

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas

Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001

„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO BENDROSIOS PROGRAMOS PROJEKTAS

Priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos projektą rengė: dr. Audronė Allan, Regina Beinorienė, prof. dr. Natalja Fatkulina, Rasa Jankauskienė, prof. dr. Aušra Kazlauskienė, Irena Kraičinska, prof. dr. Džiuljeta Maskuliūnienė, doc. dr. Rita Makarskaitė-Petkevičienė, doc. dr. Sergejus Neifachas, Virgilijus Pupeikis, Erika Poškevičienė, Raminta Rupšienė, doc. dr. Emilija Sakadolskienė, Nadia Venskuvienė, Jūratė Vileikienė, Audronė Vizbarienė.

TURINYS

1. <u>Bendrosios nuostatos</u>	2
2. <u>Tikslas ir uždaviniai</u>	2
3. <u>Kompetencijų ugdymas</u>	2
4. <u>Pasiekimų sritys</u>	4
5. <u>Ugdymo(si) turinys</u>	13
6. <u>Pasiekimų vertinimas</u>	29
7. <u>Pasiekimų lygių požymiai</u>	33

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa (toliau – Programa) nustato priešmokyklinio ugdymo tikslą, uždavinius, principus, vaikų ugdomas kompetencijas, vaikų pasiekimus, pasiekimų vertinimą, ugdymo(si) turinio gaires ir pasiekimų lygių požymius.

2. Programos paskirtis:

2.1. sudaryti prielaidas vaiko individualių galių plėtotei, kiekvieno vaiko pažangai, padėti sukurti lygias galimybes įvairių poreikių vaikams, kad jie galėtų sėkmingai pasirengti mokyklai;

2.2. nustatyti priešmokyklinio ugdymo sąlygas, kad pedagogas, ugdymo įstaigos ar kito švietimo teikėjo vadovas, savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas), bendradarbiaudami su vaiko tėvais (globėjais), užtikrintų kokybišką ir inovatyvų Programos vykdymą, teikiant savalaikį grįžtamąjį ryšį;

2.3. užtikrinti ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo turinio dermę įgyvendinant ugdymo tikslus, uždavinius, taikant į vaiką orientuoto ugdymo metodus, vaiko kompetencijų augimą skatinančius pasiekimų ir pažangos vertinimo būdus.

3. Programoje remiantis Kompetencijų raidos aprašu (Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosios programos. 1 priedas) aprašyta, kaip ugdomos vaikų kompetencijos (vertybės, žinios, gebėjimai, įgūdžiai), išskirtos vaikų pasiekimų sritys ir pasiekimai. Visos pasiekimų sritys yra lygiavertės. Pasiekimai ugdomi įgyvendinant ugdymo(si) turinio gaires. Pasiekimų sritys ir ugdymo(si) turinio gairių sritys sutampa. Programoje išskirtos šešios pasiekimų sritys: gamtamokslinis ugdymas, kalbinis ugdymas, matematinis ugdymas, meninis ugdymas, visuomeninis ugdymas, sveikatos ir fizinis ugdymas. Kiekvienoje pasiekimų srityje numatyti pasiekimai suformuluoti atsižvelgiant į vaiko raidos ypatumus ir įgytą patirtį. Ugdymo(si) turinio gairės nusako kontekstus, kuriuose ugdomi vaikų pasiekimai, ir ugdymo(si) kontekstų pasirinkimo galimybes žinių ir supratimo įgijimui, gebėjimų ir vertybinių nuostatų ugdymui. Pasiekimai aprašomi trimis pasiekimų lygiais: iki pagrindinio, pagrindinis ir virš pagrindinio.

II SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

4. Programos tikslas – atsižvelgiant į kiekvieno vaiko patirtį, galias, ugdymosi poreikius, vadovaujantis humanistinėmis, demokratinėmis vertybėmis, užtikrinti palankias asmenybės raidos ir ugdymo(si) sąlygas, padėti pasirengti mokymuisi pagal pradinio ugdymo programą.

5. Programos tikslui pasiekti būtina įgyvendinti šiuos uždavinius:

5.1. identifikuoti kiekvieno vaiko ugdymosi poreikius, kylančius iš asmenybės raidos tarpsnio, individualių raidos ypatumų, prigimtinių gebėjimų visumos ir sociokultūrinės aplinkos;

5.2. į vaiką ir jo vertybių ugdymą orientuotame, integraliame bendrame ugdymo procese tenkinti kiekvieno vaiko individualius poreikius tikslingai parenkant vaiko ir pedagogo sąveika grindžiamus ugdymo(si) metodus, priemones ir teikiant ugdymosi paramą;

5.3. organizuoti ugdymą derinant kryptingą pedagogo ir spontanišką vaiko veiklą, taikant patirtinio mokymo ir mokymosi metodus (projektai, jų pristatymai, diskusijos, tyrinėjimai, eksperimentavimai, pažintinės išvykos ir kt.), pripažįstant kasdienį vaiko gyvenimą ir žaidimą grupėje kaip neatsiejamą ugdymo dalį;

5.4. sukurti 5–6 m. amžiaus tarpsniui ir ugdymosi sąlygoms pritaikytą ir stimuliuojančią ugdymosi aplinką;

5.5. plėtoti pažinimo, socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, pilietiškumo, kultūrinę, komunikavimo ir skaitmeninę kompetencijas išnaudojant esamus ir kuriant naujus ugdymo(si) kontekstus;

5.6. siekiant užtikrinti kiekvieno vaiko ugdymosi sėkmę, sudaryti galimybę vaikams skirtingais būdais pademonstruoti pasiekimus, sistemingai juos fiksuoti, dokumentuoti, analizuoti, vertinti ir komunikuoti kiekvieno vaiko ugdymosi pasiekimus, daromą pažangą, pasirengimą pirmai klasei;

5.7. plėtoti pasitikėjimu ir pagarba, aktyvia partneryste grindžiamą, tikslingą bendradarbiavimą su šeima, švietimo pagalbos specialistais, pradinio ugdymo mokytojais ir kitais švietimo paslaugų tiekėjais ugdant priešmokyklinio amžiaus vaikus.

6. Programa įgyvendinama vadovaujantis šiais ugdymo principais:

6.1. žaismės / kūrybiškumo – skatinti vaiko aktyvų dalyvavimą, rodomą iniciatyvą, atskleidžiant vaikystės fenomeną, vaiko kultūrą, kartu skatinant žaisti vaizduote, kalba, kūnu, pojūčiais, užtikrinant vaiko rengimąsi tapti mokiniu;

6.2. sąveikos – ugdymas grindžiamas visų šio proceso dalyvių (vaiko, tėvų (globėjų), pedagogų ir kitų asmenų, dalyvaujančių vykdam priešmokyklinio ugdymo programą, sąveika;

6.3. įtraukties – siekiama tenkinti vaikų grupės ir / ar konkretaus vaiko individualius poreikius, tikslingai parenkant priemones ir / ar mokymo(si) metodus, individualizuojant ugdymo turinį ir teikiant mokymosi paramą;

6.4. socialinio kultūrinio kryptingumo – ugdymas grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, orientuotas į vaiko gyvenimui reikalingų socialinių kultūrinių kompetencijų plėtojimą, tolerancijos ir multikultūriškumo ugdymą;

6.5. integralumo – siekiama vientiso fizinės, emocinės, socialinės ir pažinimo sričių plėtojimo, vadovaujantis visuminiu požiūriu į vaiką, remiamasi integraliu kompetencijų ugdymu;

6.6. kontekstualumo – ugdymo turinys glaudžiai siejamas su artimiausia vaiko aplinka, socialiniais kultūriniais jos pokyčiais, siekiama, kad vaiko ugdymo patirtys jam būtų prasmingos, aktualios ir įdomios.

III SKYRIUS KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

7. Įgyvendinant Programą ugdomos šios kompetencijos: komunikavimo, kultūrinė, kūrybiškumo, pažinimo, pilietiškumo, skaitmeninė, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos. Visos kompetencijos yra vienodai svarbios. Jos pateikiamos abėcėlės tvarka.

8. **Komunikavimo kompetencija.** Vaikas per visas ugdymo(si) sritis plėtoja savo žodyną; ugdosi gebėjimus suprasti, aiškintis ir perteikti kitiems gamtamokslinę informaciją, naudojantis verbalinėmis ir neverbalinėmis komunikavimo priemonėmis (gamtamokslinis); įvairiais būdais (žodžiais, garsais, vaizdais) atpažįsta ir pristato matematinę informaciją (matematinis); vaikas išbando įvairias kalbines ir vizualines raiškos priemones, pritaiko jas kasdienėse situacijose, bendraudamas išlaiko dėmesį, išklauso pašnekovą, reaguoja, supranta gaunamus paprastus verbalinius ir neverbalinius pranešimus (kalbinis); apibūdindamas praeities ir dabarties įvykius, vaikas kuria nuoseklų pasakojimą bei išklauso kitų pasakojimus, analizuoja informacijos patikimumą, skiria realius ir išgalvotus įvykius (visuomeninis); vaikas atpažįsta elementarias komunikavimo priemones ir pritaiko jas kasdienėse asmeninio gyvenimo, mokymosi situacijose, bendrauja, tariasi, vadovauja žaidimui, apibūdina savo jausmus ir emocijas, kylančias fiziškai aktyvių veiklų metu, dalinasi gerąja patirtimi: įvardija savo mėgstamas fiziškai aktyvias veiklas, pratimus, žaidimus (sveikatos ir fizinis); vaikas komunikuoja ir save pristato įvairiomis meno kalbos bei raiškos priemonėmis, perteikdamas išgyventus ar sumanytus naratyvus, idėjas, emocijas; žaidimuose ir kitokiose veiklose vaikas dalinasi savo menine raiška su kitais; įvardija, kur ir kada patiria meno kūrinius savo aplinkose ir kokios tų kūrinių paskirtys; dalijasi išpūdžiais, užduoda klausimus ir teikia pastebėjimus apie koncertus, spektaklius, parodas, pavienius meno kūrinius ar bendraamžių raišką (meninis).

9. **Kultūrinė kompetencija.** Vaikas tyrinėja savo tautos kultūrinį paveldą, atpažįsta skirtingų tautų kultūrinį išskirtinumą, domisi multikultūrine aplinka; turimomis savo bei kitų kultūrų žiniomis pasinaudoja žaidimo situacijose ar atlikdamas projektines veiklas, dalyvauja tautinėse šventėse ir prisideda jas rengiant (visuomeninis); vaikas įvardija, ką suvokia apie savo kultūrą, pasirinkdamas sveiką mitybą, sveiką gyvenseną, išbando kūrėjo, atlikėjo, kultūros stebėtojo ir vartotojo vaidmenis per patirtines kultūrinės veiklas, suvokia etninę kultūrą žaisdamas, tyrinėdamas (sveikatos ir fizinis); įsisavina pagrindinių Lietuvos kalendorinių švenčių tradicijas ir jas panaudoja mokykloje ir šeimoje; išsako savo išpūdžius, patyręs Lietuvos kultūros kūrinių įvairovę ir pabendraavęs su Lietuvos kūrėjais bei atlikėjais;

savais žodžiais paaiškina savo artimiausios aplinkos meno reiškinius, bando palyginti juos su kitų šalių kultūros reiškiniais; per meninę raišką išbando kūrėjo, atlikėjo ir stebėtojo vaidmenis; išmokęs savos ir užsienio kultūros muzikos, šokio, teatro, dailės raiškos pavyzdžių (etnokultūrinio, populiarus bei įvairių epochų akademinio meno) pagal pateikiamus kriterijus nurodo panašumų bei skirtumų (meninis); skaičiuodamas, matuodamas, modeliudamas tyrinėja savo ir kitų kultūrų reiškinius (pvz., tautinių raštų ornamentus, valstybių vėliavų spalvas, išradimus, monetas, banknotus ir pan.) (matematinis); savais žodžiais paaiškina savo artimiausios aplinkos kultūros reiškinius, bando palyginti juos su kitų šalių kultūros reiškiniais, per patirtines kultūrinės veiklas išbando kūrėjo, atlikėjo, kultūros stebėtojo ir vartotojo vaidmenis (kalbinis); smalsauja, ką tyrinėja gamtos mokslai, ką veikia mokslininkai, kokia yra gamtamokslinių tyrinėjimų etika (gamtamokslinis).

10. **Kūrybiškumo kompetencija.** Vaikas generuoja ir įgyvendina idėjas, kaip skirtingais būdais, taikant skirtingas priemones galima rinkti, tyrinėti gamtos objektus bei reiškinius, kaip galima sukaupta patirtimi dalintis su kitais, kaip kelti žinojimą plėtojančius klausimus (gamtamokslinis); vaikas skatinamas kūrybingai: klausinėja, generuoja idėjas, dalinasi išpūdžiais apie tai, kaip ir koku nuoseklumu atliko veiksmus, svarsto, su kokiais sunkumais susidūrė, pasirinktu būdu pristato galutinį rezultatą, pasidžiaugia savo ir kitų sugalvotu sprendimu, atradimu (matematinis); vaikas dalinasi savo idėjomis, sumanymais artimoje aplinkoje, išbando įvairias kūrybinės veiklos priemones ir būdus, užbaigia pradėtą kūrybinį darbą, jį tobulina, kūrybos rezultatus pristato pasirinktu arba pasiūlytu būdu (kalbinis); siūlo idėjas, ištraukia į kūrybines-projektines veiklas, kuriose integruoja turimas žinias ir kaupia naujas, savaip interpretuoja reiškinius ir įvykius, modeliuoja, fantazuoja, kuria istorijas, siužetus ar pasakojimus (visuomeninis); vaikas dalinasi savo idėjomis, žiniomis, talentais artimoje aplinkoje, dalyvaudamas tikslinėje ar / ir spontaniškoje veikloje siūlo idėją ir / ar sprendimą: bando kurti pratimus ir jų derinius, vadovauja žaidimui, siūlo taisyklių pakeitimus (sveikatos ir fizinis); išbando įvairias dailės priemones, muzikos instrumentus ir kitus garso šaltinius, judesius bei vaidybinius elementus, kurie veda prie improvizavimo, akomponavimo ir komponavimo; kelia klausimus, dalinasi savo meniniais sumanymais artimoje aplinkoje, ugdymo įstaigoje ir svarsto, kaip įgytą meninę patirtį panaudoti už jos ribų; koreguoja savo sumanymus, užbaigia pradėtą kūrybinį darbą, jį tobulina (meninis).

11. **Pažinimo kompetencija.** Vaikas tyrinėja artimiausią aplinką, susipažįsta ir mokosi apibūdinti gamtos objektus bei reiškinius, reflektuoja tyrinėjimo veiklas ir mokosi jas planuoti (gamtamokslinis); skiria daiktus ir reiškinius pagal jiems būdingus požymius, grupuoja, lygina, klasifikuoja, išrikiuoja, kelia klausimus, įvardija problemas, ieško sprendimo idėjų, mokosi iš savo veiklos įvairiais būdais dalindamasis išpūdžiais, kaip atliko veiksmus ir kokia seka; remdamasis ankstesne patirtimi svarsto, ką kitą kartą darytų kitaip (matematinis); vaikas sieja kalbos garsus su jų simboliiais, atpažįsta daugelį spausdintinių (didžiųjų) raidžių, spausdintinėmis raidėmis užrašo paprastesnius ar dažnai matomus žodžius, savo vardą, atpasakodamas išgirstus tekstus, vaikas ugdo kritinio mąstymo ir mokėjimo mokytis gebėjimus (kalbinis); vaikas tiesiogiai stebi, klausinėja, analizuoja objektus ir vaizdinę medžiagą, interpretuoja ir samprotauja, ieško priežastinių ryšių, aiškina, modeliuoja, vaizduoja, formuoja ekonominio, istorinio, geografinio mąstymo pagrindus ir pradeda vartoti visuomeninės srities sąvokas (visuomeninis); vaikas pažįsta save ir kitus, atpažįsta ir pasakoja, kas yra sveikata, sveika gyvensena, saugumas; judėdamas atranda kūno galimybes, tyrinėja savo kūno reakcijas į fizinį krūvį, žaisdamas judriuosius ir sportinius žaidimus, kurdamas judesių junginius ugdo kritinio mąstymo ir mokėjimo mokytis gebėjimus (sveikatos ir fizinis); atpažįsta atskirų meno kalbų (dailės, šokio, muzikos ir teatro) reiškinius ir juos aptaria pagal jiems būdingus požymius; vykdo nesudėtingas meninės raiškos sekas, pradeda vartoti konkrečios meno srities žodyną bei simbolius; ugdo kritinį mąstymą – lygina reiškinius, įvardija jų panašumus ir skirtumus; sprendžia menines problemas, mokosi iš savo meninės veiklos (meninis).

12. **Pilietiškumo kompetencija.** Vaikas mokosi ir stengiasi prisiimti atsakomybę už savo poelgius, turinčius poveikį gamtai, imasi iniciatyvos dalyvauti įstaigos bendruomenės veikloje, skirtoje saugoti gamtą ir taupiai vartoti jos išteklius (gamtamokslinis); bendradarbiaudamas pradeda gerbti kito nuomonę, ieško visiems tinkamo sprendimo, laikosi taisyklių (matematinis); įvardija kai kurias valstybines šventes ir simbolius, etnokultūros tradicijas, domisi tautosaka, kalba, tarmėmis, paaiškina, kad visi lygūs, nei vienas nėra geresnis už kitą, tariasi dėl bendro sprendimo (kalbinis); ugdo pagarbą visų žmonių laisvėms ir teisėms; dalyvaudamas bendruomenėje pradeda suvokti ir naudoti savo pilietinę galią;

susipažįsta su pagrindiniais valstybės simboliais ir tautinės kultūros raiškos požymiais; atranda asmeninį santykį su šalies istorijos įvykiais, pastebi žmonių veiklos poveikį gamtos ištekliams ir ugdomi suvokimą bei nuostatas juos tausoti (visuomeninis); vaikas skiria pilietišką ir nepilietišką elgesį, aptaria svarbiausius susitarimus, elgesio taisykles ir jų laikosi, bendradarbiauja su draugais atlikdamas bendras veiklas, paiso savo ir kitų poreikių, puoselėja vertybes: pagarbą, draugystę, tobulėjimą, skiria tinkamą ir netinkamą elgesį elementariose situacijose atsižvelgdamas į poveikį kitiems (sveikatos ir fizinis); dalyvauja kūrybiniuose projektuose, koncertuose, ugdymo įstaigos renginiuose ir atlieka pasirinkto vaidmens veiksmus – groja, dainuoja, vaidina, šoka ir t.t.; atpažįsta ir pritaiko kalendorinių švenčių, valstybinių švenčių, įstaigos tradicinių švenčių simbolius (herbą, vėliavą, himną, tautinius rūbus ir kt.) švęsdami šias šventes savo ugdymo įstaigos aplinkoje; įvardija, ką suvokia apie savo kultūrą ir kuo ji skiriasi nuo kitų kultūrų, žmonių ar tradicijų, su kuriomis yra susidūręs (meninis).

13. Skaitmeninė kompetencija. Vaikas skaitmeninius įrenginius, įrankius, programėles arba priemones su skaitmeninio funkcija naudoja gamtos objektų ir reiškinių pažinimui, tyrinėjimui, informacijos kaupimui ir dalinimuisi (gamtamokslinis); matematinių situacijų tyrinėjimui naudojami skaitmeniniai įrenginiai, įrankiai, programėlėmis; vykdo kelių komandų seką kurdamas paprastą skaitmeninį turinį (matematinis); vaikas pradeda kurti paprasčiausią skaitmeninį turinį, ieško informacijos, pasirenka paprastas skaitmenines technologijas bendrauti, bendradarbiauti, žaisti, paprastai užduočiai atlikti (kalbinis); pradeda naudotis prieinamomis technologijomis skaitmeninio turinio peržiūrai, pasakojimo iliustravimui ir pateikimui; tyrinėja prieinamą skaitmeninį žemėlapi; išbando technologijas bendraudamas su toli gyvenančiais giminaičiais, o ugdymo institucijoje dalinasi bendravimo patirtimi (visuomeninis); vaikas pasirenka skaitmenines priemones veikloms atlikti: naudoja žingsnių skaičiavimo programėles, laikosi paprasčiausių elgesio normų (sveikatos ir fizinis); kūrybai naudoja turimas skaitmenines priemones – planšetinius kompiuterius, išmaniuosius telefonus, interaktyvius ekranus ir kt. įrenginius; vaikas piešia, kuria muziką, filmus, žaidžia kūrybą ugdančius žaidimus, pateikia savo menines idėjas ikonografiniu piešiniu arba naudodamas įrašymo technologijas (meninis).

14. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija. Vaikas mokosi ir samprotauja apie atsakingą ir saugų elgesį gamtoje, paaiškina, ko reikia žmogui, kad jis gyventų, gerai jaustųsi, būtų sveikas, mokosi tausoti išteklius, pasitikėti savo pažinimo galiomis, atlikti bendras tyrimų veiklas, dalinantis turima patirtimi (gamtamokslinis); vaikas eksperimentuoja, tyrinėja problemines matematines situacijas veikdamas bendroje veikloje poroje, grupėje, prisiimdamas atsakomybę už savo veiksmus, pasitikėdamas savo jėgomis, baigdamas veiklą iki galo; skaičiavimo, matavimo įgūdžius lavina judriose veiklose (matematinis); įvardija mimika ir kūno kalba išreikštas emocijas, į jas reaguoja, demonstruoja dėmesingo klausymo įgūdžius, bendraudamas laikosi sutartų taisyklių, kalbos etiketo normų, apibūdina save, papasakoja, ką daryti patinka, o ko – nepatinka (kalbinis); plėtoja savimonės gebėjimus: apmąsto ir vardina savo jausmus, reflektuoja savo pomėgius ir suvokia savo augimą bei vietą šeimoje; socialiai priimtiniu būdu reiškia emocijas, kuria ir palaiko draugiškus santykius su grupės draugais ir ugdytojais bei veikia vadovaudamasis grupės susitarimais, plėtoja socialinės atsakomybės vertybines nuostatas (visuomeninis); vaikas atpažįsta, įvardija emocijas ir jas atliepia, naudojami bendravimo įgūdžiais veiksmingai komunikuodamas, geba valdyti ir spręsti tarpasmeninius konfliktus, priima sprendimus atsižvelgdamas į saugumo veiksnius, rūpinasi sveikata pasitelkęs fizinį aktyvumą, supranta sveikos mitybos svarbą sveikatai (sveikatos ir fizinis); demonstruoja grupės darbui reikalingą elgesį: išbando meninę raišką vienas, poroje ar grupėje; atsakingai ir saugiai elgiasi su muzikos instrumentais, dailės reikmenimis bei kitomis meninės raiškos priemonėmis; aptaria, kaip elgtis mandagiai, pagarbiai ir saugiai viešų pasirodymų metu; parodo veikėjų emocijas ir jausmus balsu, veido išraiška bei judesiais; įvardija, kaip kiti žmonės išreiškia emocijas ir jausmus; paaiškina, kaip pasakojimas ar teatro spektaklis paveikia jausmus (meninis).

IV SKYRIUS PASIEKIMŲ SRITYS IR PASIEKIMAI

Gamtamokslinis ugdymas

A. Gamtamokslinis tyrinėjimas

Domėdamasis, aiškindamasis, stebėdamas, patirdamas, tyrinėdamas pažins ir savais žodžiais apibūdinys artimiausios aplinkos, gamtos objektus, reiškinius, jų įvairovę, požymius, kaitą. Atliks ir paaiškins paprasčiausią savo sumanytą ir aptartą tyrimą laikydamasis jam suprantamos gyvybės saugojimo etikos.

Šios srities pasiekimai:

A1. Rodo domėjimąsi gamta, kelia klausimus apie gyvąją ir negyvąją gamtą, aiškinasi gamtoje vykstančius pokyčius ir dėsningumus.

A2. Žaisdamas, patirdamas visais pojūčiais, spontaniškai ir tikslingai tyrinėdamas gamtos objektus bei reiškinius pastebi ir savais žodžiais apibūdina ryškiausius požymius, panašumus ir skirtumus; objektus lygina, grupuoja.

A3. Planuoja savo sumanyto arba aptarto tyrimo žingsnius, pasirenka priemones, gamtinę medžiagą ir atlieka paprastą tyrimą, laikydamasis gyvybės saugojimo etikos.

A4. Savais žodžiais apibūdina tyrimo eigą, rezultatus, samprotauja, kaip tobulintų savo tyrimą, ką kitą kartą darytų kitaip.

B. Gamtamokslinis komunikavimas

Remdamasis savo patirtimi ir vartodamas paprasčiausias gamtamokslines sąvokas kalbės (klausinės, aiškios) apie artimiausioje aplinkoje esančius gamtos objektus. Prieinamuose informacijos šaltiniuose atradęs iliustruotą informaciją apie gamtos objektus bei reiškinius gebės skirtingais būdais ją perteikti kitiems.

Šios srities pasiekimai:

B1. Atpažįsta artimiausioje aplinkoje girdėtas paprasčiausias gamtamokslines sąvokas ir jas vartoja kalbėdamas.

B2. Savais žodžiais, piešiniais, vaizdinėmis priemonėmis, simboliais perteikia paprasčiausią gamtamokslinę informaciją.

B3. Prieinamuose informacijos šaltiniuose atranda iliustruotą informaciją apie gamtos objektus, reiškinius, tyrimus, ją aiškinasi, kritiškai vertina.

B4. Reflektuodamas, bendradarbiaudamas, dalindamasis informacija savo žinojimą sieja su savo paties, bendraamžių ir pedagogo inicijuotose veiklose įgytu nauju patyrimu bei atradimais.

C. Gamtos ir žmogaus dermės pažinimas

Bendrose veiklose įgys supratimą ir savais žodžiais apibūdinys save kaip gamtos dalį, žmogaus poreikius ir jo daromą poveikį gamtai. Rodys iniciatyvą saugoti gamtą, atsakingai vartoti gamtos išteklius. Smalsaus, ką tyrinėja gamtos mokslai, ką veikia mokslininkai.

Šios srities pasiekimai:

C1. Savais žodžiais pasakoja apie gamtos reikšmę žmogui, paaiškina, ko reikia, kad jis gerai jaustųsi, būtų sveikas.

C2. Samprotauja apie atsakingą ir saugų elgesį gamtoje, pastebi akivaizdžius žmogaus teigiamo ir neigiamo elgesio gamtoje pavyzdžius.

C3. Tausoja išteklius (užsuka čiaupą, išjungia šviesą, taupo popierių, uždaro duris ar pan.); rūšiuoja panaudotų medžiagų atliekas.

C4. Domisi, klausinėja, aiškinasi, ką veikia gamtininkas, mokslininkas, pateikia pavyzdžių, kaip išradimai palengvina žmogaus gyvenimą.

Kalbinis ugdymas

A. Klausymas, kalbos suvokimas ir kalbėjimas

Bendraudamas sukaups dėmesį, klausysis draugų ir suaugusiųjų. Išsakys savo nuomonę, stengsis išgirsti ir suprasti kitą. Klausysis neilgų skaitomų ar pasakojamų tekstų, supras jų turinį, atsakys į nesudėtingus klausimus. Kalbės aiškiai, atsižvelgdamas į situaciją; veikdamas su kitais stengsis apibūdinti, pasakoti, diskutuoti, išlaikydamas pagrindinę mintį. Supras ir naudosis neverbaliniais ženklais, bendraudamas vadovausis kalbos ir etiketo normomis. Žaisdamas kūrybiškai naudosis kalbos galimybėmis.

Šios srities pasiekimai:

- A1.** Paaškina, kad norint išgirsti ir suprasti kitą, reikia susikaupti, įsiklausyti; norint, kad būtum išgirstas ir suprstas, reikia kalbėti aiškiai, raiškiai.
- A2.** Bendraudamas klausosi draugų, suaugusiųjų, išsako savo ir išklauso kitų nuomonę, girdi, reaguoja, ką sako vaikai ar suaugusieji, pasitikslina, abejoja ir kt.; taiko kai kurias kalbos etiketo taisykles.
- A3.** Išklauso neilgų skaitomų ar pasakojamų tekstų, supranta jų turinį, įvykių seką, atsako į nesudėtingus klausimus.
- A4.** Kalba aiškiai, drąsiai, išlaiko pagrindinę mintį, pradeda atsižvelgti į situaciją (kalbėjimas grupėje, svečiuose, viešoje vietoje, su bendraamžiu, suaugusiuoju, kitakalbiu, kitų poreikių ar galių žmogumi), naudojami kai kuriomis neverbalinės kalbos galimybėmis (gestais, mimika ir kt.).
- A5.** Žaisdamas ir kitaip veikdamas kartu su kitais, garsiai svarsto, aptaria, komentuoja planuojamos veiklos eigą, rezultatą. Bando ir stengiasi apibūdinti, aiškinti, informuoti, pasakoti, svarstyti, diskutuoti (apie žaislą, knygą, gamtos reiškinį, nutikimą, žaidimą, filmą, išvyką ir pan.).
- A6.** Žaidžia kalba, gausina žodyną, kuria naujus žodžius. Dažniausiai atpažįsta, spėja nežinomo žodžio reikšmę remdamasis kontekstu ir (ar) savo patirtimi. Kai kuriems žodžiams pateikia sinonimus ir antonimus, pradeda suprasti kai kurių žodžių perkeltinę prasmę.
- A7.** Paaškina, kad reikia gerbti savo gimtąją kalbą, tarmę, svetimas kalbas. Žaisdamas užmezga kontaktą ir bendrauja su įvairių poreikių ir gebėjimų turinčiais asmenimis (kitakalbiais, kalbos, kalbėjimo ir kitokių sutrikimų turinčiais asmenimis).

B. Skaitymo ir rašymo pradmenys

Pradės suprasti rašto reikšmę. Pastebės garsų panašumus ir skirtumus, ims suprasti, kad garsai siejasi su raidėmis. Domėsis skaitymu ir rašymu (knygomis, rašytiniais, elektroniniais šaltiniais ir kt.), supras skaitymo ir rašymo teikiamas galimybes, praktinę naudą. Suvoks, kad skaitymas padeda pažinti jį supantį pasaulį: savo kraštą, kitas šalis, žmonių santykius, jausmus, ketinimus, poelgius ir kt. Bandys parašyti keletą raidžių, atpažins trumpus pavienius žodžius, užrašus. Domėsis įvairiais kultūros reiškiniais, bandys kurti pats. Tyrinės kalbą, mėgausis kalbiniais žaidimais, bandydamas skaityti ir rašyti jaus skaitymo ir rašymo džiaugsmą.

Šios srities pasiekimai:

- B1.** Domėsis skaitymu ir rašymu kaip dar vienu pasaulio pažinimo būdu. Paaškina, kodėl svarbu mokėti skaityti ir rašyti, nurodo skaitymo ir rašymo privalumus ir teikiamas galimybes.
- B2.** Pastebi garsų panašumus ir skirtumus, pradeda suprasti, kad garsai siejasi su raidėmis. Skiria raides nuo kitų ženklų ir simbolių, pastebi raidžių panašumus ir skirtumus, atpažįsta kai kurias raides. Atpažįsta dažnai aptinkamus trumpus pavienius žodžius, užrašus.
- B3.** Išreiškia savo išgyvenimus, patirtį piešiniais, paties sugalvotais ženklais. Naudoja įvairius simbolius informacijai perteikti. Žaisdamas imituoja rašymą, spausdinimą kompiuteriu, kitais technologiniais įrenginiais.
- B4.** Bando parašyti keletą raidžių (kartais raides rašo veidrodžiškai). Spausdintomis raidėmis parašo savo vardą, bando kopijuoti aplinkoje matomus žodžius ranka ir klaviatūra. Stengiasi tinkamai laikyti rašiklį.
- B5.** Domėsis knygomis, žurnalais, kitais spaudiniais, elektroniniais leidiniais, jų iliustracijomis, paaškina, kodėl reikia leidinius gerbti ir tausoti.
- B6.** Moka elgtis su knyga (žino teksto skaitymo kryptį, skiria puslapio, knygos pradžią, pabaigą ir kt.).

B7. Pasakoja apie savo mėgstamas knygas, veikėjus, komentuoja jų poelgius, nuotykius, seka girdėtas lietuvių ir kitų tautų pasakas, mena mįsles, deklamuoja trumpus eilėraščius, intuityviai skiria eiliuotą tekstą nuo prozos, dalijasi įspūdžiais.

B8. Mėgaujasi kūrybos procesu: kuria įvairius nesudėtingus tekstus (istorijas, pasakas, eilėraštukus, dainų tekstus, mįsles ir kt.), kuria ir gamina knygeles, sienlaikraščius, atvirukus, sveikinimus, reklamas, „rašo“ laiškus ir kt., pasitelkdamas vizualines raiškos išgales. Savo darbus pristato draugams, tėvams, seneliams.

B9. Tyrinėja kalbą ir ją eksperimentuoja, žaisdamas įvairius kalbinius žaidimus, klausinėdamas, ieškodamas informacijos pedagogo pasiūlytuose šaltiniuose (knygose, internete ir kt.).

Matematinis ugdymas

A. Matematinis samprotavimas

Tyrinėdamas vienas ar bendradarbiaudamas su kitais atlieka kasdienėse situacijose pritaikomas matematinės procedūras (skaičiuoja, manipuliudamas aplinkos daiktais atlieka paprastus sudėties veiksmus, matuoja, palygina, grupuoja, klasifikuoja).

Šios srities pasiekimai:

A1. Aktyviai veikdamas kasdienėse situacijose skaičiuoja iki 10. Nurodo daikto padėtį eilėje (pirmas, antras). Pasakodamas epizodiškai derina skaičių ir giminę (pvz., dvi žvaigždės, du obuoliai). Sieja daiktų kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu ir atvirkščiai (10 ribose).

A2. Veikdamas su aplinkos daiktais atlieka paprastus sudėties veiksmus (10 ribose); palygina: vienu daugiau, mažiau, po lygiai ir pan.; grupuoja; klasifikuoja pagal pasirinktą arba nurodytą požymį (dydį, formą, spalvą ir pan.); išrikiuoja objektus iš eilės pagal vieną savybę (pvz., nuo trumpiausio iki ilgiausio).

A3. Tyrinėdamas vienas ar bendradarbiaudamas su kitais matuoja atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudodamasis sąlyginiu matu, objektus palygina tarpusavyje (kuris yra ilgesnis – trumpesnis, sunkesnis – lengvesnis, didesnis – mažesnis, daugiau – mažiau ar toliau – arčiau, toks pat kaip – ne toks pat kaip). Susidūręs su sunkumais prašo pagalbos, jei reikia – palaukia savo eilės.

B. Matematinė komunikacija

Kasdienėse situacijose atpažįsta įvairiais būdais (žodžiais, garsais, vaizdais) pateiktą matematinę informaciją (atsakydamas į klausimus, dalindamasis įspūdžiais papasakoja, atpažindamas ir naudodamas matematinės sąvokas, simbolius). Vienas ar bendradarbiaudamas su kitais, įvairiomis priemonėmis ir būdais (žodžiu, garsu, vaizdu) kuria ir pateikia matematinę informaciją (skirtingais būdais renka, įvairiais simboliais fiksuoja informaciją, vaizdinėmis priemonėmis ją iliustruoja, pasirinktu būdu pristato).

Šios srities pasiekimai:

B1. Kasdienėse situacijose įvardina skaičių pavadinimus iki 10. Atsako į klausimus (daugiau? mažiau? tiek pat / po lygiai ir pan.), nurodydamas konkrečius objektus.

B2. Atpažįsta piešiniiais, žodžiais, simboliais pateiktas sekas. Pastebi ir įvardina dėsningumus, juos pratęsia. Apibūdina žodžiais ar iliustruoja kitais būdais judėjimo kryptį (pirmyn, atgal, į kairę, į dešinę), erdvėje esančius daikto santykius su savimi (pvz., priešais mane, už manęs, šalia manęs, kairėje, dešinėje), kitų daiktų padėtį vienas kito atžvilgiu (aukščiau, žemiau, virš, po, prie, už).

B3. Kuria nuoseklią žinomų įvykių seką laiko tvarka. Pradedą sieti įvykius, kurie buvo vakar, šiandien ar bus rytoj, bei nuolat pasikartojančius įvykius su konkrečia savaitės diena. Atsiradus išoriniams trikdžiams, nutraukia veiklą ir tik paskatintas prie jos grįžta.

B4. Vienas ar bendradarbiaudamas su kitais, renka, fiksuoja (įvairiais simboliais) duomenis pagal vieną požymį, pasirinktu būdu juos pristato. Atlikdamas veiksmus, teikia pasiūlymus, duoda nurodymus kitiems.

C. Kūrybiškas matematinių problemų sprendimas

Klausinėdamas, keldamas paprastus klausimus tyrinėja kasdienes matematinės situacijas (spontaniškai siūlo idėjas, numato 1–2 žingsnių eigą, remdamasis ankstesne patirtimi, veikloje taiko paties pasirinktus būdus ir priemones). Įvairiais būdais dalinasi įspūdžiais apie veiklos eigą, rezultatus, atradimus.

Šios srities pasiekimai:

C1. Stebėdamas, spontaniškai manipuliudamas realiais objektais ar tyrinėdamas dinamiškoje virtualiojoje aplinkoje, atpažįsta plokštumos (apskritimą, kvadratą, stačiakampį, trikampį), erdvės (kubą, rutulį) figūras, bando jas apibūdinti, rūšiuoja (pagal vieną požymį), modeliuoja. Konstruoja išbandydamas įvairias medžiagas, jų jungimo galimybes. Domisi, klausinėja, keldamas klausimus „kodėl“.

C2. Derindamas žodinę kalbą, gestus ir kitą kūno kalbą bei konkrečius objektus, spontaniškai dalinasi įspūdžiais, kaip atlikto veiksmus ir kokia seka. Remdamasis ankstesne patirtimi svarsto, ką kitą kartą darytų kitaip. Spontaniškai dalinasi savo veiksmais bendrame grupės darbe, priima kitų sprendimu.

Meninis ugdymas

A. Meninė (dailės, šokio, teatro, muzikos) raiška

Žaidimo ir kitų veiklų metu dalinasi savo menine raiška su kitais: atlieka ar pavaizduoja įvairius meno kūrinius pavieniui, porose ar grupėje, tinkamai ir/ar tikslingai tam pasirinkę meninės raiškos priemones, o taip pat improvizuoja, konstruoja, komponuoja, taiko įvairias kūrybiškas technikas, spontaniškai žaisdami ar tikslingai kurdami.

Šios srities pasiekimai:

A1. Išmoksta dainų, žaidimų, ratelių, šokių, pavaizduoja įvairius įsivaizduotus bei tikrus veikėjus. Tai daro pavieniui, porose ir grupėse, dažnai derindamasis prie kitų vaikų tembro, tempo, garsumo, ritmo ar judesių.

A2. Išbando įvairias dailės priemones (pieštukus, teptukus, kreideles, guašą, molį, gamtos ir netradicines medžiagas)

A3. Išbando įvairius muzikos instrumentus, kūno perkusijos garsus bei balso galimybes ir pagrindžia savo pasirinkimus.

A4. Išbando įvairių judesių tempą, dydį, erdvės lygius, siekdamas pavaizduoti aplinkos objektus gamtos reiškinius.

A5. Išbando įvairius judesius, veido išraiškas bei balso galimybes pavaizduojant skirtingus veikėjus bei fabulas. Panaudoja lėles, kostiumus, dekoracijas, butaforiją ir kitas priemones plėtojant naratyvinius žaidimus ir kūrinius.

A6. Kuria paties pasirinkta ar pasiūlyta dailės technika. Spontaniškai taiko įvairias kūrybines idėjas žaidžiant pavieniui ir grupėse. Ieško naujų raiškos būdų. Kartu su kitais bendruomenės nariais puošia grupės erdves ir kasdienę aplinką.

A7. Panaudoja išmokus ritmikos bei melodinius darinius savo kūryboje. Kuria garsinius fonus. Pateikia savo muzikines idėjas ikonografiniu piešiniu arba naudodamas įrašymo technologijas.

A8. Kuria judesius ir jų sekas, improvizuoja atsižvelgdamas į šokio nuotaiką ar temą.

A9. Parodo veikėjų emocijas ir jausmus balsu, veido išraiška bei judesiais per savo ar kitų inicijuotus teatrinis žaidimus. Įvardija, kaip kiti žmonės išreiškia emocijas ir jausmus balsu ir kūnu.

B. Meno (dailės, šokio, teatro, muzikos) supratimas ir vertinimas

Žaidimų ir kitų veiklų metu patiria įvairių stilių bei žanrų kūrinių, bando atskirti šiuolaikinius ir senesnių laikų meno kūrinius, savaip ar pagal pateiktus kriterijus analizuoja meno kūrinio elementus, naudotas raiškos priemones, techniką ir įgytą meninę patirtį, apmąsto, vertina ir reiškia preferencijas savo ir kitų meno kūriniais.

Šios srities pasiekimai:

B1. Apibūdina linijas (trumpos, ilgos, storos, plonos, ryškios ir t.t.), išvardija daugumą spalvų ir keletą formų. Paaiškina, kas pavaizduota, įvardija temą, idėją, nuotaiką.

B2. Apibūdina muzikinius kontrastus (aukštai/žemai; garsiai/tyliai; ilgas/trumpas; tas pats/skirtingas; linksmas/liūdnas) bei paaiškina kai kurias muzikines sąvokas klausant, kuriant ir atliekant įvairius muzikos kūrinius.

B3. Apibūdina savo atlikto, sukurto ar stebėto šokio tempą, judesius, temą, nuotaiką. Įvardija pagrindinius judėjimo būdus.

B4. Paaiškina, kaip pasakojimas ar teatro spektaklis paveikia jausmus. Aptaria, kaip teatrinės raiškos priemonės (balsas, kūnas, lėlės, kostiumai, dekoracijos, butaforiją ir kt.) padeda išryškinti jausmus.

B5. Dalijasi įspūdžiais, užduoda klausimus ir teikia pastebėjimus apie koncertus, spektaklius, parodas, pavienius meno kūrinius ar bendraamžių raišką. Sulaukęs klasės draugų ar pedagogo grįžtamojo ryšio tobulina savo muzikines, kinestetines, vaizduojamojo meno ar vaidybines idėjas.

B6. Atidžiai stebi, klausosi meno kūrinio ir trumpai nusako, kodėl kūrinys patiko ir kuo jis įdomus. Įvardija, kurios muzikinės idėjos, vaizduojamojo meno, šokio ar spektaklio dalys labiausiai patraukia dėmesį.

B7. Vadovaudamasis pateiktais kriterijais atpažįsta ryškius kūrinio elementus, kurie padeda priskirti konkrečiam stiliui, žanrui ar laikmečiui.

C. Meno (dailės, šokio, teatro, muzikos) reiškinių taikymo bei paskirties ir kontekstų pažinimas

Atpažįsta ir aptaria meno paskirtis bei kontekstus ir patirtus meno reiškinius sieja su savo menine raiška, ieško galimybių savo meninei raiškai už ugdymo įstaigos ribų, pagal galimybes dalyvauja kultūriniame gyvenime bei bendrauja su kūrėjais, o taip pat lygina savo šalies kultūros reiškinius su kitų šalių meno tradicijomis ir kūriniais, aptaria kitoniškumo vertę.

Šios srities pasiekimai:

C1. Įvardija, kur ir kada girdi muziką ar mato šoki, pastebi dailės kūrinius savo aplinkose bei nurodo šių meno kūrinių paskirtis. Aptaria, kada ir kaip žmonės kūnu ir kalba rodo emocijas teatre ir gyvenime. Įvardija, kuo skiriasi atlikėjų ir klausytojų vaidmenys.

C2. Aptaria savo meninius pasirinkimus (pvz.: kokios muzikos klausytis, kokias medijas rinktis, kaip dekoruoti savo aplinką, kokius spektaklius pamatyti ir kt.)

C3. Išmokęs savos ir užsienio kultūros muzikos, šokio, teatro, dailės raiškos pavyzdžių (etnokultūrinio, populiaraus bei įvairių epochų akademinio meno) pagal pateikiamus kriterijus nurodo panašumų ir skirtumų. Paaiškina, kuo tie skirtumai jam įdomūs.

C4. Muzikine, šokio, teatro bei vizualine raiška prisideda prie ugdymo įstaigos ir savo aplinkos kultūrinio gyvenimo, bendrauja su ugdymo įstaigos svečiais – menininkais.

C5. Pasiūlo, kaip savo šeimoje ir kitoje aplinkoje už ugdymo įstaigos ribų panaudoti ir plėtoti patirtas ar sukurtas muzikines idėjas, spektaklius bei kūrinius.

Sveikatos ir fizinis ugdymas

A. Savęs ir kitų pažinimas, atsakingas elgesys

Pasitiki savimi, atpažįsta ir išreiškia emocijas, jausmus, aiškina būdus padedančius pasijusti geriau, ieško tinkamų sprendimų emocijų, elgesio ir kitų sunkumų įveikai, stengiasi laikytis susitarimų ir saugaus elgesio taisyklių grupėje, žaidimų aikštelėje, autobuse, gatvėje ir kitose erdvėse.

Šios srities pasiekimai:

A1. Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai, stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus.

A2. Atpažįsta ir įvardina savo ir kitų pagrindines emocijas įvairiose situacijose: džiaugsmą, liūdesį, pyktį, baimę, nuostabą, jaudulį, pavydą; atpažįsta, kokios emocijos vaizduojamos paveikslėliuose, vaizdo medžiagoje, nuotraukoje; naudoja įvairias veido mimikas, balso intonaciją, kūno kalbą norėdamas išreikšti savo jausmus ir emocijas.

A3. Aiškina, kokie būdai gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas, susijaudinęs.

A4. Sunkumų įveikai ieško tinkamų sprendimų, kurių pasekmes gali numatyti, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą.

A5. Supranta priimtų susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir savarankiškai jų laikosi.

A6. Stengiasi atsargiai elgtis savo aplinkoje: atpažįsta kai kurias pavojingas buitines medžiagas ir priemones (degtukai, skalbimo milteliai, elektrinis virduklis), kritinius įvykius (gaisras), pavojingas vietas (tirpstantis ledas, vandens telkinys), pasako kaip šiose situacijose elgtis, kad nepakenktų sau ir kitiems.

B. Asmens sveikatos stiprinimas

Aiškina sveikos gyvensenos svarbą ir bando jos laikytis: sveikai maitintis, būti fiziškai aktyviu, laikytis aktyvios veiklos ir poilsio režimo, kai turi pasirinkimo galimybę. Aiškina, kaip saugoti savo ir kitų gyvybę ir sveikatą, kaip elgtis nelaimės ar ligos atveju ir kur ieškoti pagalbos.

Šios srities pasiekimai:

- B1.** Aiškina sveikos gyvensenos sampratą ir bando jos laikytis: stengiasi saugoti savo kūną, savo ir kitų sveikatą, pateikia sveikatai palankaus ir sveikatai žalingo elgesio pavyzdžių.
- B2.** Įvardija saugias ir nesaugias savo žaidimų ir ugdymosi aplinkas, pagal išgales prisideda prie aplinkos saugumo užtikrinimo, paaiškina, kaip išvengti ligų ir traumų.
- B3.** Argumentuoja ir išbando sveiko maisto, aktyvaus fizinio judėjimo pasirinkimus ir reflektuoja naudą sveikatai.
- B4.** Aiškina pirmosios pagalbos algoritmus, žingsnius; kaip elgtis nelaimės ar ligos atveju, kur kreiptis pagalbos, kaip padėti susirgusiam šeimos nariui.

C. Judėjimo gebėjimų plėtojimas

Spontaniškai ir / ar tikslingai judėdamas, žaisdamas plėtos pagrindinius judėjimo gebėjimus, atkartos, kurs ir tyrinės judesių derinius bei kūno galimybes, stengsis kontroliuoti savo laikyseną ir kvėpavimą.

Šios srities pasiekimai:

- C1.** Spontaniškai ir / ar tikslingai judėdamas, žaisdamas demonstruoja pagrindinius judėjimo gebėjimus: eina, bėga, šokinėja, meta, gauda, spiria, atmuša, lipa, išlaiko pusiausvyrą, atlieka nesudėtingus koordinacinius pratimus.
- C2.** Atkartoja / kuria nesudėtingus judesių junginius ir pratimų derinius.
- C3.** Žaidžia nesudėtingus judriuosius, sportinius, muzikinius, tautinius (lietuvių liaudies ir kitų tautų) žaidimus, žino žaidimų taisykles ir jų laikosi, turi mėgstamus žaidimus.
- C4.** Tyrinėja savo kūno galimybes, atlikdamas atskiroms kūno dalims skirtus pratimus.
- C5.** Stovėdamas, sėdėdamas, judėdamas stengiasi stebėti ir kontroliuoti savo laikyseną ir kvėpavimą.

D. Savistaba ir sąveika su kitais judant

Aktyviai judėdamas išsiaiškina, kokią įtaką fizinis aktyvumas turi sveikatai ir gerai savijautai. Orientuosis erdvėje keisdamas judėjimo tempą, kryptį, kūno padėtį. Dalyvaudamas judriose veiklose stengsis bendrauti ir bendradarbiauti, laikytis taisyklių, saugoti save ir kitus.

Šios srities pasiekimai:

- D1.** Judėdamas jaučia asmeninę ir bendrą erdvę, saugo save ir kitus.
- D2.** Bendrauja ir bendradarbiauja būdamas fiziškai aktyvus poroje, grupėje, komandoje, vadovauja žaidimui, imasi lyderio vaidmens.
- D3.** Tyrinėja fiziškai aktyvių veiklų poveikį organizmui, pastebi ir įvardina nuovargio požymius, pajaučia poreikį pailsėti.
- D4.** Juda skirtingu tempu ir skirtingomis kryptimis ribotoje erdvėje, nesunkiai keičia kūno padėtį: atsistoja, atsitupia, atsisėda, atsigula ir t.t., reaguoja į vaizdinius ir garsinius signalus, skirtus dėmesiui atkreipti.
- D5.** Fiziškai aktyvių veiklų metu laikosi sąžiningo žaidimo taisyklių, susitarimų, siekia bendro tikslo.

Visuomeninis ugdymas

A. Gyvename kartu

Per kasdienės buvimo tarp žmonių, bendravimo ir bendradarbiavimo patirtis pažins socialinius darinius: šeimą, bendraamžių grupę, ugdymo institucijos bendruomenę, lietuvių tautą, šalia gyvenančias tautines bendruomenes ir valstybę. Ugdysis toleranciją bei rengsis priimti socialinę, ekonominę, kultūrinę, rasinę, religinę, lytinę ir galių įvairovę, būti ir veikti multikultūrinėje aplinkoje.

Šios srities pasiekimai:

- A1.** Pažįsta ir priima savo bei kitų vaikų šeimas.
- A2.** Kurdamas santykius bei veikdamas grupėje vadovaujasi susitarimais ir dorinėmis nuostatomis.
- A3.** Savo iniciatyva, elgesiu ir darbais prisideda prie grupės gerovės.
- A4.** Tyrinėja pilietinės visuomenės ir Lietuvos valstybingumo apraiškas.
- A5.** Per patirtį pažįsta savo tautos kultūrą bei jos skirtumus nuo artimoje aplinkoje stebimų tautų kultūrų apraiškų.
- A6.** Savo socialinėje aplinkoje atvirai priima žmonių įvairovę.

B. Kuriame, įsigyjame ir naudojame gėrybes

Remdamasis savo kasdiene patirtimi pažįsta įvairias profesijas, ekonominio gyvenimo reiškinius ir formuoja atsakingo vartojimo nuostatas. Pradeda atsakingai elgtis su savo ir kitų nuosavybe, atranda pinigų reikšmę ir daiktų piniginę vertę, o darbą pradeda suprasti ir gerbti kaip būdą užtikrinti asmeninę (saviraiška ir apsirūpinimas gėrybėmis), šeimos (pasirūpinti šeima) ir visuomenės (padėti kitiems) gerovę.

Šios srities pasiekimai:

- B1.** Tausoja, tvarko ir laikydamasis susitarimų naudoja savo, kitų žmonių ir bendrus daiktus.
- B2.** Išbando dovanojimo, mainų ir / ar skolinimosi situacijas.
- B3.** Aiškinasi pinigų reikšmę, daiktų piniginę vertę ir formuoja atsakingo vartojimo nuostatas.
- B4.** Domisi profesijomis ir ugdo si pagarbą visiems darbams kaip būdai užtikrinti asmeninę, šeimos ir visuomenės gerovę.

C. Mūsų gyvenimo kaita

Per savo paties augimo, šeimos gyvenimo ir krašto istorijos tyrinėjimus vaikas pradės formuoti kaitos sąvoką, priimti kaitą ir plėtos pirminius informacijos rinkimo bei interpretacijos įgūdžius. Kasdienėse situacijose reflektuodamas ir pasakodamas apie savo patirtis, numatydamas ir planuodamas savo dieną vaikas plėtos laiko suvokimą ir pradės orientuotis laiko tėkmėje (praeitis – dabartis – ateitis).

Šios srities pasiekimai:

- C1.** Tyrinėja savo paties augimą, didžiuojasi branda ir analizuoja savo šeimos kartas / istoriją.
- C2.** Orientuojasi laiko tėkmėje ir įvykių nuoseklume.
- C3.** Tyrinėja praeitį, sieja dabartinį gyvenimą su praeitimi ir kuria istorinį pasakojimą.

D. Mūsų aplinka

Stebėdamas, keliaudamas, vartydamas knygas ir žaisdamas susiorientuos savo artimoje aplinkoje, pažins nutolusius kraštus, plėtos aplinkos tyrinėjimo gebėjimus ir pradės naudoti vietas bei jų ypatybes nusakančias sąvokas ir žemėlapius. Formuos aplinkos tausojimo / grąžinimo nuostatas.

Šios srities pasiekimai:

- D1.** Samprotauja, kodėl svarbu žinoti savo adresą ir vaizduoja / nusako kasdienės kelionės maršrutą
- D2.** Nutolusias vietas sieja su žmonių gyvenimu / veikla ir pradeda naudoti žemėlapi.
- D3.** Tyrinėja gamtinę ir žmogaus sukurtą aplinką bei joje vykstančius pokyčius. Įvardina, analizuoja, lygina ir grupuoja pažintus objektus.

V SKYRIUS UGDYMO(SI) TURINYS

GAMTAMOKSLINIS UGDYMAS

1. Gamtamokslinis tyrinėjimas

1.1. Pažįsta aplinką per pojūčius (skonis, kvapas, rega, klausa, lyta) ir atlieka priešmokyklinuko amžių, jo gebėjimus atitinkančius STEAM tyrimus.

1.2. **Augalai.** Stebi ir fiksuoja (fotografuodamas ar pažymėdamas skalėje) pasirinkto augalo augimą skirtingais metų laikais. Atpažįsta ir pavadina keletą artimiausioje aplinkoje augančių medžių, krūmų, žolių. Susipažįsta su augalo poreikiais (vanduo, šviesa, dirvožemis). Skiria dažniausiai sutinkamas daržoves, vaisius, nusako, kaip juos naudoti maistui. Susipažįsta su augalo gyvenimu nuo sėklos iki sėklos. Lankydamasis miške, pievoje ar prie vandens telkinio arba dirbdamas su planšete ir naudodamas skaitmeninį turinį susipažįsta su skirtingų vietų ypatumais (miške vyrauja medžiai ir krūmai, pievose – žolės ir pan.).

1.3. **Gyvūnai.** Paveikslėliuose ir natūroje atpažįsta ir įvardija naminius ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus, gyvūnų poreikius. Aiškinasi, kaip žiemoja gyvūnai, kodėl kai kurie paukščiai migruoja. Tyrinėja pasirinkto gyvūno judėjimą (skrenda, striksi; pirmyn, atgal, dešinėn, kairėn, aukštyn, žemyn) ir ugdo erdvės suvokimą. Aptaria, kad suaugę gyvūnai gali kitaip vadintis nei jaunikliai (pvz.: višta, gaidys ir viščiukas ir pan.). Aiškinasi, kokia gyvūnų nauda gamtai (pvz., vilkai išgaudo sergančius ir ligotus gyvūnus), kokią pagalbą gyvūnai teikia žmogui.

1.4. **Daiktai ir medžiagos.** Atpažįsta, pavadina aplinkos daiktus, juos apibūdina; grupuoja į gyvus ir negyvus. Aiškinasi jų požymius (tekstūra, spalva, forma, dydis, ilgis (ilgas, trumpas), temperatūra (šiltas, šaltas), svoris (lengvas, sunkus). Daiktus palygina, grupuoja į aptartas grupes. Tyrinėja medžiagų savybes (tirpsta, skęsta, plūduriuoja, traukia magnetas); kuris dirvožemis (smėlis, molis, juodžemis) geriausiai praleidžia vandenį. Žaisdamas, tyrinėdamas naudojamą gamtinę medžiagą (akmenukai, plunksnos, augalų dalys ir pan.) ir išmoksta tinkamai pavadinti.

1.5. **Gamtos reiškiniai.** Pastebi ir pavadina savo aplinkoje gamtos reiškinius (rasa, vaivorykštė, vėjas, šlapdriba, šerkšnas, šalna, atodrėkis, šešėliai, sniegas). Stebi orus, juos sutartiniais ženklais fiksuoja kalendoriuje. Tyrinėja vėją, jį apibūdina (šaltas, šiltas, stiprus). Susipažįsta su gamtos metų laikais ir jų ypatumais.

1.6. **Dangaus kūnai.** Domisi dangaus kūnais, atpažįsta Žemės planetą, Saulę, Mėnulį. Išsiaiškina, kad Saulė apšviečia ir šildo Žemę.

1.7. **Tyrinėjimai.** Su pedagogu, kitais tyrimo dalyviais aptaria atliekamų tyrimų eigą ir rezultatus, įgytą patirtį. Įvardija sunkumus ar problemas, su kuriomis susidūrė tyrinėdamas gamtos objektus ar reiškinius. Pasakoja, kaip rado sprendimą; įvardija, ką norėtų tyrinėti, išbandyti; pasirenka tai, kas labiausiai domina.

2. Gamtamokslinis komunikavimas

2.1. Gamtamokslinę informaciją renka įvairiais būdais (stebi, tyrinėja, skaito, klausinėja) ir priemonėmis (lupa, termometras, mikroskopas, fotokamera, matavimo prietaisai, matavimo juosta ir t. t.), ją pristato kitiems. Pasisakymuose naudoja girdėtas elementarias gamtamokslines sąvokas.

2.2. Samprotauja apie pastebėtas aplinkos objektų savybes, požymius, juos palygina. Kalba apie tai, ką darė tyrinėdamas ar veikdamas. Tyrinėjimo rezultatus pavaizduoja piešiniu, nuotraukomis, nesudėtinga schema, konstrukcija ir pan., pristato kitiems.

2.3. Tyrinėdamas literatūros šaltinius, klausydamasis pasakojimų atpažįsta ir skiria realius gamtos objektus nuo fantastinių ir nurodo, kas iliustracijoje, pasakojime netikra. Dalinasi patirtimi apie namuose auginamą gyvūną arba samprotauja, ką norėtų turėti, auginti, rūpintis.

2.4. Domėdamasis smulkiaja tautosaka (mena mįslės apie gamtos objektus), negrožinėmis knygomis (gamtos enciklopedijomis, atlasais ir pan.), rodo susidomėjimą gamta. Dalyvauja skaitomų gamtinių siužetų aptarimuose, pasisako. Kelia, formuluoja klausimus apie gyvąją ir negyvąją gamtą, Steam tyrimus.

3. Gamtos ir žmogaus dermės pažinimas

3.1. Aiškinasi apie gamtinių išteklių (Saulė, vėjas, vanduo, dirvožemis), naminių gyvūnų (bitė, avis), augalų (daržovės, vaisiniai augalai, vaistažolės), grybų naudą žmonėms: naudojimas maistui (salotos, sultys) ir gydymui (mėtų, aviečių arbata, medus), drabužiams (vilnonis megztinis, kojinės). Aptaria, kodėl gamtos išteklius reikia tausoti (pvz., vanduo, miškai), samprotauja, kas nutiktų juos išnaudojus.

3.2. Aiškinasi, kuo skiriasi gamtos daiktai nuo žmogaus sukurtų daiktų. Nori suprasti, iš kokių medžiagų pagaminti buityje naudojami daiktai (plastikas, metalas, medis). Diskutuoja, ką reiškia darba su gamta, mokosi rūšiuoti atliekas.

3.3. Mokosi pažinti žmogaus daromą įtaką aplinkai, atskirti, kada poveikis teigiamas, o kada neigiamas (šiukšlės, inkilų kėlimas, medžio šakų laužymas, skruzdėlyno naikinimas, vabzdžių trypimas, paukščių lesinimas žiemą ir kt.).

3.4. Aiškinasi, kur kreiptis pagalbos ištikus nelaimėi, susižeidus, pasiklydus miške, įgėlus bitei, kaip elgtis kilus gaisrui. Aptaria, kodėl nežinomų augalų uogų ir grybų negalima ragauti (jie gali būti nuodingi).

3.5. Aptaria, kuo ypatingos gamtininko, mokslininko profesijos, samprotauja, kuo jos skiriasi nuo kitų. Domisi, kaip gamtininkai, mokslininkai dirba, kokiomis priemonėmis, instrumentais naudojami, kuo reikšmingas jų darbas. Aiškinasi, kaip išradimai pakeičia žmonių gyvenimą.

KALBINIS UGDYMAS

1. Klausymas ir kalbėjimas

1.1. **Išgirsta ir supranta kitą.** Klausosi kalbančių draugų ir suaugusiųjų (monologo, dialogo ir polilogo). Klausosi skaitomo, sekamo, pasakojamo literatūrinio ir tautosakinio teksto. Susikaupia, kad galėtų suprasti kitus (žaisdamas žaidimus, atlikdamas užduotis, veikdamas įvairiose situacijose ir pan.). Mokosi išklausti kitą. Pastebi pašnekovo veido mimiką, gestus, kūno kalbą ir kalbos intonacijas. Reaguoja į išgirstą tekstą, patirtą situaciją mimika, gestais, kūno kalba, emocijomis, žodžiais (pasitikslina, perklausia, pritaria, pasidalija tuo, ką išgirdo ir kt.).

1.2. **Kalba taip, kad būtų suprastas.** Kalba natūraliai, spontaniškai, atliepdamas bendravimo situacijai (grupėje, lankydamasis bibliotekoje, knygyne, teatre ir kt., dalyvaudamas šventėse, išvykose ir pan). Žaisdamas ar kitaip veikdamas įsitraukia į pokalbį, svarstymus, klausinėja vaikų, suaugusiųjų; mokosi suprasti kitus, išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, emocijas. Pasakoja draugui, suaugusiajam, klausytojų grupei, kas įvyko jo gyvenime, kas rūpi, ką patyrė ir pan. (apie savo darbelius, žaidimus, sumanymus, matytus filmus, jam žinomas knygas, pamėgtus veikėjus ir kt.). Trumpai išsako savo nuomonę apie jam aktualius dalykus (savo šeimą, augintinius, išvykas, aplankytus renginius, įsimintinus įvykius, reiškinius ir kt.). Veikloje naudojami informacinėmis technologijomis (išmaniaisiais įrenginiais, nesudėtingomis programomis ir kt.), supranta, kad jos padeda bendrauti.

1.3. **Domisi gimtąja kalba, laikosi kalbos etikos normų, tinkamai vartoja kalbinės raiškos priemones.** Atpažįsta savo gimtąją kalbą, tarmę (kitakalbiai – ir lietuvių kalbą), skiria svetimos kalbos žodžius. Sužino, kad pasaulyje žmonės kalba įvairiomis kalbomis, kad yra žmonių, negalinčių kalbėti ar girdėti, kad jie naudoja savitus susikalbėjimo būdus (gestų kalbą, Brailio raštą). Savais žodžiais mėgina paaiškinti žodžio reikšmę, vartoja panašios ir priešingos reikšmės žodžius. Bendraudamas su kitais, aiškinasi girdimus perkeltinės prasmės žodžius. Žaisdamas bando kurti ar perkurti žodžius, kūrinčius (keičia įvykių seką, įveda naujus veikėjus, sukuria naują pabaigą ir kt.). Vaidindamas, žaisdamas naratyvinius žaidimus bando įsikūnyti į „personažą“ (eksperimentuoja kūno ir žodine kalba, keičia veido mimiką, balso tembrą, intonacijas, kalbinę raišką sieja su judesiu). Deklamuoja savo sukurtus kūrinčius, žaidžia prasmingais ir beprasmingais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivių“, „užsienio“ kalbomis. Laikosi elementaraus kalbos etiketo: pasisveikina, atsisveikina, atsiprašo, padėkoja. Artimoje aplinkoje ar viešose vietose stengiasi laikytis mandagaus elgesio taisyklių. Bendraudamas su kitakalbiais ar turinčiais bendravimo, kalbos suvokimo problemų, pasitelkia neverbalinę kalbą.

2. Skaitymo ir rašymo pradmenys.

2.1. **Domisi skaitymu ir rašymu.** Pradedama skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Klausiamas dažniausiai pasako, koku garsu žodis prasideda, koku baigiasi, iš kokių garsų jis susideda. Atpažįsta

kai kuriuos lengviausiai klausia pagaunamus garsus, bando pakartoti aplinkoje (ir gamtoje) girdimus garsus, ieško panašiai skambančių žodžių, kuria garsų pamėgdžiojimus ir pan. Domisi abėcėlės raidėmis, knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais. Pavadina bent kelias abėcėlės raides, perskaito kai kuriuos žodžius (pvz., savo vardą). Išvardina, iš kokių raidžių sudarytas jo vardas, kitas nesudėtingas žodis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Pradeda aplinkoje atpažinti rašto elementus, simbolius, dažnai aptinkamus trumpus pavienius žodžius, užrašus (pvz., kelio ženklų, įstaigų, parduotuvių pavadinimus), klausinėja, aiškinasi matomų spausdintų žodžių prasmę. Imituoja rašymą, kuria savo keverzonių raštą. Spausdintomis raidėmis užrašo savo vardą, ranka ar klaviatūra kopijuoja aplinkoje matomas raides, žodžius. Bendraudamas ar žaisdamas savo patirtį, išgyvenimus, mintis perteikia įvairiais būdais raštu, paties sugalvotais ženklais („rašo“ laiškus, sveikinimus, piešia atvirukus ir kt.), išnaudoja įvairias rašymo galimybes (ant lentos, stiklo, kompiuterio klaviatūros ir pan.), dėlioja raides, žodžius iš aplinkoje randamų priemonių. Žaidimų ir kitos veiklos metu imituoja skaitymą, rašymą, naudoja įvairius grafinius simbolius (raidynus, aklujų rašto ir kt.), ženklus (darželio grupių pavadinimų, automobilių logotipus ir kt.), juos piešia, aplikuoja ar kitaip vaizduoja. Stengiasi tinkamai laikyti rašiklį.

2.2. Domisi knygomis ir kitais spaudiniais. Atsineša į grupę savo mėgstamų knygų, žurnalų, kalendorių, komentuoja jų iliustracijas, pasakoja kitiems, kuo jam šis spaudinys įdomus. Sužino, kad knyga turi autorių, pavadinimą, iliustracijas. Vartydamas knygas patiria, kad knygos yra labai skirtingos (eiluotos ir neeiluotos, enciklopedijos, bežodės ir kt.). Žaisdamas išsiaiškina, kad knygoje galima rasti daug naudingos informacijos (pvz., apie Lietuvą, kitas šalis, žymius žmones, gyvūnus, augalus ir kt.). Vienas ar veikdamas kartu su draugais dalijasi sumanymais ir kuria įvairias knygas, grupės laikraštį ar dienoraštį, kalendorių, skelbimą, kvietimą ir kt. Rengia savo iliustracijų, knygų parodas. Žaisdamas eksperimentuoja, improvizuoja (kuria išgalvotas ar perkuria girdėtas istorijas, eilėraščius, garsų pamėgdžiojimus, įsikūnija į įvairius knygų, pasakų veikėjus, ir kt.). Pastebi ir pasako, kad per knygas ir meno kūrinis dalijamasi jausmais, mintimis, sumanymais, kad knygos padeda pažinti įdomius dalykus, keliauti, patirti nuotykių, skatina mąstyti, suprasti, svajoti. Aiškinasi, kaip reikia elgtis su knygomis, kaip jas saugoti. Tausoja knygą ir kitus leidinius (tvarko, klijuoja). Susipažįsta su pedagogo pasiūlytomis skaitmeninėmis knygų ir kitų leidinių versijomis.

MATEMATINIS UGDYMAS

1. Matematinis samprotavimas

1.1. Skaičiuoja iki 10-ies įvairiose socialinėse aplinkose (grupėje, įstaigos lauko aplinkoje, išvykoje, šeimoje ir pan.), patyriminėse, projektinėse veiklose; žaisdamas stalo, loginius, judrius, muzikinius, skaitmeninius ir kt. žaidimus; skaičiuodamas įvairius objektus (žmones, savaitės dienas, nueitus žingsnius, monetas, vėliavų spalvas ir kt.); pasakodamas istorijas. Pagal galimybes skaičiuoja nuo bet kurio skaičiaus, skaičiuoja kas antrą skaičių (10 ribose). Atpažįsta skaičius iš bendro realių objektų kiekio (du pieštukai, trys mašinos, du batai), t. y. iš karto pasako (du, trys).

1.2. Kelintinio skaičiavimo įgūdžius įtvirtina įvairiose situacijose: sudarydamas sekas, sekdamas pasakas, išskirdamas pasirinktą objektą eilėje, išsiskaičiuojant žaidimams ir pan. Pasakodamas įvykius iš artimos aplinkos, derina skaičių ir giminę (pvz., dvi žvaigždės, du obuoliai). Klysdamas ir bandydamas daiktų kiekį (pvz., trys obuoliai) susieja (parodydamas pirštais, gestu, pasakydamas žodžiu ir pan.) su atitinkamu daiktų kiekį žyminčiu simboliu (pvz., 3). Ir atvirkščiai: tam tikram skaitmeniui priskiria atitinkamą daiktų kiekį.

1.3. Įvairiais būdais ir priemonėmis atlieka paprastus skaičiavimo veiksmus: manipuliudamas daiktais, pirštais, skaičiais, naudodamasis skaitmeninėmis priemonėmis. Pastebėjus klaidas, skatinama atsakymo teisingumą tikrintis įvairiais skaičiavimo būdais.

1.4. Įvairiose kasdienėse situacijose gretina, grupuoja, klasifikuoja įvairius objektus. Tai daro savarankiškai, konsultuodamasis, pagal pavyzdį, poroje ar grupelėje. Lygina objektų kiekį, įvardindamas ir / ar parodydamas, kur objektų yra daugiau, mažiau, po lygiai. Paaiškina atliktus veiksmus, pats vartodamas šiuos žodžius. Žaisdamas, konstruodamas klasifikuoja objektus į grupes pagal vieną požymį (pvz., dydį, spalvą, formą ir pan.) ar iš karto kelis požymius (pvz., dideli raudoni, dideli mėlyni, maži raudoni ir maži mėlyni) ir paaiškina, pagal kokį požymį (požymius) klasifikavo.

1.5. Matuoja atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, kitu daiktu) tyrinėdamas aplinką (pvz., nustato, kad suolas yra penkių knygų ilgio). Daiktus lygina pagal etaloną (t.y. parenka pagal turimą pavyzdį, pvz., randa ilgesnį už turimą pieštuką). Tyrinėja, kaip į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar bierių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Lygina objektus, pastatydamas vieną objektą prieš kitą, kad nustatytų, kuris yra ilgesnis, arba pildamas iš vieno indo į kitą, kad pamatytų, kuriame telpa daugiau. Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.), įvairiais pasirinktais būdais fiksuoja palyginimo metu gautus duomenis; aptaria, ką ir kaip atliko.

1.6. Susidūręs su sunkumais prašo draugo ar pedagogo patarimų užbaigti pradėtą veiklą; paskatintas bando kelis kartus, ieško išeities; vienas ar bendradarbiaudamas su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių; natūraliai sureaguoja nepavykus atlikti užmanymo / veiksmo. Savarankiškai ar bendradarbiaudamas su draugais, pedagogu bando patikrinti gautus sprendimus, taisyti atrastas ar nurodytas klaidas.

1.7. Pagal pavyzdį ar savarankiškai rikiuoja objektus iš eilės pagal vieną savybę (pvz., pagal dydį, spalvos intensyvumą) ar iš karto kelis požymius (formą ir spalvą). Paaiškina, kokia tvarka tai atliko. Objektus rikiuoja, naudodamasis fizinėmis ir skaitmeninėmis priemonėmis; veikia vienas, poroje ar bendroje visos grupės veikloje. Siūlant veiklas, siekiama įvairovės, atsižvelgiama į vaiko pomėgius ir poreikius, sudaroma galimybė rinktis.

2. Matematinė komunikacija

2.1. Veikdamas įvairiose veiklose (atlikdamas eksperimentus, tyrinėdamas aplinką, žaisdamas savarankiškus žaidimus ir pan.) atpažįsta įvairiais būdais (žodžiu, vizualiai) pateiktus skaičius, juos įvardina, reaguoja į elementarius užduotus klausimus ir prašymus; savais žodžiais atsako į iškeltus klausimus, remdamasis savo patirtimi. Atsakymą gali pateikti tiek žodžiu, tiek iliustruodamas. Dėliodamas kelis konkrečius daiktus, stebėdamas aplinkos objektus (pvz., dedant daiktą ant daikto, daiktą ant piešinio, daiktą prie daikto arba po piešiniu), nustato, kurioje grupėje yra daugiau daiktų, kurioje – mažiau ar po lygiai, kiek iš viso jų yra.

2.2. Klausydamasis pasakojimų, garsų, tyrinėdamas paveikslėlius, ornamentus, aplinkos daiktus, spalvas, simbolius, stebi seką, šablonų dėšningumus, bando juos įvardinti ar parodyti pasirinktu būdu. Siūloma logine tvarka tęsti žodžiu ar atskirais paveikslėliais (nuotraukomis) patirtų įvykių, girdėto pasakojimo ir pan. seką.

2.3. Bandymų keliu tęsia pastebėtus dėšningumus, taip sudarydamas rišlią 2–3 žingsnių seką ar atkartodamas šabloną. Siekdamas rezultato, naudojami fiziniai objektai, žaidybinėmis programavimo priemonėmis, kalba, judesiu. Sudarytas sekas aptaria, ieško klaidų, jas taiso. Bandymų keliu veikia pagal piešinius, žodžiais, simboliais ar skaitmeninėmis priemonėmis pateiktus paprastus algoritmus (pvz., kuria ornamentus, tepa sumuštinį, ploja ritmą, atlieka sportinius pratimus ir pan.).

2.4. Įvairiose situacijose ir aplinkose (grupėje, lauke, išvykoje ir kt.), žaisdamas žaidimus (judėjimo, kortelių, skaitmeninius ir pan.), veikia, nusako judėjimo kryptį (pvz., du žingsniai atgal, vienas žingsnis pirmyn, į kairę, į dešinę). Siūloma tai veikti programuojant, braižant ar veikiant pagal schemas. Žodžiais ar kitais būdais nurodo erdvinius daikto santykius su savimi (priešais mane, už manęs, šalia manęs, kairėje ar dešinėje), padėti kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu (pvz., aukščiau, žemiau, virš, po, prie, už ir kt.). Orientacijos erdvėje gebėjimus ugdo konstruodamas, dėliodamas dėšiones, mozaikas, ornamentus, piešdamas, žymėdamas simbolius, įvairiose judėjimo veiklose.

2.5. Tyrinėdamas kalendorių, žiūrėdamas edukacinius filmus, klausydamas pasakų, dainų, skiria vieną įvykį nuo kito: savaip bando paaiškinti, kada vienas įvykis baigiasi ir kada prasideda kitas. Laikydamasis įvykių sekos, albume ar skaitmeniniame įrenginyje dėšioja įvykusių veiklų, projektų, išvykų nuotraukas, videovaizdus. Pasakodamas įspūdžius, vartoja laiką nurodančias sąvokas: greitai, vakar, šiandieną, rytoj. Stebėdamas, fiksuodamas įvykius savaitės kalendoriuje, pradeda sieti nuolat pasikartojančius įvykius su konkrečia savaitės diena (remdamasis patirtimi užfiksuoja, kokia veikla būna kurią dieną (pvz., penktadienis – žaidimų diena, t.y. galima atsinešti savo žaislą).

2.6. Tyrinėdamas, eksperimentuodamas, bendradarbiaudamas mokosi iš kitų, aiškinasi, kokiais būdais ir priemonėmis (fotokamera, pieštuku, termometru, mikroskopu, fotokamera ir t. t.) galima rinkti,

fiksuoti, grupuoti informaciją ir daryti išvadas apie tam tikrus objektus ir reiškinius. Surinktus duomenis pateikia pasirinktu būdu (pvz., lentelėje, elementarioje diagramoje, žymėdamas simboliais, sutartiniais ženklais (pvz., lipduku)). Savais žodžiais pasakoja ar kitu pasirinktu būdu pristato savo ir / ar grupės surinktus duomenis (nupieštus, užfiksuotus įv. simboliais, nufotografuotus ir pan.). Laikosi susitartų taisyklių (pvz., palaukti savo eilės; jei kas neaišku, paprašyti patikslinti ar pakartoti), atsakinėdamas į klausimus pasakoja išpūdžius, kaip vyko procesas (pvz., nuo ko pradėjote darbą? kas labiausiai pavyko? už ką norėtumėte save pagirti? ką kitą kartą darytumėte kitaip? ir pan.).

3. Kūrybiškas matematinių problemų sprendimas

3.1. Supančioje aplinkoje ieško objektų, savo forma primenančių plokštumos ar erdvės figūras, argumentuoja savo pasirinkimą. Kopijuoja, piešia, braižo naudodamasis fizinėmis priemonėmis ar programėlemis išmaniuosiuose įrenginiuose ar iš pasirinktų medžiagų kuria plokštumos figūras (apskritimą, skritulį, kvadratą, stačiakampį, trikampį), bando atpažinti figūras, jas liesdamas užmerktomis akimis. Piešdamas linijas (tiesias, lenktas, vienspalves, įvairiaspalves, ilgas, trumpas, storas, plonas, ryškias, blankias, vos matomas), lankstydamas, pindamas iš juostelių, jungdamas iš pagaliukų ar šiaudelių, judėdamas (pvz., pėdutėmis išmindžiojant formą, rankomis imituojant ir pan.) kuria savo sugalvotas geometrines kompozicijas. Dinamiškoje virtualiojoje aplinkoje tyrinėja geometrines figūras: apžiūri, spėlioja, numato, keičia (judina) virtualių figūros vaizdą (apverčia, perkelia, pasuka tarsi konkretų daiktą); ištempia arba suspaudžia figūrą, džiaugiasi atradimais.

3.2. Gamindamas geometrinių figūrų modelius iš pasirinktų medžiagų, tyrinėja figūras ir jų santykius (pvz., du trikampiai sudaro kvadratą), lygina pagamintus modelius, dalinasi savo pastebėjimais su draugais, mokosi iš kitų. Išbando paties pasirinktas įvairias technikas ir technologines priemones, ieško naujų būdų, realizuoja sugalvotą neįprastą sprendimą, paaiškina savo pasirinkimus. Vienas ar bendradarbiaudamas su kitais konstruoja: kombinuoja ir jungia detales; ardo; kuria įvairių geometrinių formų kompozicijas, ornamentus, naudodamas įvairias medžiagas; paaiškina, kuo sukonstruota kompozicija jam yra įdomi / svarbi, kam skirta. Išbando įvairius medžiagų jungimo būdus (pvz., lipdymą, klijavimą ir pan.), bandydamas tobulina (ieškodamas geresnio sprendimo; išbandydamas alternatyvų sprendimą; taisydamas klaidą / netikslumą). Savais žodžiais mėgina aiškinti, iš ko sudaryti, kaip sukonstruoti objektai. Siūlomi veikimo būdai: bandymų-klaidų; bandymo iš naujo; kūrimo pagal analogijas.

3.3. Sprendžia kasdienėse situacijose (pvz., žaidimuose ir pan.) kylančias problemas: kelia įvairius probleminius klausimus (kodėl?), aptaria turimą informaciją, pastebi ir įvardina, kokius duomenis turi, ko trūksta ir kaip reikėtų tai atlikti (pvz., kaip pasidalinti turimus akmenėlius tarpusavyje); bandydamas ir klysdamas ieško, kol suras problemos sprendimo būdą.

3.4. Pasakodamas išpūdžius apie savo veiklą, ne tik parodo galutinį rezultatą, bet ir bando paaiškinti, kaip jis buvo pasiektas. Įvairiomis formomis ir būdais (schemomis, piešiniais, žodžiu, gestais ir kt.) apibūdina savo patirtį: pasakoja išpūdžius, ką ir kaip atliko, kas pavyko, ką atrado, pastebi kilusius sunkumus, nusako, kaip juos įveikė. Atsakinėdamas į klausimus numato, ką galima daryti toliau; kuo prie bendros veiklos prisidėjo pats, kuo jam padėjo kiti (pvz., bando iš popieriaus išlankstyti lėktuvėlį, iš pradžių lanksto tiek, kiek prisimena, po to paima draugo padarytą lėktuvėlį, jį apžiūrinėja ir bando išlankstyti dar kartą). Savo paaiškinimus gina arba koreguoja.

MENINIS UGDYMAS

1. Meninė (dailės, šokio, teatro, muzikos) raiška

1.1. **Dailė.** Drąsiai ir noriai bando bei naudoja įvairias jam naujas technikas. Raiška plokštumoje - piešia pieštukais, rašikliais, plunksnomis, spauduoja spaudais, kuria monotipijas, tapo guašu, lieja akvarele, aplikuoja.

Erdvinė raiška – lanksto iš popieriaus, konstruoja iš kartono, dėžučių, indelių, įvairių smulkių buities daiktų, lipdo iš molio, plastilino.

Renka ir panaudoja įvairias gamtines medžiagas.

Kūrybai naudoja turimas skaitmenines priemones – planšetinius kompiuterius, išmaniuosius telefonus, interaktyvius ekranus ir kt. įrenginius.

Jungia skirtingas technikas įvairiuose kūriniuose siekdamas įgyvendinti savo sumanymus.

Žaisdami ir tyrinėdami išgauna įvairias linijas (tiesias, vingiuojančias, trūkinėjančias), spalvas ir atspalvius, plokštumines ir erdvines figūras. Pastebi įvairias linijas, formas aplinkoje ir siekia jas atkartoti, tam pasirinkdami, jo manymu, tinkamiausias dailės priemones - teptukus, dažus, pieštukus, žymeklius, popierių, kartoną ir kt. dailės priemones.

Pedagogo padedami atpažįsta ir pritaiko kalendorinių švenčių (Kalėdų, Velykų, Užgavėnių ir kt.), valstybinių švenčių (Lietuvos valstybės atkūrimo diena, Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo diena, Valstybės diena, Laisvės gynėjų dieną ir kt.) įstaigos tradicinių švenčių, renginių simbolių grupės ir ugdymo įstaigos aplinkos puošybai.

Kartu su kitais gamina dekoracijas menų projektams, teatro pasirodymams, išleistuvių šventei ir pan.

Kūrybiniais sumanymais dalinasi su draugais, pedagogais ieškodami bendradarbiavimo, pagalbos ar patarimo.

Kiekvieno vaiko darbai su paties užsirašytu vardu nuolat eksponuojami grupės ar viešose ugdymo įstaigos erdvėse.

1.2. Šokis. Per improvizacinio judesio žaidimus ir kūrybines šokio užduotis ugdosi koordinaciją, taisyklingą laikyseną, mokosi pajusti atskirų kūno dalių judėjimo galimybes ir padėtį erdvėje. Mokosi nesudėtingų šokamųjų žaidimų, ratelių, šokių ar jų fragmentų, natūralių judesių autorinių šokių.

Šokant drauge stengiamasi koordinuoti veiksmus, judėti darniai, sutartinai, pasitikint savimi ir kitais, bendradarbiaujant.

Improvizuoja ir komponuoja judesių sekas pagal pasiūlytas arba pačių sugalvotas temas.

Vaikai kurdami šokį (kartais pedagogo padedami) tyrinėja judesių parinkimo ir jungimo galimybes siekiant įgyvendinti kūrybinį sumanymą. Mokosi judesiu reaguoti į muzikinius ir nemuzikinius garsus, tylą.

Tyrinėja ir šokdami prisiderina prie šokio ritmo, tempo (greitai – lėtai), išbando judėjimą erdvėje įvairiomis kryptimis, įvairiais būdais (žingsniuojant, bėgant šuoliuojant, lankstantis, verčiantis, sukantis ir t.t.).

Vaikai dalyvauja kūrybiniuose šokio žaidimuose, projektuose, pasirenka sau vaidmenį juose ir atlieka atitinkamus veiksmus.

1.3. Teatras. Žaidimų ir kitų veiklų metu vaikai mokosi dalytis vaidmenimis, priemonėmis, daiktais, kurie naudojami naratyviniame žaidime, etiude ar spektaklyje. Vaikai skatinami stebėti aplinką, tai, kas vyksta gamtos ir žmonių gyvenime, grupės aplinkoje ir aktualius stebėjimus imituoti, inscenuoti.

Vaikai pasakoja ir vaidina gyvenimiškas situacijas, bei spontaniškai improvizuoja ir kuria istorijas pagal tautosakas, literatūros kūrinius, iliustracijas ar pan. Vaikai skatinami išvaidinti jų gyvenime pasitaikančius socialinius ir emocinius įvykius. Suteikiant vaizduotę skatinančių priemonių, improvizuoja individualiai ir su kitais vaikais bei pedagogais. Aptaria, kaip jų stebėti aktoriai parodo skirtingas emocijas, poelgius bei fabulas.

Vaikai kuria ir gamina lėles vaidinimui, dekoracijas, kostiumus ir butaforinius reikmenis. Taip pat kuria skelbimus, kvietimus, programėles, bilietus, tariasi, kas galėtų juose būti parašyta, nupiešta.

Išbandoma, kaip kurti nuotaiką ar personažą per veido išraišką, kūno kalbą, judesius, šokį, balso tembrą ar kalbėjimo būdą. Aptariama, kokia muzika labiausiai tiktų vaidinimui, kokio grimo reikėtų, kokie daiktai tiktų scenos dekoracijoms, veikėjų kostiumams, reikmenims, garsiniam fonui; kokias dekoracijas ir kostiumus galėtų pasigaminti patys, kokios pagalbos reikėtų.

1.4. Muzika.

Ugdosi taisyklingą, stabilumo suteikiančią kūno laikyseną dainavimui. Naudoja įvairius kūno apšilimo pratimus, žaidimus (žiovauja, pasitempia, masažuoja) bei pasiruošia dainavimui (atlieka pratimus – žaidimus lūpoms, liežuviui, skruostams). Mėgdžiodamas traukinį, sireną, raketą ar gamtos garsus, taisyklingai kvėpuoja, naudodamas diafragmą ir plečia diapazoną. Išbando ir tyrinėja savo balso tembrines galimybes, lavina artikuliaciją, intonaciją per skaičiuotes, skanduotes, imitacijas ir improvizacijas. Grodami įvairiais muzikos instrumentais lavina motoriką.

Ritmuoja mušamaisiais instrumentais bei kūno perkusija.

Išbando dainavimą bei muzikavimą pavieniui, porose ar grupėse. Aptaria šios veiklos skirtumus, derinimosi ir bendradarbiavimo būtinybę. Atsakingai ir saugiai elgiasi su muzikos instrumentais bei kitomis priemonėmis.

Patys suprojektuoja ir konstruoja muzikos instrumentus iš įvairiausių aplinkoje esančių daiktų (tame tarpe ir atliekų). Improvizuoja ir komponuoja trumpus muzikos kūrinėlius naudodami savadarbius ar grupėje esančius muzikos instrumentus. Kuria judesius, kuriuos perkelia į ritminę ar melodinę muzikinę medžiagą. Vaikai skatinami kurti spontaniškas dainas, ypač atliekant kitas, su muzika nesusijusias veiklas. Kuria garsinius fonus pasakoms, eilėraščiams, filmukams, teatriniam etiudams ir pan. Mokosi, kaip fiksuoti savo kūrybą ikonografiniais simboliais, piešiniais ar IKT priemonėmis.

Klausosi gamtos bei žmonių sukurtų garsų iš aplinkos ir mokosi juos suvokti bei apibūdinti, kaip muzikinę kalbą, aptariant jų skambesį bei kuriamą nuotaiką. Išbando ir kuria garsus, vartodami balsą (įvairiais tembrais), kūną, instrumentus, kompiuterines priemones ir kasdienius objektus. Bandydamas muzikos raiškos priemones vaikas mokosi, kad ne vien garsai, bet ir tylą yra svarbi muzikos dalis.

Plojimu, pliaukšėjimu ir kt. mikrojudesiais bei viso kūno makrojudesiais bei grojimu mušamaisiais instrumentais pakartoja girdėtus ritmo darinius ar frazes bei atpažįsta, kuriuose klausomuose kūrinuose juos yra girdėjęs.

Balsu pakartoja melodinius darinius ar frazes bei atpažįsta, kuriuose klausomuose kūrinuose juos yra girdėjęs.

2. Meno (dailės, šokio, teatro, muzikos) supratimas ir vertinimas

2.1. Vaikai pristato ir reflektuoja savo kūrybinius bandymus, geranoriškai vertina, džiaugiasi kitų žmonių kūrybą. Vaikai skatinami išreikšti originalias, netikėtas įžvalgas. Išklausomos visų nuomonės, skiriama pakankamai laiko vaikui pateikti atsakymus į pastebėjimus.

2.2. Vaikai turi mėgstamus meno kūrinius, apie juos savais žodžiais papasakoja, pasidalina išpūdžiais su grupės draugais, pedagogais, šeimos nariais. Kalbasi apie meno kūrinio sukeltus vaizdinius bei nuotaikas. Reiškia norą apsilankyti spektaklyje, koncerte, parodoje ir pan.

2.3. Žaidimų ir kitų veiklų metu sudaroma galimybė susipažinti su įvairių istorinių epochų meno kūriniais. Mokomasi skirti šiuolaikinę kūrybą nuo senesnių laikų.

2.4. Vaikai skatinami kalbėtis apie mėgstamą muziką, spektaklius, dailės kūrinius. Vaikai kviečiami įvardyti kokias nuotaikas ir emocijas sukelia meno kūriniai, kur lankėsi, ką matė, kas patiko. Aptariama, ką iš įgytų patirčių galima pritaikyti grupės veikloje (pvz.: atkurti matytą šokį ar spektaklio dalį ar vaizduojamojo meno kūrinį).

2.5. Užduoda klausimus pedagogams ir grupės draugams siekiant geriau suprasti grupės draugų ir kitų pateikiamus meno kūrinius. Aptariamos dailės kūrinio, šventės, koncerto ar spektaklio nuotaikos ir emocijos. Aiškinamasi, kaip konkrečios meninės priemonės (muzika, apšvietimas, dekoracijos, lėlės, spalvos ar naudojamos technikos) padeda tai pasiekti.

2.6. Kalbėdamas apie dailės kūrinius, vaikas turtina savo žodyną spalvų ir atspalvių, figūrų pavadinimais, linijų ir formų apibūdinimais. Savais žodžiais nupasakoja, kas pavaizduota kūrinyje. Įvardija šiltas ir šaltas spalvas.

2.7. Muzikuodamas pianinu ar kitu klavišiniu instrumentu, atskiria aukštus garsus nuo žemų. Skiria vaiko, vyro ir moters balsus. Klausydamas muzikinių ir nemuzikinių garsų atskiria, kada atliekama tyliai ar garsiai. Tai parodo kūno judesiais ar paaiškina žodžiu. Atskiria kai kuriuos liaudies bei simfoninio orkestro instrumentus, juos lygina su anksčiau girdėtais pavyzdžiais ir svarsto, kodėl galėjo būti pasirinktas vienoks ar kitoks tembras ar instrumentas.

2.8. Stebi ir aptaria įvairių šokio žanrų (folklorinio šokio, baleto, šiuolaikinio šokio, gatvės šokio) pavyzdžius gyvai ar vaizdo įrašė. Savais žodžiais apibūdina šokio tempą (greitas – lėtas), atliktus judesius (ėjimas, bėgimas, šuoliukai, sukiniai ir t.t.) temą (ką norima šiuo šokio pasakyti), kokia šokio nuotaika (linksma, liūdna, pikta, džiaugsminga ir t.t.)

2.9. Kalbėdamas apie teatrinę veiklą aptaria, kam geriausiai pavyktų atskleisti numatytus vaidmenis, pagrindžia savo nuomonę. Įvardija, kaip jų pačių ar kitų vaidybinių kūrinių galima tobulinti, nurodant konkrečias teatrinės raiškos priemones, kaip balsą, kūną, lėles, kostiumus, grimą, dekoracijas, butaforiją, garsinį foną, apšvietimą ir kt.

3. Meno (dailės, šokio, teatro, muzikos) reiškinių taikymo bei paskirties ir kontekstų pažinimas.

3.1. Savais žodžiais nupasakoja, kuo skiriasi įvairūs dailės kūriniai – tapyba, skulptūra, keramika, tekstilė.

Aiškinasi, kelia idėjas, kokia šio meno kūrinio paskirtis konkrečioje vietoje – pastate, kieme, parke, muziejuje, parodoje. Teikia pasiūlymus dėl savo ir draugų dailės darbų eksponavimo.

3.2. Stebi šokius įvairiose vietose ir kontekstuose – grupėje, teatre, viešose ir šeimos šventėse bei medijose. Nusako šių šokių atlikimo paskirtį - pasilinksminimas, perteikiami ritualai, mintys, jausmai, pasakojamos istorijos. Skatinama pastebėti šokį neįprastose erdvėse ir kontekstuose.

3.3. Įvardija kur, kada ir kodėl žmonės vaidina. Aptaria, kaip skiriasi žmonių poelgiai tikrame gyvenime nuo tų, kurie suvaidinti. Sprendžia, ko išmoko apie emocijas ir gyvenimiškąsias situacijas po patirto spektaklio.

3.4. Klausosi įvairių epochų, stilių ir žanrų muzikos ir svarsto jos paskirtis bei kontekstus, pvz. sporto varžybas pajvainanti muzika, sakralinis giedojimas, šokių muzika, atsipalaidavimui skirta muzika, filmų ar kompiuterinių žaidimų garso takeliai, ceremonialiniai maršai, šeimos bei kalendorinių švenčių muzika, sceniniams pasirodymams skirta muzika, darbus palydinti muzika. Įvardija, kaip muzikinės savybės skiriasi ir atitinka konkretų kontekstą.

3.5. Sudaromos sąlygos sugretinti, palyginti lietuviškus ir kitų šalių, tautų dailės, šokio, muzikos, teatro pavyzdžius. Pamatoma, kad kitos tautos mėgsta kitas spalvas, kitus raštus, kitas formas, rengiasi kitokiais drabužiais, groja kitokiais muzikos instrumentais, žaidžia kitokius žaidimus, ratelius ir t.t. Vaikai skatinami dalytis savo patirtimi, kuomet susidūrė su žmonėmis iš kitų kultūrų ar šalių. Aiškinamasi, kuo įvardinti skirtumai yra įdomūs ir ko galima išmokti iš kitų kultūrų. Per projektus apie kitų šalių papročius, valgius, būstus, drabužius, meno dirbinius, muziką, šokius ir spektaklius, mokomasi gretinti ir lyginti savo ir kitų kultūrų reiškinius.

3.6. Vaikai skatinami kalbėtis apie meninę raišką savo šeimoje— kokius meno kūrinius jie turi namuose, kaip vaikai puošia savo erdves, kokios muzikos klausosi, kokios televizijos laidos patinka, kokiuose koncertuose, spektakliuose ar parodose lankosi, kokiais instrumentais groja šeimos nariai, kokius vaizduojamojo meno darbus kuria.

3.7. Siūlo idėjas namiškiams ir dalyvauja dekoruojant namus įvairių švenčių metu. Pasiūlo šeimos šventei tinkamų kūrybinių šokio ir ritminių žaidimų, improvizacijų, dainų, muzikinių intarpų ir t.t.

3.8. Vaikai dalyvauja kūrybiniuose projektuose, koncertuose, ugdymo įstaigos renginiuose ir atlieka pasirinkto vaidmens veiksmus – groja, dainuoja, vaidina, šoka ir t.t. Vaikai svarsto, kaip savo kūrybą parodyti savo šeimos nariams. Aptaria, kaip reikia elgtis, kai vieni yra atlikėjai, o kiti yra stebėtojai ar klausytojai bei kaip mandagiai, pagarbiai ir saugiai elgtis viešų pasirodymų metu.

SVEIKATOS IR FIZINIS UGDYMAS

1. Savęs ir kitų pažinimas, atsakingas elgesys.

1.1. Plėtoja emocijas ir jausmus apibūdinančių žodžių žodyną (piktas, baikštus, patenkintas, pakylėtas ir susijaudinęs). Įvardija įvairiose situacijose patiriamas emocijas. Bando susieti patiriamas emocijas su fiziniais pojūčiais. Stebi savo emocijų kaitą per dieną. Išreiškia patiriamą emociją žodine ir nežodine kalba. Praktikuoja vieną–du emocijų suvaldymo būdus. Geba tinkamose situacijose pritaikyti teigiamo mąstymo strategiją (atpažįsta emociją, kurią jaučia, teigiamai pažvelgia į situaciją, imasi veiksmų, įvardija naują patirtą emociją).

1.2. Apibūdina, kas yra *nerimas*. Atpažįsta, kada jaučia nerimą, ir pasako. Aiškinasi, kaip reikia nusiraminti pajutus nemalonius fizinius pojūčius ar mintis. Pažįsta nusiramavimo būdus pajutus sudėtingas ir nemalonias emocijas (pvz., liūdesį, pyktį). Bando paaiškinti ir pademonstruoti, kaip reikia nusiraminti, kodėl svarbu mokėti atpažinti šias nemalonias emocijas, jausmus ir nusiraminti. Žino įtampą mažinančių technikų (pvz., skaičiavimo arba gilaus kvėpavimo, vidinio dialogo, piešimo, muzikavimo ir kt.). Mėgina keisti neigiamas mintis į teigiamas: įvardyti situaciją, patiriamus jausmus, apsvarstyti galimus teigiamus veiksmus ir numatyti, kaip galėtų pasikeisti sunki emocija.

1.3. Analizuoja fizinius pojūčius, mintis ir juos apibūdina prieš pradėdamas naują veiklą. Analizuoja, kas gali sukelti nemalonius pojūčius ir kaip šie pojūčiai išreiškiami emocijomis.

1.4. Analizuoja, kas tai yra *igūdis* ir kam jis yra reikalingas. Tyrinėja, ką moka gerai daryti ir kas jį ir kitus džiugina (namuose, žaidžiant su draugais, vystant savo pomėgį ar talentą ir pan.). Atpažįsta savo įgūdžius, gebėjimus ir talentus, reikalingus grupei, darželiui, šeimai, bendruomenei. Analizuoja asmenines savybes, kurios reikalingos sėkmingam mokymuisi (pvz., atkaklumas, atsakingumas, susikaupimas ir pan.) ir reflektuoja, kaip sekasi juos demonstruoti. Analizuoja situacijas, kuriose jautėsi savimi pasitikintis, o kuriose sekėsi ne taip gerai. Tyrinėja ir apibūdina, ką geba atlikti gerai, palyginus su praeitu laikotarpiu (savaitė, mėnuo, metai). Analizuoja, ką nori išmokti daryti geriau negu daro dabar. Bando save motyvuoti siekti tikslo. Analizuoja ryšį tarp to, ką nori pasiekti, ir išsikeltų tikslų. Žino kelių žingsnių tikslo siekimo strategijos (nusistato tikslą, suskaido tikslą į mažesnius žingsnelius, atlieka kiekvieną žingsnį, džiaugiasi ir apdovanoja save kiekvienu įgyvendintu žingsneliu). Planuoja, kaip atlikti paskirtas užduotis iki galo. Žino kaip apdovanoti save už pasiektą asmeninį arba akademinį tikslą. Reflektuoja, kaip jautėsi, kai siekė tikslo ir kai jį pasiekė. Geba atpažinti, įvardyti situacijas, kada reikia pagalbos mokantis ir jos paprašyti.

1.5. Tyrinėja ir įvardina bendruomenės išteklius, kuriais gali naudotis (pvz., žaidimų aikštelė, parkas). Analizuoja, kaip taisyklių laikymasis padeda sutarti su kitais. Žino, kas yra *saugaus elgesio* taisyklės ir kodėl jos taip vadinamos. Gali paaiškinti, kokių saugaus elgesio taisyklių reikia laikytis žaidimo aikštelėse, koridoriuose, kitose erdvėse. Analizuoja, kaip šeimoje naudojamos taisyklės padeda sutarti šeimos nariams. Diskutuoja apie saugumo taisykles namuose ir kam jos yra reikalingos. Diskutuoja, kam reikalingos draugiškos ir rūpestingos grupės taisyklės, ir dalyvauja jas kuriant. Diskutuoja ir stengiasi laikytis taisyklių bei jomis naudodamasis sprendžia grupės problemas. Papasakoja, kaip sekasi laikytis saugaus elgesio taisyklių žaidimo aikštelėje, koridoriuose ir valgykloje.

1.6. Žino dviejų žingsnių pasirinkimo strategijos: galvok ir pasirink (t.y. prieš priimdamas sprendimą padaro pauzę ir pagalvoja).

1.7. Geba tvirtai pasakyti „Ne“ ir atsisakyti daryti tai, ko neleidžia tėvai, auklėtojai ar taisyklės. Analizuoja įvairias situacijas, kai reikia priimti sprendimą ką pasirinkti ir, jeigu reikia, ieškoti pagalbos. Diskutuoja, kurie suaugusieji gali padėti priimti sprendimą. Geba analizuoti ir atpažinti teisingą ir sveikatai žalą darantį sprendimą. Geba atpažinti ir analizuoti neapgalvoto sprendimo pasekmes.

1.8. Pasakoja, kaip supranta žodį *saugu* ir *saugus elgesys*. Atpažįsta pavojaus šaltinius buityje. Įvertina žaidimų aplinkos saugumą. Žino kaip formuluoti sau klausimus, kurie padės nustatyti galimą pavojų (pvz., kas gali nutikti, jeigu nežinomą medžiagą palies rankomis). Aiškinasi, kur reikia ir kaip reikia kreiptis skubios pagalbos (kada kreiptis pagalbos į bendraamžį, suaugusįjį ar skubios pagalbos telefonu 112). Geba atpažinti pavojaus signalus ir aiškinasi, ką reikia daryti juos išgirdus. Kreipiasi į kitą asmenį ištikus nelaimei. Žino kas yra saugus elgesys buityje naudojant namų apyvokos reikmenis, esant šalia cheminių buitinių medžiagų.

2. Asmens sveikatos stiprinimas.

2.1. Analizuoja ir įvardija pavojų sau ir kitiems keliantį elgesį (pvz., važiavimas automobiliu be kėdutės, diržo, važiavimas dviračiu be šalmo, važiavimas su galimai neblaiviu asmeniu, važiavimas su nepažįstamu žmogumi).

2.2. Žino apie saugaus elgesį gatvėje–Žino važiavimo paspirtuku, dviračiu taisykles. Žino kaip evakuotis iš darželio.

2.3. Geba pažinti savo kūno ribas ir aiškinasi, kaip jas saugoti. Stengiasi atpažinti geras ir blogas paslaptis, kaip ir kam pranešti, jeigu kas nors nori peržengti kūno ribas ar prašo daryti ką nors netinkamo.

2.4. Aiškinasi, kas yra vaistai, neteisingas vaistų vartojimas. Aiškinasi, ką reikia daryti, kad saugotų sveikatą, jaustųsi gerai ir nereikėtų vartoti vaistų. Diskutuoja apie atsakingą vaistų vartojimą: kas paskiria ir kas paduoda.

2.5. Žino kaip-taisyklingai sėdėti, stovėti, gulėti. Žino atsipalaidavimo pratimus (kvėpavimo technikos, skaičiavimo technikos). Analizuoja sveikatos ir ligos santykį, sužino, kas yra specialieji žmonių poreikiai, sugeba įvertinti skirtingų asmenų sveikatos skirtumus. Geba pasimatuoti ir pamatuoti kūno temperatūrą (kontaktiniu ir nekontaktiniu būdu). Atpažįsta situacijas, kada reikia pasakyti suaugusiajam apie pablogėjusią savijautą ir įvykusią traumą (kai ką nors skauda ar susižeidė). Apibūdina, kas yra pirmoji pagalba (kvėpavimas, dirbtinis širdies masažas, galūnių imobilizavimas).

2.6. Žino kaip sutvarkyti įdrėskimą, nubrozdinimą, sustabdyti kraujavimą iš nedidelės žaizdos, nosies, perrišti žaizdas. Žino kaip atpažinti užspringusį ir suteikti pirmąją pagalbą. Geba rūpintis savo higiena ir reflektuoja apie higienos nesilaikymo pasekmes.

2.7. Analizuoja, kuo panašūs ir kuo skiriasi berniukų ir mergaičių kūnai.(reikėtų sustiprinti lytiškumo ugdymą – dėl seksualinio išnaudojimo ir prievartos, gebėjimo atpažinti tinkamus ir netinkamus prisilietimus ir t.t.)

2.8. Žino kaip teisingai plauti rankas, dėvėti medicininę kaukę ir dezinfekuoti rankas. Analizuoja, kas yra *šeima* ir *bendruomenė*. Tyrinėja ir paaiškina, ką reiškia kuo nors rūpintis, ir pasako, kuo gali rūpintis vaikai. Geba stebėti ir išreikšti susirūpinimą, kai mato, kad kam nors bendruomenėje reikia pagalbos.

3. Judėjimo gebėjimų plėtojimas.

3.1. Eina (pirmyn, atgal, pristatomu, kryžiuojamuoju žingsniu, įtūpstairs ir t.t.), bėga (tiesiai, apibėgant kliūtis, atbulom ir t.t.), šokinėja (dviem kojomis, viena koja), šliaužia (grindimis, gimnastikos suololeliu), ropoja (grindimis, paaukštinimais, nestabiliais paviršiais), ridenasi, sukasi, lipa, meta, gauda, spiria, atmuša, atlieka užduotis su įvairaus dydžio, svorio ir formų priemonėmis: kamuoliais, lankais, gimnastikos suololeliais, gimnastikos lazdomis, netradicinėmis priemonėmis ir t.t.

3.2. Lavinasi fizinės ypatybės: greitumą, vikrumą, išsvermę, pusiausvyrą, koordinaciją, lankstumą, jėgą. Atlieka nesudėtingus judesius ir judesių junginius: mostus, pritūpimus, pasilenkimus, įtūpstus, rodo iniciatyvą siūlydamas savo judesius ar judesių junginius.

3.3. Improvizuoja, mėgdžiodamas gyvūnų judėjimo būdus. Žaidžia įvairaus intensyvumo judriuosius žaidimus. Susipažįsta su sportinių žaidimų (krepšinis, futbolas, TAG regbis, tinklinis, badmintonas) elementais, bando žaisti juos pagal supaprastintas taisykles. Susipažįsta su tautiniais žaidimais (muštukas, lazdos traukynės ir t.t.), žaisdamas juos stengiasi laikytis taisyklių. Kuria savo judriuosius žaidimus: siūlo siužetą, apibrėžia taisykles.

3.4. Susipažįsta su pagrindinėmis (galva, kaklas, pečiai, rankos, liemuo, kojos) ir smulkesnėmis (plaštaka, pėda, keliai, alkūnės ir pan.) žmogaus kūno dalimis. Analizuoja, koks pratimas galėtų būti skirtas įvardintai kūno daliai mankštinti. Atskirų kūno dalių pratimus išbando praktiškai. Bando kurti savo pratimus. Stebi ir veidrodiniu būdu atkartoja pedagogo, draugo rodomus judesius. Virtualių mankštų metu stengiasi kuo tiksliau atkartoti ekrane matomų veikėjų judesius.

3.5. Susipažįsta su taisyklingos laikysenos požymiais. Stengiasi įvertinti savo ir kitų laikyseną: prie sienos, žiūrėdamas į veidrodį, nagrinėdamas paveikslėlius. Judant, sėdint, stovint skatinamas koreguoti netaisyklingą laikyseną. Atlieka diafragminio kvėpavimo pratimus. Stebi savo kvėpavimą judant, mankštinantis.

4. Savistaba ir sąveika su kitais judant.

4.1. Įvairiu greičiu judėdamas ribotoje teritorijoje, stengiasi pajusti savo asmeninę ir bendrą erdvę: apeiti kliūtis, neatsitrenkti į kitą vaiką ir pan. Atliekdamas užduotis poroje, stengiasi derinti judesius, judėjimo tempą, saugoti fiziškai silpnesnį porininką, tiksliai perduoti priemonę (pvz. mesti porininkui kamuolį).

4.2. Žaidžia komandinius žaidimus, atlieka estafetines užduotis, stengdamasis bendrauti ir bendradarbiauti su kitais, sulaukti savo eilės, tinkamai reaguoti konfliktinėse situacijose, suprasti, kad jis – svarbi komandos dalis, nuo kurios pastangų priklauso komandos sėkmė. Vadovauja žaidimams, mankštoms.

4.3. Aiškinasi, kas vyksta su žmogaus organizmu jam judant (padažnėja kvėpavimas, širdies susitraukimų dažnis, pasikeičia veido odos spalva, žmogus pradeda prakaituoti). Aktyviai judėdamas tyrinėja savo organizmo reakciją į fizinį krūvį. Pastebi nuovargio požymius, įvardina juos, paaiškina, kaip pailsėti po didesnio fizinio krūvio (ramiai pasivaikščioti, giliai pakvėpuoti, atlikti tempimo pratimus). Aiškinasi, kad judėti galima skirtingu tempu (lėtai, greitai, labai greitai), kad judant ilgesnį laiką, tempas turi būti mažesnis, o norint greitai įveikti trumpą atstumą, reikia judėti labai greitai.

4.4. Žaidžia žaidimus, skirtus dėmesiui atkreipti. Reaguodamas į vaizdinius ir garsinius signalus, stengiasi keisti judėjimo tempą ir kryptį. Atlieka pratimus iš įvairių pradinių padėčių: stovint, tupint, sėdint, gulint, atsisukus veidu į bėgimo kryptį, nususukus nuo bėgimo krypties. Stengiasi greitai atsistoti

iš sėdimos, gulimos padėties. , pvz., po sutarto garsinio ar vaizdinio signalo atkreipti dėmesį į pedagogą arba sustoti nurodytu būdu nurodytoje vietoje. Stengiasi greitai susirikiuosi į eilę, vorą, ratą, sustoti poromis, po 3, po 4.

4.5. Susipažįsta su sąžiningo žaidimo taisyklėmis, stengiasi jų laikytis: atlikti užduotis tiksliai, laikytis susitarimų, nesityčioti iš silpnesnių. Susidūręs su pralaimėjimu, stengiasi tinkamai išreikšti emocijas, priimti kito pergalę, kelti sau naujus tikslus. Aiškinasi, kodėl sportuojant kyla konfliktai ir kaip galima būtų juos spręsti. Dalyvauja kuriant taisykles ir susitarimus.

VISUOMENINIS UGDYMAS

1. Gyvename kartu

1.1. **Savo ir kitų šeimų pažinimas ir priėmimas.** Gyvenimo šeimoje apmąstymas, imitavimas, modeliavimas ir aptarimas paties ar kitų inicijuotuose vaidmenų žaidimuose. Veiklos modelių, taisyklių ir susitarimų pernešimas į grupės gyvenimą. Tiesioginis bendravimas su kitomis šeimomis: susitikimai, bendruomenės renginiai, šventės, šeimų inicijuotos veiklos. Pasakojimas apie savo šeimą. Stebėjimas, klausymas ir domėjimasis kitų vaikų šeimomis. *Integruojantys konceptai* žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: šeima, priklausymas šeimai, šeimos nariai, santykiai, jausmai, buvimas kartu šeimoje, privatumas, šeimų įvairovė, tolerancija.

1.2. **Santykių kūrimas ir veikimas grupėje.** Kasdienio bendravimo bendraamžių tarpe ir su ugdytojais situacijos: pagalbos pašymas, interesų ir tikslų derinimas, bendra veikla ir žaidimai, santykių kūrimas ir palaikymas ir konfliktų sprendimas. Grupės susitarimų kūrimo ir įgyvendinimo situacijos. Susitarimų laikymosi stebėjimas ir elgesio koregavimas pažeidus susitarimus. *Integruojantys konceptai* žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: kito norai ir tikslai taip pat svarbūs, mūsų grupė, bendri susitarimai, tinkamas / doras ir netinkamas / nedoras elgesys.

1.3. **Mano indėlis bendruomenėje.** Bendradarbiavimo situacijos inicijuojant savo ar įsijungiant į kitų – bendraamžių ar ugdytojo – inicijuotus projektus. Grupei ar ugdymo institucijos bendruomenei svarbaus darbo prisiėmimas ir atlikimas. Įsijungimas į savanorystės ir labdaros iniciatyvas. *Integruojantys konceptai* žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: tarpusavio pagalba, mano indėlis, kad mums, jums ar jiems būtų geriau.

1.4. **Aš - Lietuvos pilietis.** Lietuvos valstybės švenčių šventimo tradicijų bei valstybės simbolių naudojimo stebėjimas, patyrimas dalyvaujant ir aptarimas. Valstybei svarbių įvykių ar išgirstų naujienų spontaniški aptarimai. *Integruojantys konceptai* žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: Lietuvos valstybė, valstybės simboliai (vėliava, herbas, himnas), valdžia.

1.5. **Gyvenimas tautinėje bendruomenėje ir multikultūrinėje aplinkoje.** Savo paties ir greta gyvenančių ir/ar grupės bendruomenėje atstovaujamo tautų kultūros elementų tyrinėjimas per pasakas, tautines šventes, teminius renginius, bendravimą su kitų tautybių šeimomis ugdymo institucijos bendruomenėje ir vizitus. Pasidalinimas išpūdziais apie lankytas ar matytas šalis ir bendravimą su kitų kultūrų žmonėmis. *Integruojantys konceptai* žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: lietuviai, kitos tautos, tradicija, tautinis.

1.6. Mes skirtingi ir tuo turtingi.

Spontaniškas bendravimas ir įsitraukimas į pedagogo inicijuotas grupines veiklas su skirtingais (rasiniai, tautiniai, religiniai, socialiniai, galių, lyties ir kt. skirtumai) bendraamžiais. Įtraukaus bendravimo ir bendradarbiavimo patirties vaikų grupėje refleksija ir aptarimas.

Integruojantys konceptai žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: kitoks nei aš / mes; įvairovės vertė; priėmimas arba atstūmimas.

2. Kuriame, įsigyjame ir naudojame gėrybes

2.1. **Tausojantis elgesys su savo ir kitų žmonių nuosavybe.** Savo asmeninių ir bendrų daiktų naudojimas ir tvarkymas ugdymo institucijoje vadovaujantis susitarimais. Tausojantis mokymosi medžiagų ir priemonių naudojimas. Viešose erdvėse (žaidimų aikštelėse, parkuose, muziejuose, bibliotekoje, parduotuvėje ir kt.) galiojančių naudojimosi daiktais taisyklių taikymas. *Integruojantys konceptai* žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: mano, tavo, mūsų visų; padėti į vietą, turėjimas, naudojimas, taupymas arba švaistymas; susitarimas dėl naudojimo, naudojimo taisyklė.

2.2. **Dovanojimas, mainai ir skolinimas.** Daiktų dovanojimo, mainymo ir skolinimo vienu kitiems situacijų inicijavimas, išitraukimas į jas ir kilusių nesutarimų sprendimas. *Integruojantys konceptai* žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: skolinimas, dovanojimas, mainymas, pasisavinimas / vagystė.

2.3. **Pinigų reikšmė ir daiktų piniginė vertė.** Dalinimasis šeimoje įgyta patirtimi išigyjant daiktus ir paslaugas. Lietuvos valiutos – banknotų ir monetų – tyrinėjimas; aiškinimasis, kokia yra monetų, banknotų skaitinė ir perkamoji vertė. Spontaniškas reikalingų ir / ar norimų daiktų / paslaugų išigijimo galimybių svarstymas. Ugdymo institucijos bendruomenės inicijuotų labdaros akcijų (pvz., mugių ar „pyrago dienų“) sukurtos materialinės ir nematerialinės vertės aptarimas. *Integruojantys konceptai* žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: pinigai, pirkti, kaina, brangu, pigu, norėjimo turėti ribos, ko man tikrai reikia; taupymas; verta / neverta, vertinga, labdara.

2.4. **Darbas – asmens, šeimos ir visuomenės gerovės šaltinis.** Savo aplinkos žmonių darbo bei jų kuriamos vertės pastebėjimas; įvertinimo ir padėkos suteikimas už pagalbą ir suteiktą paslaugą; pagarbos kito žmogaus darbo rezultatui rodymas. Pokalbiai apie pažįstamų suaugusių ir svajonių profesijas; samprotavimai apie darbo vertę pačiam žmogui (saviraiškos aspektas), jo šeimai (rūpinimosi artimaisiais aspektas), klientams (suteiktos paslaugos aspektas) ir platesnei visuomenei (reikalingumas kitiems). Ekonominių santykių (gaminu, suteikiu paslaugą, parduodu, perku) modeliavimas spontaniško žaidimo, grupės gyvenimo ir projektinės veiklos situacijose. *Integruojantys konceptai* žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: darbas, darbo vertė žmonėms, dėkingumas, profesinė veikla, atlyginimas už darbą, savanoriška veikla, mėgstama veikla / hobis, pagarba kiekvienam darbui.

3. Mūsų gyvenimo kaita

3.1. **Mano ir mano šeimos istorinė raida.** Skirtingo amžiaus vaikų stebėjimas ir spontaniškas „mažų“ ir „didesnių“ vaikų lyginimas, savo paties ankstesnių nuotraukų peržiūra ir tėvų prisiminimų klausymas; laisvas samprotavimas apie savo paties augimą ir brandą; savo augimo (brūkšneliai staktoje) ir brandos (jau moku, ko nemokėjau) sekimas. Skirtingų amžiaus grupių / šeimos kartų apibūdinimas: išvaizda, elgesys, pomėgiai, apranga ir kt. Savo šeimos ar atskirų jos narių /kartų pristatymas; pasakojimai apie svarbius savo šeimos praeities įvykius, girdėtas savo šeimos istorijas. *Integruojantys konceptai* žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: vaikas, suaugęs, senas; aš augu; kiti žmonės auga / sensta; kartos: vaikai, tėvai, seneliai; seni laikai.

3.2. **Laiko tėkmė ir įvykių nuoseklumas „praeitis – dabartis – ateitis“.** Pasakų ar tikrų istorijų klausymas ir perpasakojimas dėliojant įvykius pagal nuoseklumą laike. Susiorientavimas savo dienoje, savaitėje ir metų laikuose. Pasakojimas apie praeitį ir veiklos refleksija (Ką aš dariau? Ką patyriau?). Kalba apie dabartį (Kas čia vyksta? Ką čia veiki?), planuojamą ateitį (pvz., rytoj darysiu ...) ir ateities fantazijas / vizijas. *Integruojantys konceptai* žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: vakar, šiandien, rytoj; savaitė, metų laikai; anksčiau, vėliau, prieš tai, po to; buvo, yra, bus; dariau, darau, darysiu.

3.3. **Praeities tyrinėjimas.** Spontaniškas domėjimasis ir žinių apie praeitį plėtimas skaitant pasakas, vartant knygas, žiūrint filmus ar klausant žmonių pasakojimų apie praeitį. Vaikui aktualių praeities tyrinėjimo projektų įgyvendinimas. Per patyrimą susipažįstama su skirtingais istorinės informacijos šaltiniais (senais pastatais, muziejų eksponatais, dokumentais, informaciniais stendais, gidų pasakojimais ir kt.) ir bandoma juos „prakalbinti“. Dalinantis atradimais išskiriama tai, „ką pats mačiau ir patyriau“, ir tai, „ką girdėjau iš kitų“. Dabarties gyvenimas lyginamas su gyvenimu praeityje, Kuriamas ir pristatomas istorinis pasakojimas. *Integruojantys konceptai* žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: praeities įvykiai, gyvenimas seniau; tikrai buvo ar išgalvota; žinių apie praeitį šaltiniai.

4. Mūsų aplinka

4.1. **Orientacija kasdieninėje aplinkoje.** Spontaniškas kasdieninės aplinkos stebėjimas, apibūdinimas, stebimų objektų įvardinimas ir panaudojimas vietovės vaizdavimui ir apibūdinimui. Vietos komunikavimas keliant ir atsakant į klausimus: „Kur yra ...?“ Adreso elementų panaudojimas. Kelionės maršruto komunikavimas. Paieškos pagal maršruto nupasakojimą ir / ar „žemėlapi“ (piešinį, schemą), žaidimai (pvz., „lobio ieškojimas“). *Integruojantys konceptai* žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: vietovė, vieta, adresas; geografiniai objektai: upė, ežeras, laukas, miškas, parkas ir kt; kelionės maršrutas; kairė, dešinė, tiesiai, atgal; maršruto schema, ženklas.

4.2. **Nutolusios vietovės ir žmogus jose.** Dėmesio į kitą šalį atkreipimas kasdienėse situacijose: Iš kur atvyko tas žmogus? Kur pagaminta prekė? Kokios šalies pasaka? ir kt. Pasakojimai apie tolimas šalis iš kelionių, skaitytų pasakų, matytų filmų. Skirtingų šalių išskirtinumai (vieta, klimatas, kraštovaizdis, įsimintini objektai, gamta, žmonių gyvenimas ir kt.). Dėmesys į žmogaus gyvenimą / veiklą skirtingoje aplinkoje ir žmogaus keičiamą aplinką. Pasaulio ir Lietuvos žemėlapių tyrinėjimas: šalys, miestai, geografiniai objektai, sutartiniai ženklai (žemė, jūra, miestai, šalių sienos ir kt.). Žemėlapių ir navigacijos panaudojimo kelionėse stebėjimas. *Integruojantys konceptai* žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: tolimi kraštai, šalys, miestai, klimatas, gamta (augalai ir gyvūnai), žmogaus prisitaikymas prie aplinkos; žmogus kuria / keičia aplinką, aplinkos puoselėjimas / niokojimas, žemėlapis.

4.3. **Gamtinės ir žmogaus sukurtos aplinkos tyrinėjimas.** Tikslingas aplinkos stebėjimas; pastebėtų aplinkos pasikeitimų fiksavimas (piešiniu, brėžiniu, lentele ar kt.) ir komunikavimas (papasakojimas, iliustravimas). Pastebėtų aplinkos pokyčių fiksavimas. Paties mokinio ar kitų inicijuotų aplinkos tyrinėjimo projektų įgyvendinimas individualiai, bendraamžių grupėje arba su šeima. Informacijos šaltinių (stebėjimo, žinytų, žemėlapių, interneto ir kt.) panaudojimas renkant informaciją apie rūpimas vietas ar įsimintinus tų vietovių objektus.

Integruojantys konceptai žinių, įgūdžių ir nuostatų konstravimui: geografiniai objektai ir jų savybės; aplinkos pokyčiai; žinių apie aplinką šaltiniai.

VI SKYRIUS PASIEKIMŲ VERTINIMAS

6.1. Vertinimas yra svarbi ugdymo proceso dalis, leidžianti vaikui teikti savalaikę veiksmingą pagalbą, tikslingai skatinanti vaiko raidą, padedanti efektyviai modeliuoti kasdienę ugdymo(si) praktiką, visais ugdymo(si) etapais. Priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi rezultatai – asmens savybių, vertybinių nuostatų ir kompetencijų ugdymosi pasiekimai. Vertinimo tikslas – paremti vaiko ugdymą(si) teikiant grįžtamojo pobūdžio informaciją apie ugdymo(si) pasiekimus ir pažangą, siekti, kad vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimas sukurtų sąlygas vaikui sėkmingai augti, tobulėti, bręsti. Individualiai pažangai skatinti, stebėti, vertinti skirtas formuojamasis vertinimas; vaikų pasiekimus įvertinti – apibendrinamasis vertinimas.

6.2. Vertinimo paskirtis:

6.2.1. pažinti kiekvieną vaiką, atpažinti jo pasiekimus įvairiose ugdymosi srityse, stebėti, ko ir kaip vaikas mokosi, ko išmoko, paremti ugdymą(si);

6.2.2. numatyti, kaip ugdymas bus personalizuojamas ir nustatyti, ar vaikų ugdymo organizavimas yra veiksmingas, priimti pagrįstus sprendimus ugdymui tobulinti;

6.2.3. padėti pastebėti konkrečius vaiko ypatumus (aukštas mokymosi potencialas, specifiniai ugdymosi, kalbos ir kalbėjimo sutrikimai ir pan.) ir nustatyti papildomų švietimo pagalbos paslaugų poreikį, kurių negali suteikti tėvai (globėjai);

6.2.4. pagrįstai ir tikslingai planuoti ugdymą panaudojant informaciją apie vaiko pasiekimus ir daromą pažangą darbui su šeima ir kitais ugdymo proceso dalyviais;

6.2.5. stebėti ir tobulinti ugdymo procesą, teikiant objektyvią informaciją apie vaiko ar vaikų grupės ugdymąsi kitiems specialistams ir įstaigos administracijai.

6.3. Vertinimo nuostatos:

6.3.1. Vaiko pasiekimai vertinami naudojantis Programoje įvardytais pasiekimais.

6.3.2. Pereinama nuo visiems vaikams taikomos prie personalizuotos (suasmenintos) vertinimo kultūros. Vertinami konkretaus vaiko pasiekimai ir jo daroma pažanga, lyginant ankstesnius vaiko pasiekimus su dabartiniais.

6.3.3. Kompetencijos atsiskleidžia per veiklą, o jų vertinimas grindžiamas ilgalaikiu vaiko stebėjimu ir informacijos iš įvairių šaltinių ir įvairiais būdais (vertinimo metodais) kaupimu, apibendrinimu.

6.3.4. Vertinimo metodai parenkami tokie, kurie sudaro sąlygas vaikams pažįstamuose kontekstuose pademonstruoti savo pasiekimus. Ypač kreipiamas dėmesys į vaiko kalbos raidą.

6.3.5. Vertinimo procese dalyvauja vaikas. Jis mokosi reflektuoti, įsivertinti mokymąsi su pedagogu, bendraamžiais, tėvais (globėjais) aptardamas kas jam sekasi, o kur ir kokių pastangų reikėtų daugiau.

6.4. Pedagogas, planuodamas Programos įgyvendinimą, pirmiausiai numato: kokių vaiko ugdymosi rezultatų siekia; kokie įrodymai rodys, kad ugdymo tikslai yra pasiekti; kokias būdais jie bus renkami ir kaip jie padės įvertinti vaikų pasiekimų lygį. Vėliau numatoma, ko ir kaip bus mokoma ir mokomasi, kokios ugdymo(si) aplinkos reikės tikslams pasiekti.

6.5. Priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimai aprašomi, išskiriant 3 pasiekimų lygius: iki pagrindinio lygio, pagrindinis lygis, virš pagrindinio lygio. Pasiekimų lygiai sudaro sąlygas: atskleisti vaiko individualią ugdymosi pažangą; pedagogui numatyti tolimesnį ugdymo proceso organizavimą ir ugdymo(si) aplinkos kūrimą, kad atitiktų greitai kintančius vaikų poreikius; numatyti aukštesnius lūkesčius kiekvienam vaikui, kad jo pasiekimai gerėtų, o vaikas sėkmingai augtų, tobulėtų, bręstų ir pasirengtų sėkmingai mokytis mokykloje.

6.6. Informacija apie vaiko pasiekimus kaupiama ir fiksuojama vaiko pasiekimų apraše, aplanke, skaitmeninėse laikmenose ar kitur – vadovaujama ugdymo įstaigoje priimtais ir su tėvais (globėjais) aptartais susitarimais. Vaiko pasiekimai pateikiami aprašomuoju būdu – trumpais komentarais, nusakančiais, kokios yra vaiko stiprybės, kas jau pasiekta, ką reikia tobulinti.

6.7. Vaiko pasiekimų įvertinimą pedagogas atlieka 2–3 kartus per mokslo metus ir fiksuojamas pedagogui su tėvais (globėjais) sutartais būdais.

6.8. Vaiko vertinimo procese pedagogas nuolat bendradarbiauja su tėvais (globėjais), nes jų teikiama informacija gali praplėsti žinias apie vaiko raidą, kultūrinius skirtumus ir geriau suprasti vaiką. Dalijimasis su tėvais (globėjais) vertinimo rezultatais turi tapti nuolatiniu procesu, įtraukiančiu tėvus (globėjus) į vaiko ugdymą(si).

6.9. Vaikų pasiekimai ir pažanga su tėvais (globėjais) aptariami individualiai, esant poreikiui, bet ne rečiau kaip 2 kartus per metus. Jei yra poreikis, į pokalbius įtraukiami Vaiko gerovės komisijos atstovai, kiti specialistai, administracijos atstovai.

VII SKYRIUS PASIEKIMŲ LYGIŲ POŽYMIAI PAGAL PASIEKIMŲ SRITIS

GAMTAMOKSLINIS UGDYMAS		
Iki pagrindinio lygio	Pagrindinis lygis	Virš pagrindinio lygio
A. Gamtamokslinis tyrinėjimas		
A.1.1. Stebi draugų veiklą, klausosi, į pateiktus klausimus atsakinėja trumpai (taip, ne).	A1.2. Rodo domėjimąsi gamta, kelia klausimus apie gyvąją ir negyvąją gamtą, aiškinasi gamtoje vykstančius pokyčius ir dėsningumus.	A.1.3. Atpažįsta ir pavadina gamtos objektus, reiškinius. Domisi, kodėl gamtoje vyksta kai kurie dėsningumai (vakarais sutemsta, rudenį gelsta medžių lapai ir pan.).
A2.1. Nukreipiamųjų klausimų padedamas, pastebi kai kuriuos gamtos objektų požymius, savybes. Padedant bando objektus priskirti vienai ar kitai grupei.	A2.2. Žaisdamas, patirdamas visais pojūčiais, spontaniškai ir tikslingai tyrinėdamas gamtos objektus bei reiškinius pastebi ir savais žodžiais apibūdina ryškiausius požymius, panašumus ir skirtumus; objektus lygina, grupuoja.	A2.3. Pateikia savitų idėjų, kaip nagrinėjamus objektus suskirstyti, sugrupuoti.
A3.1. Spontaniškai tyrinėja, padedamas bando atlikti kai kuriuos tyrimo žingsnius,	A3.2. Planuoja savo sumanyto arba aptarto tyrimo žingsnius, pasirenka priemones, gamtinę medžiagą ir atlieka paprastą	A3.3. Savarankiškai pasirenka tyrimo priemones, tyrinėja, nepavykus ar praleidus kokį

pasirinkti priemones, stebėti atliekamo tyrimo eigą.	tyrimą, laikydamasis gyvybės saugojimo etikos.	tyrimo žingsnį, nesutrunka, bando dar kartą.
A4.1. Atsako į nukreipiamuosius klausimus, kaip pavyko tyrimas, padedamas bando pakartoti kai kuriuos atlikto tyrimo žingsnius.	A4.2. Savais žodžiais apibūdina tyrimo eigą, rezultatus, samprotauja, kaip tobulintų savo tyrimą, ką kitą kartą darytų kitaip.	A4.3. Nuosekliai aptaria atliktą tyrimą, jo eigą, rezultatus, žino, kaip tobulinti ir savarankiškai imasi naujų tyrinėjimų;
B. Gamtamokslinis komunikavimas		
B1.1. Atkartoja kai kurias įvardytas gamtamokslines sąvokas.	B1.2. Atpažįsta artimiausioje aplinkoje girdėtas paprasčiausias gamtamokslines sąvokas ir jas vartoja kalbėdamas.	B1.3. Vartojamas gamtamokslines sąvokas pritaiko naujuose kontekstuose.
B2.1. Trumpais atsakymais (pvz., taip, ne) atsakydamas į pateikiamus klausimus, nagrinėja gamtamokslinę informaciją.	B2.2. Savais žodžiais, piešiniais, vaizdinėmis priemonėmis, simboliais perteikia paprasčiausią gamtamokslinę informaciją.	B2.3. Apibendrina aptartą gamtamokslinę informaciją.
B3.1. Pasitardamas su kitais atranda reikiamą gamtos objektų iliustraciją informacijos šaltiniuose.	B3.2. Prieinamuose informacijos šaltiniuose atranda iliustruotą informaciją apie gamtos objektus, reiškinius, tyrimus, ją aiškinasi, kritiškai vertina.	B3.3. Randa ir atsirenka informaciją apie gamtos objektus, jos reiškinius, tyrimus, nagrinėja ir dalinasi savo supratimu apie tai.
B4.1. Bando žodžiu ar piešiniais, simboliais perteikti informaciją apie veiklą.	B4.2. Reflektuodamas, bendradarbiaudamas, dalindamasis informacija savo žinojimą sieja su savo paties, bendraamžių ir pedagogo inicijuotose veiklose įgytu nauju patyrimu bei atradimais.	B4.3. Papildomai domisi, sugalvoja naujų būdų, simbolių (lentelė, diagrama, kodai), kaip perteikti gamtamokslinę informaciją.
C. Gamtos ir žmogaus dermės pažinimas		
C1.1. Klausinėjamas pateikia bent vieną pavyzdį, ko reikia, kad žmogus būtų sveikas, gerai jaustųsi.	C1.2. Savais žodžiais pasakoja apie gamtos reikšmę žmogui, paaiškina, ko reikia, kad jis gerai jaustųsi, būtų sveikas.	C1.3. Nurodo, kad žmogus yra gyvas organizmas ir įvardija jo poreikius. Paaiškina higienos, fizinio aktyvumo, dienos režimo, svarbą sveikatai.
C2.1. Klausosi pedagogo pasakojimo apie atsakingą ir saugų elgesį gamtoje, apie žmogaus daromą poveikį aplinkai.	C2.2. Samprotauja apie atsakingą ir saugų elgesį gamtoje, pastebi akivaizdžius žmogaus teigiamo ir neigiamo elgesio gamtoje pavyzdžius.	C2.3. Empatiškai pasakoja, kodėl gamtoje reikia elgtis atsakingai, būti atsargiam; pateikia teigiamo ir neigiamo elgesio gamtoje pavyzdžių.
C3.1. Pedagogui priminus tausoja išteklius, pastebi gamtinėje aplinkoje žmogaus paliktas šiukšles.	C3.2. Tausoja išteklius (užsuka čiaupą, išjungia šviesą, taupo popierių, uždaro duris ar pan.); rūšiuoja panaudotų medžiagų atliekas.	C3.3. Aiškinasi, kodėl reikia tausoti gamtinius išteklius ir ką duoda atliekų rūšiavimas.

C4.1. Klausinėjamas iliustracijose atpažįsta gamtininką, mokslininką; klausosi pasakojimų apie daiktus, palengvinusius žmonių gyvenimą.	C4.2. Domisi, klausinėja, aiškinasi, ką veikia gamtininkas, mokslininkas, pateikia pavyzdžių, kaip išradimai palengvina žmogaus gyvenimą.	C4.3. Pasakoja apie mokslininko, gamtininko profesijas, apie buitįje naudojamus daiktus, palengvinančius žmonių gyvenimą; supranta, kad tai mokslo, išradimų rezultatas.
---	---	--

KALBINIS UGDYMAS		
Iki pagrindinio lygio	Pagrindinis lygis	Virš pagrindinio lygio
A. Klausymas, kalbos suvokimas ir kalbėjimas		
A1.1. Kartais paaiškina, kad norint išgirsti ir suprasti kitą, reikia susikaupti, įsiklausyti; norint, kad būtum išgirstas ir suprastas, reikia kalbėti aiškiai, raiškiai.	A.1.2. Paaiškina, kad norint išgirsti ir suprasti kitą, reikia susikaupti, įsiklausyti; norint, kad būtum išgirstas ir suprastas, reikia kalbėti aiškiai, raiškiai.	A.1.3. Drąsiai, pasitikėdamas paaiškina, kad norint išgirsti ir suprasti kitą, reikia susikaupti, įsiklausyti; norint, kad būtum išgirstas ir suprastas, reikia kalbėti aiškiai, raiškiai.
A.2.1. Dažniausiai bendraudamas klausosi draugų, suaugusiųjų, išsako savo ir išklauso kitų nuomonę, girdi, reaguoja, ką sako vaikai ar suaugusieji; taiko kai kurias kalbos etiketo taisykles: pasisveikina, atsisveikina, padėkoja ir kt.	A.2.2. Bendraudamas klausosi draugų, suaugusiųjų, išsako savo ir išklauso kitų nuomonę, girdi, reaguoja, ką sako vaikai ar suaugusieji; taiko kai kurias kalbos etiketo taisykles: pasisveikina, atsisveikina, padėkoja ir kt.	A.2.3. Bendraudamas įvairiose situacijose klausosi draugų, suaugusiųjų, išsako savo ir išklauso kitų nuomonę, girdi, reaguoja, ką sako vaikai ar suaugusieji, pasitiksina, abejoja ir kt.; taiko pagrindines kalbos etiketo taisykles: pasisveikina, atsisveikina, padėkoja ir kt.
A.3.1. Dažniausiai išklauso neilgus skaitomus ar pasakojamus tekstus, atsako į nesudėtingus klausimus.	A.3.2. Išklauso neilgų skaitomų ar pasakojamų tekstų, supranta jų turinį, įvykių seką, atsako į nesudėtingus klausimus.	A.3.3. Atidžiai, dėmesingai išklauso neilgų skaitomų ar pasakojamų tekstų, supranta jų turinį, įvykių seką, atsako į klausimus.
A.4.1. Kalbėdamas bando išlaikyti pagrindinę mintį, pradeda atsižvelgti į situaciją (kalbėjimas grupėje, svečiuose, viešoje vietoje, su bendraamžiu, suaugusiuoju, neįgaliuoju, kitakalbiu ir kt.), naudojasi kai kuriomis neverbalinės kalbos galimybėmis (gestais, mimika ir kt.).	A.4.2. Kalbėdamas dažniausiai išlaiko pagrindinę mintį, atsižvelgia į situaciją (kalbėjimas grupėje, svečiuose, viešoje vietoje, su bendraamžiu, suaugusiuoju, kitų poreikių ar galių ir kt.), naudojasi kai kuriomis neverbalinės kalbos galimybėmis (gestais, mimika ir kt.).	A.4.3. Kalba aiškiai, drąsiai, išlaikydamas pagrindinę mintį, atsižvelgdamas į situaciją (kalbėjimas grupėje, svečiuose, viešoje vietoje, su bendraamžiu, suaugusiuoju, kitų poreikių ar galių ir kt.), naudojasi įvairiomis neverbalinės kalbos galimybėmis (gestais, mimika ir kt.).
A.5.1. Žaisdamas ir kitaip veikdamas kartu su kitais pasakoja, trumpai apibūdina, informuoja, pakomentuoja savo veiklą.	A.5.2. Žaisdamas ir kitaip veikdamas kartu su kitais pasakoja, apibūdina, informuoja, komentuoja, svarsto, paaiškina planuojamos veiklos eigą, rezultatą.	A.5.3. Žaisdamas ir kitaip veikdamas kartu su kitais garsiai, pasitikėdamas pasakoja, apibūdina, informuoja, svarsto, komentuoja planuojamos veiklos eigą, rezultatą. Bando diskutuoti (apie žaislą, knygą, gamtos reiškinį ir pan.).
A.6.1. Žaidžia kalba, gausina žodyną, kuria naujus žodžius.	A.6.2. Žaidžia kalba, gausina žodyną, kuria naujus žodžius.	A.6.3. Žaidžia kalba, gausina žodyną, kuria naujus žodžius.

Kartais atpažįsta, bando spėti nežinomo žodžio reikšmę.	Dažniausiai atpažįsta, spėja nežinomo žodžio reikšmę, remdamasis kontekstu ir (ar) savo patirtimi. Pradeda suprasti kai kurių žodžių perkeltinę reikšmę.	Atpažįsta, spėja nežinomo žodžio reikšmę remdamasis kontekstu ir (ar) savo patirtimi. Kai kuriems žodžiams pateikia sinonimų ir antonimų, pradeda suprasti kai kurių žodžių perkeltinę reikšmę.
A.7.1. Bando paaiškinti, kad reikia gerbti savo gimtąją kalbą, tarmę, svetimą kalbą. Žaisdamas kartais užmezga kontaktą ir bendrauja su kitakalbiais, kalbos, kalbėjimo ir kitokių sutrikimų turinčiais asmenimis.	A.7.2. Paaiškina, kad reikia gerbti savo gimtąją kalbą, tarmę, svetimą kalbą. Žaisdamas dažniausiai užmezga kontaktą ir bendrauja su kitakalbiais, kalbos, kalbėjimo ir kitokių sutrikimų turinčiais asmenimis.	A.7.3. Savarankiškai paaiškina, kad reikia gerbti savo gimtąją kalbą, tarmę, svetimą kalbą. Žaisdamas užmezga kontaktą ir drąsiai, noriai bendrauja su kitakalbiais, kalbos, kalbėjimo ir kitokių sutrikimų turinčiais asmenimis.
B. Skaitymo ir rašymo pradmenys		
B.1.1. Bando paaiškinti, kodėl svarbu mokėti skaityti ir rašyti, bando nurodyti skaitymo ir rašymo privalumus ir teikiamas galimybes.	B1.2. Paaiškina, kodėl svarbu mokėti skaityti ir rašyti, nurodo skaitymo ir rašymo privalumus ir teikiamas galimybes.	B1.3. Išraiškingai paaiškina, kodėl svarbu mokėti skaityti ir rašyti, nurodo skaitymo ir rašymo privalumus ir teikiamas galimybes. Domisi skaitymu ir rašymu kaip dar vienu pasaulio pažinimo būdu.
B.2.1. Pradeda pastebėti garsų panašumus ir skirtumus, suprasti, kad garsai siejasi su raidėmis. Pradeda skirti raides nuo kitų ženklų ir simbolių, pastebėti raidžių panašumus ir skirtumus, atpažįsta kai kurias raides.	B.2.2. Dažniausiai pastebi garsų panašumus ir skirtumus, pradeda suprasti, kad garsai siejasi su raidėmis. Skiria raides nuo kitų ženklų ir simbolių, pastebi raidžių panašumus ir skirtumus. Atpažįsta kai kurias raides, dažnai aptinkamus trumpus pavienius žodžius.	B.2.3. Pastebi garsų panašumus ir skirtumus, supranta, kad garsai siejasi su raidėmis. Skiria raides nuo kitų ženklų ir simbolių, pastebi raidžių panašumus ir skirtumus. Atpažįsta kai kurias raides, dažnai aptinkamus trumpus pavienius žodžius, užrašus.
B.3.1. Išreiškia savo išgyvenimus, patirtį piešiniais, kai kada – ir paties sugalvotais ženklais. Žaisdamas imituoja rašymą, kartais – ir spausdinimą kompiuteriu, kitais technologiniais įrenginiais.	B.3.2. Išreiškia savo išgyvenimus, patirtį piešiniais, paties sugalvotais ženklais. Kartais naudoja įvairius simbolius informacijai perteikti. Žaisdamas imituoja rašymą, spausdinimą kompiuteriu, kitais technologiniais įrenginiais.	B.3.3. Išmoningai išreiškia savo išgyvenimus, patirtį piešiniais, paties sugalvotais ženklais. Išradingai panaudoja įvairius simbolius informacijai perteikti. Žaisdamas imituoja rašymą, spausdinimą kompiuteriu, kitais technologiniais įrenginiais.
B.4.1. Bando parašyti keletą raidžių (kartais raides rašo veidrodžiškai). Spausdintomis raidėmis bando parašyti savo vardą, mėgina kopijuoti aplinkoje matomus žodžius ranka ir klaviatūra.	B.4.2. Bando parašyti keletą raidžių (kartais raides rašo veidrodžiškai). Spausdintomis raidėmis parašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius ranka ir klaviatūra. Stengiasi tinkamai laikyti rašiklį.	B.4.3. Bando parašyti keletą raidžių (kartais raides rašo veidrodžiškai). Spausdintomis raidėmis parašo savo vardą, stengiasi tiksliai nukopijuoti aplinkoje matomus žodžius ranka, kopijuoja ir klaviatūra. Stengiasi tinkamai laikyti rašiklį.
B.5.1. Fragmentiškai domisi knygomis, žurnalais ir kitais spaudiniais, jų iliustracijomis,	B.5.2. Domisi knygomis, žurnalais ir kitais spaudiniais, jų	B.5.3. Nuolat domisi knygomis, žurnalais ir kitais spaudiniais, jų iliustracijomis. Išsamiai

bando paaiškinti, kodėl reikia leidinius gerbti ir tausoti.	ilustracijomis, paaiškina, kodėl reikia leidinius gerbti ir tausoti.	paaiškina, kodėl reikia leidinius gerbti ir tausoti, pateikia tinkamo ir netinkamo elgesio su knyga pavyzdžių.
B.6.1. Dažniausiai moka elgtis su knyga (skiria puslapio, knygos pradžią, pabaigą ir kt.).	B.6.2. Moka elgtis su knyga (žino teksto skaitymo kryptį, skiria puslapio, knygos pradžią, pabaigą ir kt.).	B.6.3. Moka elgtis su knyga ir kitais spaudiniais (žino teksto skaitymo kryptį, skiria puslapio, knygos pradžią, pabaigą ir kt.).
B.7.1. Bando pasakoti apie savo mėgstamas knygas, veikėjus, jų nuotykius, mėgina sekti girdėtas pasakas, minti mįsles, deklamuoti trumpus eilėraščius.	B.7.2. Pasakoja apie savo mėgstamas knygas, veikėjus, komentuoja jų poelgius, nuotykius, seka girdėtas pasakas, mena mįsles, deklamuoja trumpus eilėraščius, dažniausiai intuityviai skiria eiliuotą tekstą nuo prozos, dalijasi įspūdžiais.	B.7.3. Gyvai, išraiškingai pasakoja apie savo mėgstamas knygas, veikėjus, komentuoja jų poelgius, nuotykius, seka girdėtas lietuvių ir kitų tautų pasakas, mena mįsles, deklamuoja trumpus eilėraščius, intuityviai skiria eiliuotą tekstą nuo prozos, dalijasi įspūdžiais.
B.8.1. Bando kurti nesudėtingus tekstus (pasakas, eilėraštkus, mįsles ir kt.), pradeda kurti ir gaminti knygeles, atvirukus, sveikinimus, „rašo“ laiškus ir kt.	B.8.2. Mėgaudamasis kuria įvairius nesudėtingus tekstus (istorijas, pasakas, eilėraštkus, dainų tekstus, mįsles ir kt.), kuria ir gamina knygeles, sienlaikraščius, atvirukus, sveikinimus, „rašo“ laiškus ir kt.	B.8.3. Mėgaudamasis kuria įvairius tekstus (istorijas, pasakas, eilėraštkus, dainų tekstus, mįsles ir kt.), išmoningai kuria ir gamina knygeles, sienlaikraščius, atvirukus, kvietimus, sveikinimus, reklamas, „rašo“ laiškus ir kt., pasitelkdamas vizualines raiškos išgales.
B.9.1. Bando tyrinėti kalbą, žaisdamas įvairius kalbinius žaidimus, klausinėdamas, ieškodamas informacijos pedagogo pasiūlytuose šaltiniuose.	B.9.2. Tyrinėja kalbą, žaisdamas įvairius kalbinius žaidimus, klausinėdamas, ieškodamas informacijos pedagogo pasiūlytuose šaltiniuose (knygose, internete ir kt.).	B.9.3. Kūrybiškai tyrinėja kalbą, išradinai ja eksperimentuoja, žaisdamas įvairius kalbinius žaidimus, klausinėdamas, ieškodamas informacijos pedagogo pasiūlytuose šaltiniuose (knygose, internete ir kt.).

MATEMATINIS UGDYMAS

Iki pagrindinio lygio	Pagrindinis lygis	Virš pagrindinio lygio
A. Matematinis samprotavimas		
A1.1. Aktyviai veikdamas kasdieninėse situacijose skaičiuoja iki 10, praleisdamas kai kuriuos skaičius ar juos keisdamas vietomis. Pasakodamas painioja skaičių ir giminę (pvz., du mergaitės). Bando sieti objektų kiekį su atitinkamu objektų skaičių žyminčiu simboliu ir atvirkščiai (iki 5).	A1.2. Aktyviai veikdamas kasdieninėse situacijose skaičiuoja iki 10. Nurodo padėtį eilėje (pirmas, antras). Pasakodamas epizodiškai derina skaičių ir giminę (pvz., dvi žvaigždės, du obuoliai). Sieja objektų kiekį su atitinkamu objektų skaičių žyminčiu simboliu ir atvirkščiai (10 ribose).	A1.3. Aktyviai veikdamas kasdieninėse situacijose skaičiuoja iki 20 ir daugiau, atskaičiuoja nuo bet kurios vietos (10 ribose). Pradeda skaičiuoti kas antrą skaičių. Nurodo padėtį eilėje (pirmas, antras). Pasakodamas derina skaičių ir giminę (pvz., dvi žvaigždės, du obuoliai). Sieja objektų kiekį su atitinkamu objektų skaičių žyminčiu

		simboliu ir atvirksčiai (10 ribose).
A2.1. Eksperimentuoja su pasirinktais objektų rinkiniais, bando juos lyginti, grupuoti pagal vieną požymį: dydį, formą, spalvą ir pan..	A2.2. Eksperimentuoja su pasirinktais objektų rinkiniais juos jungdamas ir skirdamas (manipuliuodamas aplinkos daiktais atlieka paprastus sudėties veiksmus (10 ribose); palygina (daugiau, mažiau, po lygiai); grupuoja; klasifikuoja pagal nurodytą požymį (dydį, formą, spalvą ir pan.)).	A2.3. Eksperimentuoja su pasirinktais objektų rinkiniais juos jungdamas ir skirdamas (manipuliuodamas aplinkos daiktais atlieka paprastus sudėties, atimties veiksmus (10 ribose); palygina (daugiau/mažiau vienu, dviem, po lygiai); grupuoja, klasifikuoja pagal kelis požymius (pvz.: dideli raudoni, dideli mėlyni); keičia grupavimo pagrindą.
A3.1. Spontaniškai tyrinėdamas vienas ar bendradarbiaudamas su kitais bando matuoti atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudodamasis sąlyginiu matu. Remdamasis pavyzdžiu bando rikiuoti objektus iš eilės pagal vieną savybę (pvz., nuo trumpiausio iki ilgiausio). Susidūręs su sunkumais dažnai atsisako toliau veikti.	A3.2. Tyrinėdamas vienas ar bendradarbiaudamas su kitais matuoja atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudodamasis sąlyginiu matu, objektus palygina tarpusavyje (kuris yra ilgesnis – trumpesnis, sunkesnis – lengvesnis, didesnis – mažesnis, daugiau – mažiau ar toliau – arčiau, toks pat kaip – ne toks pat kaip). Išrikiuoja objektus iš eilės pagal vieną savybę (pvz. trumpiausio iki ilgiausio), įvardina, kokia tvarka sudėliojo objektus. Susidūręs su sunkumais prašo pagalbos, jei reikia - palaukia savo eilės.	A3.3. Tyrinėdamas vienas ar bendradarbiaudamas su kitais išmatuoja atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudodamasis sąlyginiu matu, objektus palygina tarpusavyje naudojant tiesioginius ir netiesioginius palyginimus (kuris yra ilgesnis – trumpesnis, sunkesnis – lengvesnis, didesnis – mažesnis, daugiau – mažiau ar toliau – arčiau, toks pat kaip – ne toks pat kaip). Išrikiuoja objektus iš eilės pagal vieną ar kelias savybes (pvz., raudoni kubeliai nuo mažiausio iki didžiausio), įvardina, kokia tvarka sudėjo objektus. Susidūręs su sunkumais, kreipiasi pagalbos po kelių atkaklių bandymų rasti sprendimą.
B. Matematinė komunikacija		
B1.1. Kasdieninėse situacijose įvardina kai kuriuos skaičių pavadinimus iki 10. Bando atsakyti į klausimus (daugiau? mažiau?), spontaniškai spėliodamas ar atkartodamas tai, ką pasakė kiti.	B1.2. Kasdieninėse situacijose įvardina skaičių pavadinimus iki 10. Atsako į klausimus (daugiau? mažiau? tiek pat / po lygiai? ir pan.), nuroydamas konkrečius objektus.	B1.3. Kasdieninėse situacijose įvardina skaičių pavadinimus iki 10 ir daugiau. Atsako į klausimus (daugiau? mažiau? tiek pat / po lygiai? kiek daugiau?), nuroydamas konkrečius objektus. Savarankiškai kelia tikslingus klausimus (kiek? kaip? kodėl?).

<p>B2.1. Sekoje atpažįsta bent vieną pasikartojantį elementą. Veikia pagal nurodytą judėjimo kryptį (pirmyn, atgal). Spontaniškai bando nurodyti daikto padėtį (pvz., aukštai, žemai).</p>	<p>B2.2. Atpažįsta piešiniais, žodžiais, simboliais pateiktas sekas. Pastebi ir įvardina dėsningumus, juos pratęsia. Apibūdina žodžiais ar iliustruoja kitais būdais judėjimo kryptį (pirmyn, atgal, į kairę, į dešinę), erdvėje esančius daikto santykius su savimi (pvz., priešais mane, už manęs, šalia manęs, kairėje, dešinėje), kitų daiktų padėtį vienas kito atžvilgiu (aukščiau, žemiau, virš, po, prie, už).</p>	<p>B2.3. Atpažįsta piešiniais, žodžiais, simboliais pateiktas sekas. Pastebi ir įvardina dėsningumus, juos pratęsia. Atpažįsta nurodytas klaidas sekose, jas taiso. Aktualiose vaikui situacijose nuosekliai žingsnis po žingsnio nusako, kaip pavyko pasiekti rezultata. Apibūdina žodžiais ar iliustruoja kitais būdais judėjimo kryptį (pirmyn, atgal, į kairę, į dešinę), daiktų erdvinius santykius su savimi (pvz., priešais mane, už manęs, šalia manęs, kairėje ar dešinėje), kitų daiktų padėtį vienas kito atžvilgiu (aukščiau, žemiau, virš, po, prie, už). Pasirinktu būdu parodo, kur yra greta esantys, bet nematomi objektai (pvz., žaidimų kiemelis ir pan.).</p>
<p>B3.1. Pradeda skirti kai kurių įvykių seką, priskirti įvykius, kurie buvo vakar, šiandien. Atsiradus išoriniams trikdžiams, nutraukia arba pakeičia veiklą.</p>	<p>B3.2. Kuria nuoseklią žinomų įvykių seką laiko tvarka. Pradeda sieti įvykius, kurie buvo vakar, šiandien ar bus rytoj bei nuolat pasikartojančius įvykius su konkrečia savaitės diena. Atsiradus išoriniams trikdžiams, nutraukia veiklą ir tik paskatintas prie jos grįžta.</p>	<p>B3.3. Kuria nuoseklią žinomų įvykių seką laiko tvarka su tam tikrų įvykių situacijomis (jungia kelis įvykius). Skiria įvykius, kurie buvo vakar, šiandien ar bus rytoj. Sieja pažįstamus įvykius su konkrečia savaitės diena. Atsiradus išoriniams trikdžiams, laikinai nutraukia veiklą, bet vėliau pats sugrįžta ir tęsia.</p>
<p>B4.1. Vienas ar bendradarbiaudamas su kitais bando rinkti ir fiksuoti (įvairiais simboliais) duomenis pagal vieną požymį (žaislų spalvą ir pan.). Atlikdamas veiksmus, laukia pasiūlymų iš kitų.</p>	<p>B4.2. Vienas ar bendradarbiaudamas su kitais, renka, fiksuoja (įvairiais simboliais), duomenis pagal vieną požymį, pasirinktu būdu juos pristato. Atlikdamas veiksmus, teikia pasiūlymus, duoda nurodymus kitiems.</p>	<p>B4.3. Vienas ar bendradarbiaudamas su kitais, renka, fiksuoja (įvairiais simboliais), pateikia surinktus duomenis pagal vieną ar daugiau požymių, pasirinktu būdu juos pristato. Atlikdamas veiksmus, teikia pasiūlymus, kurie reikalauja jo paties pastangų, atsižvelgia į kitų siūlymus. Atsitiktinumui nusakyti vartotoja sąvokos „visada, kartais, niekada“ (pvz., mano gimtadienis visada būna vasarą ir pan.).</p>

C. Kūrybiškas matematinių problemų sprendimas		
<p>C1.1. Stebėdamas, spontaniškai manipuliudamas realiais objektais ar tyrinėdamas dinamiškoje virtualioje aplinkoje, atpažįsta kai kurias plokštumos figūras (apskritimą, kvadratą, trikampį ar stačiakampį), grupuoja jas pagal vieną požymį. Bando konstruoti su įvairiomis medžiagomis.</p>	<p>C1.2. Stebėdamas, spontaniškai manipuliudamas realiais objektais ar tyrinėdamas dinamiškoje virtualiojoje aplinkoje, atpažįsta plokštumos (apskritimą, kvadratą, stačiakampį, trikampį), erdvės (kubą, rutulį) figūras, bando jas apibūdinti, rūšiuoja (pagal vieną požymį), modeliuoja. Konstruoja išbandydamas įvairias medžiagas, jų jungimo galimybes. Domisi, klausinėja „kodėl?“.</p>	<p>C1.3. Stebėdamas, spontaniškai manipuliudamas realiais objektais ar tyrinėdamas dinamiškoje virtualiojoje aplinkoje, atpažįsta plokštumos (apskritimą, kvadratą, stačiakampį, trikampį), erdvės (kubą, rutulį) figūras, jas apibūdina, rūšiuoja (pagal kelis požymius), modeliuoja. Konstruoja išbandydamas įvairias medžiagas, jų jungimo galimybes, tobulina savo darbą. Domisi, klausinėja, ieško atsakymo į klausimus „kodėl?“, „kaip?“.</p>
<p>C2.1. Žodžiu, gestais ir kitokia kūno kalba ar kitu pasirinktu būdu bando spontaniškai dalintis išpūdžiais, kaip atliko užduotį. Veikia atsiribodamas nuo asmeninės atsakomybės bendrame grupės darbe.</p>	<p>C2.2. Derindamas žodinę kalbą, gestus ir kitokią kūno kalbą bei konkrečius objektus, spontaniškai dalinasi išpūdžiais, kaip ir kokia seka atliko veiksmus. Remdamasis ankstesne patirtimi svarsto, ką kitą kartą darytų kitaip. Spontaniškai dalinasi savo veiksmais bendrame grupės darbe, priima kitų sprendimus.</p>	<p>C2.3. Derindamas žodinę kalbą, gestus ir kitokią kūno kalbą bei konkrečius objektus, pasakoja išpūdžius, kaip atliko veiksmus ar jų seką. Remdamasis ankstesne patirtimi numato, ką kitą kartą darytų kitaip. Domisi, klausinėja, ieško atsakymo į klausimą „kodėl?“. Priima kitų siūlomus sprendimus, rodo iniciatyvą išspręsti problemą arba randa sprendimą, kuris tinka visiems.</p>

MENINIS UGDYMAS		
Iki pagrindinio lygio	Pagrindinis lygis	Virš pagrindinio lygio
A. Meninė (dailės, šokio, teatro, muzikos) raiška		
<p>A1.1 Išmoksta dainų, žaidimų, ratelių, šokių, atskirų elementų, imituodamas kitus pavaizduoja įvairius įsivaizduotus bei tikrus veikėjus. Prisideda prie grupės erdvės ir kasdienės aplinkos puošimo.</p>	<p>A1.2 Išmoksta dainų, žaidimų, ratelių, šokių, pavaizduoja įvairius įsivaizduotus bei tikrus veikėjus. Tai daro pavieniui, porose ir grupėse, dažnai derindamasis prie kitų vaikų tembro, tempo, garsumo, ritmo ar judesių. Kartu su kitais bendruomenės nariais puošia grupės erdves ir kasdienę aplinką.</p>	<p>A1.3 Išmoksta dainų žaidimų, ratelių, šokių, pavaizduoja įvairius įsivaizduotus bei tikrus veikėjus išryškindamas ryškiausias jų savybes. Tai daro pavieniui, porose ir grupėse derindamasis prie kitų atlikėjų tembro, tempo, garsumo, ritmo ar judesių. Inicijuoja ir kartu su kitais bendruomenės nariais puošia</p>

		grupės erdves ir kasdienę aplinką.
A2.1 Pedagogo drąšinamas išbando įvairias dailės priemones (pieštukus, teptukus, kreideles, guašą, molį, gamtos ir netradicines medžiagas).	A2.2 Išbando įvairias dailės priemones (pieštukus, teptukus, kreideles, guašą, molį, gamtos ir netradicines medžiagas).	A2.3 Išbando įvairias dailės priemones (pieštukus, teptukus, kreideles, guašą, molį, gamtos ir netradicines medžiagas). Tikslingai pasirenka norimo storio linijas, spalvas ar formas siekdamas kūrinyje išgauti savitą ritmą, nuotaiką.
A3.1 Pedagogo drąšinamas išbando įvairius muzikos instrumentus, kūno perkusijos garsus bei vokalo technikas.	A3.2 Išbando įvairius muzikos instrumentus, kūno perkusijos garsus bei vokalo technikas ir pagrindžia savo pasirinkimus.	A3.3 Išbando įvairius muzikos instrumentus, kūno perkusijos garsus bei vokalo technikas, pagrindžia savo pasirinkimus ir panaudoja įvairias išraiškos priemones, tobulindamas kūrinio atlikimą.
A4.1. Pedagogo drąšinamas bei naudodamasis pavyzdžiais ir patarimais išbando įvairių judesių tempą, dydį, erdvės lygius, siekdamas pavaizduoti aplinkos objektus gamtos reiškinius.	A4.2 Išbando įvairių judesių tempą, dydį, erdvės lygius, siekdamas pavaizduoti aplinkos objektus gamtos reiškinius.	A4.3 Išbando ir tikslingai pasirenka įvairių judesių tempą, dydį, erdvės lygius siekdamas pavaizduoti aplinkos objektus gamtos reiškinius..
A5.1 Išbando įvairius pedagogo pasiūlytus judesius, veido išraiškas bei balso galimybes, pavaizduojant skirtingus veikėjus bei fabulas. Panaudoja lėles, kostiumus, dekoracijas, butaforiją ir kitas priemones naratyviniuose žaidimuose.	A5.2 Išbando įvairius judesius, veido išraiškas bei balso galimybes, pavaizduojant skirtingus veikėjus bei fabulas. Panaudoja lėles, kostiumus, dekoracijas, butaforiją ir kitas priemones plėtojant naratyvinius žaidimus ir kūrinius.	A5.3 Išbando įvairius judesius, veido išraiškas bei balso galimybes, pavaizduojant skirtingus veikėjus, jų emocijas bei fabulas. Pasiūlo, kokias priemones (pvz. lėles, kostiumus, dekoracijas, butaforiją ir kt.) panaudoti, plėtojant naratyvinius žaidimus ir kūrinius.
A6.1 Kuria paties pasirinkta dažniausiai ta pačia technika. Spontaniškai taiko įvairias kūrybines idėjas, žaidžiant pavieniui.	A6.2 Kuria paties pasirinkta ar pasiūlyta technika. Spontaniškai taiko įvairias kūrybines idėjas, žaidžiant pavieniui ir grupėse. Ieško naujų raiškos būdų.	A6.3 Kuria paties pasirinkta ar pasiūlyta technika. Spontaniškai taiko įvairias kūrybines idėjas, žaidžiant pavieniui ir grupėse. Drąsiai ir išradingai išbando naujus raiškos būdus, negalvodamas apie galutinį rezultatą. Rezultatyviai bendradarbiauja su kitais vaikais.
A7.1 Su pedagogo pagalba panaudoja išmokus ritmikos bei melodinius darinius savo kūryboje. Pasiūlo idėjų garsiniams fonams.	A7.2 Panaudoja išmokus ritmikos bei melodinius darinius savo kūryboje. Kuria garsinius fonus. Pateikia savo muzikines idėjas ikonografiniu piešiniu arba	A7.3 Panaudoja išmokus ritmikos bei melodinius darinius savo kūryboje Muzikos darinius jungia į ilgesnes sekas. Pateikia savo muzikines idėjas

	naudodamas įrašymo technologijas.	ikonografiniu piešiniu arba naudodamas įrašymo technologijas. Kuria ir fiksuoja garsinius fonus.
A8.1 Pedagogo drąšinamas bei pagal pateiktus pavyzdžius kuria judesius ir jų sekas, improvizuoja, kartais atsižvelgdamas į šokio nuotaiką ar temą. Šoka pavieniui.	A8.2 Kuria judesius ir jų sekas, improvizuoja, atsižvelgdamas į šokio nuotaiką ar temą.	A8.3 Kuria judesius ir jų sekas, improvizuoja, atsižvelgdamas į šokio nuotaiką ar temą. Tai daro pavieniui, porose ir grupėse.
A9.1 Su pedagogo pagalba parodo emocijas ir jausmus balsu, veido išraiška bei judesiais per teatrinis žaidimus. Įvardija paprastus pavyzdžius, kaip kiti žmonės išreiškia emocijas ir jausmus balsu ir kūnu.	A9.2 Parodo veikėjų emocijas ir jausmus balsu, veido išraiška bei judesiais per savo ar kitų inicijuotus teatrinis žaidimus. Įvardija, kaip kiti žmonės išreiškia emocijas ir jausmus balsu ir kūnu.	A9.3 Parodo veikėjų emocijas ir jausmus balsu, veido išraiška bei judesiais per savo ar kitų inicijuotus teatrinis žaidimus. Įvardija, kaip kiti žmonės išreiškia emocijas ir jausmus balsu ir kūnu.
B. Meno (dailės, šokio, teatro, muzikos) supratimas ir vertinimas		
B1.1 Vadovaudamasis pateikiamomis užuominomis, apibūdina linijas (trumpos, ilgos, storos, plonos, ryškios ir t.t.). Savarankiškai išvardija kelias spalvas. Paaiškina, kas pavaizduota.	B1.2 Apibūdina linijas (trumpos, ilgos, storos, plonos, ryškios ir t.t.), išvardija daugumą spalvų ir keletą formų. Paaiškina, kas pavaizduota, įvardija temą, idėją, nuotaiką	B1.3 Savais žodžiais apibūdina linijas (trumpos, ilgos, storos, plonos, ryškios ir t.t.), išvardija daugumą spalvų ir keletą formų. Paaiškina, kas pavaizduota, įvardija temą, idėją, nuotaiką. Atkreipia dėmesį į detales, naudotą techniką.
B2.1. Pedagogo padedamas savais žodžiais apibūdina muzikinius kontrastus (aukštai/žemai; garsiai/tyliai; ilgas/trumpas; tas pats/skirtingas; linksmas/liūdnas) bei paaiškina kai kurias muzikines sąvokas klausant, kuriant ir atliekant įvairius muzikos kūrinius.	B2.2 Apibūdina muzikinius kontrastus (aukštai/žemai; garsiai/tyliai; ilgas/trumpas; tas pats/skirtingas; linksmas/liūdnas) bei paaiškina kai kurias muzikines sąvokas klausant, kuriant ir atliekant įvairius muzikos kūrinius.	B2.3 Elementariais muzikiniiais terminais apibūdina muzikinius kontrastus (aukštai/žemai; garsiai/tyliai; ilgas/trumpas; tas pats/skirtingas; linksmas/liūdnas) bei paaiškina kai kurias muzikines sąvokas klausant, kuriant ir atliekant įvairius muzikos kūrinius.
B3.1 Vadovaudamasis pateikiamomis užuominomis, apibūdina savo atlikto, sukurto ar stebėto šokio tempą, judesius, temą, nuotaiką. Įvardija 1-2 judėjimo būdus.	B3.2 Apibūdina savo atlikto, sukurto ar stebėto šokio tempą, judesius, temą, nuotaiką. Įvardija pagrindinius judėjimo būdus.	B3.3 Elementariais terminais apibūdina savo atlikto, sukurto ar stebėto šokio tempą, judesius, temą, nuotaiką. Įvardija pagrindinius lokomotorinius ir nelokomotorinius judėjimo būdus.
B4.1 Pedagogo padedamas paaiškina, kaip pasakojimas ar teatro spektaklis paveikia jų jausmus. Aptaria, kaip	B4.2 Paaiškina, kaip pasakojimas ar teatro spektaklis paveikia jausmus. Aptaria, kaip teatrinės raiškos priemonės (balsas, kūnas,	B4.3 Savais žodžiais paaiškina, kaip pasakojimas ar teatro spektaklis paveikia jų jausmus ir kaip jų jausmai

teatrinės raiškos priemonės (balsas, kūnas, lėlės, kostiumai, dekoracijos, butaforiją ir kt.) daro spektaklį įdomesnį.	lėlės, kostiumai, dekoracijos, butaforiją ir kt.) padeda išryškinti jausmus.	paveikia pasakojimą ar spektaklį. Aptaria, kaip teatrinės raiškos priemonės (balsas, kūnas, lėlės, kostiumai, dekoracijos, butaforiją ir kt.) padeda išryškinti jausmus.
B5.1 Naudodamasis užuominomis arba pavyzdžiais, teikia pastebėjimus apie koncertus, spektaklius, parodas, pavienius meno kūrinius ar bendraamžių raišką. Sulaukęs ir paskatintas klasės draugų ar pedagogo grįžtamojo ryšio, tobulina savo muzikines, kinestetines, vaizduojamojo meno ar vaidybines idėjas.	B5.2 Dalijasi įspūdžiais, užduoda klausimus ir teikia pastebėjimus apie koncertus, spektaklius, parodas, pavienius meno kūrinius ar bendraamžių raišką. Sulaukęs klasės draugų ar pedagogo grįžtamojo ryšio, tobulina savo muzikines, kinestetines, vaizduojamojo meno ar vaidybines idėjas.	B5.3 Noriai dalijasi įspūdžiais, analizuoja, užduoda klausimus ir aktyviai teikia pastebėjimus apie koncertus, spektaklius, parodas, pavienius meno kūrinius ar bendraamžių raišką. Sulaukęs klasės draugų ar pedagogo grįžtamojo ryšio, noriai tobulina savo muzikines, kinestetines, vaizduojamojo meno ar vaidybines idėjas.
B6.1 Stebi, klausosi meno kūrinio ir, atsakydamas į pedagogo klausimus arba pateikiamas užuominas, trumpai nusako, kodėl kūrinys patiko ir kuo jis įdomus.	B6.2 Atidžiai stebi, klausosi meno kūrinio ir trumpai nusako, kodėl kūrinys patiko ir kuo jis įdomus. Įvardija, kurios muzikinės idėjos, vaizduojamojo meno, šokio ar spektaklio dalys labiausiai patraukia dėmesį.	B6.3 Atidžiai stebi, klausosi meno kūrinio ir nusako, kodėl kūrinys patiko ir kuo jis įdomus. Įvardija, kurios muzikinės idėjos, vaizduojamojo meno, šokio ar spektaklio dalys labiausiai patraukia dėmesį ir, naudodamasis užuominomis, išskiria konkrečias savybes.
B7.1 Naudodamasis užuominomis ir vadovaudamasis pateiktais kriterijais, atpažįsta ryškius kūrinio elementus, kurie padeda priskirti konkrečiam stiliui, žanrui ar laikmečiui.	B7.2 Vadovaudamasis pateiktais kriterijais, atpažįsta ryškius kūrinio elementus, kurie padeda priskirti konkrečiam stiliui, žanrui ar laikmečiui.	B7.3 Vadovaudamasis pateiktais kriterijais, atpažįsta ryškius kūrinio elementus, kurie padeda priskirti konkrečiam stiliui, žanrui ar laikmečiui. Savais žodžiais, su pedagogo pagalba, pagrindžia savo nuomonę.
C. Meno (dailės, šokio, teatro, muzikos) reiškinių taikymo bei paskirties ir kontekstų pažinimas		
C1.1 Naudodamasis užuominomis ar pavyzdžiais, įvardija, kur ir kada girdi muziką ar mato šokį, pastebi dailės kūrinius savo aplinkose bei nurodo šių meno kūrinių paskirtis. Aptaria, kada ir kaip žmonės kūnu ir kalba rodo emocijas teatre ir gyvenime. Skiria atlikėjus nuo klausytojų.	C1.2 Įvardija, kur ir kada girdi muziką ar mato šokį, pastebi dailės kūrinius savo aplinkose bei nurodo šių meno kūrinių paskirtis. Aptaria, kada ir kaip žmonės kūnu ir kalba rodo emocijas teatre ir gyvenime. Įvardija, kuo skiriasi atlikėjų ir klausytojų vaidmenys.	C1.3 Įvardija, kur ir kada girdi muziką ar mato šokį, pastebi dailės kūrinius savo aplinkose bei nurodo šių meno kūrinių paskirtis. Pedagogo padedamas, trumpai pasidalina savo įspūdžiais apie kūrinio tinkamumą tame kontekste. Aptaria, kada ir kaip žmonės kūnu ir kalba rodo emocijas teatre ir gyvenime.

		Įvardija, kaip pasakojimai ir teatras padeda suprasti veikėjų skirtingus požiūrius.
C2.1 Naudodamasis užuominomis ir pateikiamais pavyzdžiais, įvardija, kaip jo pomėgiai ir meninės patirtys siejasi su jo meniniais pasirinkimais. (Pvz.: kokios muzikos klausytis, kokias medijas rinktis, kaip dekoruoti savo aplinką, kokius spektaklius pamatyti ir kt.).	C2.2 Aptaria savo meninius pasirinkimus (pvz.: kokios muzikos klausytis, kokias medijas rinktis, kaip dekoruoti savo aplinką, kokius spektaklius pamatyti ir kt.).	C2.3 Įvardija ir paaiškina, kaip jo pomėgiai ir meninės patirtys siejasi su jo meniniais pasirinkimais. (Pvz.: kokios muzikos klausytis, kokias medijas rinktis, kaip dekoruoti savo aplinką, kokius spektaklius pamatyti ir kt.).
C3.1 Išmokęs savos ir užsienio kultūros muzikos, šokios, dailės raiškos pavyzdžių (etnokultūrinio, populiaraus bei įvairių epochų akademinio meno) atskiria savos kultūros pavyzdžius nuo kitų kultūrų.	C3.2 Išmokęs savos ir užsienio kultūros muzikos, šokio, teatro, dailės raiškos pavyzdžių (etnokultūrinio, populiaraus bei įvairių epochų akademinio meno) pagal pateikiamus kriterijus nurodo panašumų ir skirtumų. Paaiškina, kuo tie skirtumai jam įdomūs.	C3.3 Išmokęs savos ir užsienio kultūros muzikos, šokio, teatro, dailės raiškos pavyzdžių (etnokultūrinio, populiaraus bei įvairių epochų akademinio meno) pagal pateikiamus kriterijus nurodo panašumų ir skirtumų. Paaiškina tų skirtumų ypatumus ir kuo tie skirtumai jam įdomūs.
C4.1 Įstaigos bendruomenės raginamas ir padedamas, muzikine, šokio, teatro bei vizualine raiška prisideda prie ugdymo įstaigos ir savo aplinkos kultūrinio gyvenimo, bendrauja su ugdymo įstaigos svečiais – menininkais.	C4.2 Muzikine, šokio, teatro bei vizualine raiška prisideda prie ugdymo įstaigos ir savo aplinkos kultūrinio gyvenimo, bendrauja su ugdymo įstaigos svečiais – menininkais.	C4.3 Rodo iniciatyvą ir muzikine, šokio, teatro bei vizualine raiška aktyviai dalyvauja ugdymo įstaigos ir savo aplinkos kultūriniam gyvenime, bendrauja su ugdymo įstaigos svečiais – menininkais.
C5.1 Naudodamasis pateikiamomis užuominomis ir pavyzdžiais, pasiūlo, kaip savo šeimoje ir kitoje aplinkoje už ugdymo įstaigos ribų panaudoti ir plėtoti patirtas ar sukurtas muzikines idėjas, spektaklius bei kūrinius.	C5.2 Pasiūlo, kaip savo šeimoje ir kitoje aplinkoje už ugdymo įstaigos ribų panaudoti ir plėtoti patirtas ar sukurtas muzikines idėjas, spektaklius bei kūrinius.	C5.3 Pasiūlo, kaip savo šeimoje ir kitoje aplinkoje už ugdymo įstaigos ribų panaudoti ir plėtoti patirtas ar sukurtas muzikines idėjas, spektaklius bei kūrinius. Aktyviai prisideda įgyvendinant šias idėjas.

SVEIKATOS IR FIZINIS UGDYMAS

Iki pagrindinio lygio	Pagrindinis lygis	Virš pagrindinio lygio
A. Savęs ir kitų pažinimas, atsakingas elgesys		
A1.1. Supranta ir papasakoja problemos esmę, su kitais tariasi dėl problemos sprendimo, bet pats žingsnių nenumato; plėtoja ir vykdo paties pasirinktą veiklą, tačiau negali tęsti jos kitą dieną.	A1.2. Ieško sprendimų, kurių pasekmes gali numatyti, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą; plėtoja paties pasirinktą veiklą	A1.3. Ieško tinkamų sprendimų iškeltai problemai spręsti, numato priimtų sprendimų galimas pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą; geba pasirinkti keletą

		veiklų, kurias plėtoja vieną po kitos, po to grįžta prie jų kitą dieną, tęsia keletą dienų, kol pabaigia.
A.2.1. Teigiamai vertina save ir savo veiksmus. Ne visada pavyksta atpažinti palankumo ar nepalankumo ženklus iš kitų.	A2.2. Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ar nepalankumo jam ženklus.	A2.3. Demonstruoja savęs ir kitų teigiamą vertinimą už atliktus veiksmus, įvardija palankumo ar nepalankumo jam ženklus ir pagarbų elgesį.
A3.1. Supranta ir įvardija emocijas iš paveikslėlių, vaizdo medžiagos, tačiau negali įvardinti visų; naudoja įvairias veido mimikas, balso intonaciją, kūno kalbą, bet ne visada pavyksta tinkamai išreikšti savo jausmus ir emocijas.	A3.2. Stebėdamas vaizdo medžiagą, paveikslėlius įvardina juose matomas emocijas: džiaugsmą, liūdesį, pyktį, baimę, nuostabą ir t.t.; naudoja įvairias veido mimikas, balso intonaciją, kūno kalbą norėdamas išreikšti savo jausmus ir emocijas.	A3.3. Papasakoja apie emocijas ir numato jų valdymo strategijas; naudoja įvairias veido mimikas, balso intonaciją, kūno kalbą, įvairiais būdais išreiškia savo jausmus ir emocijas.
A4.1. Iš kūno kalbos ir balso spręsdamas pasakoja, kaip jaučiasi kitas žmogus, bet padėti jam nenumato strategijų; pasakoja, kaip jaučiasi, kai yra nusiminęs, piktas, tačiau, kaip padėti sau, negali pasakyti.	A4.2. Pasakoja kokias emocijas gali jausti įvairiose situacijose; aiškina, kas gali padėti pasijusti geriau, kai esi nusiminęs, piktas.	A4.3. Iš veido mimikos, balso, kūno kalbos nustato ir papasakoja, kaip jaučiasi kitas, kitiems padeda valdyti neigiamas emocijas; pasakoja, kas gali padėti jam pasijusti geriau, kai yra nusiminęs ar piktas ir kaip jis gali padėti kitiems.
A5.1. Pasakoja apie susitarimus, taisykles ir jų prasmę, tačiau savarankiškai laikytis ne visada pavyksta; pasakoja kaip išvengti smurto ir patyčių, tačiau pačiam ne visada pavyksta jų išvengti.	A5.2. Supranta priimtų susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir jų laikosi.	A5.3. Pasakoja apie susitarimų, taisyklių prasmę, naudingumą, jų laikosi ir skatina laikytis kitus; pasakoja, kaip išvengti smurto ir patyčių, įtraukia kitus į šį procesą.
A6.1. Atpažįsta ir įvardija pavojingas buitines medžiagas, tačiau turi sunkumų norėdamas pasakyti, kaip saugiai jas laikyti namuose.	A6.2. Elgiasi atsargiai savo aplinkoje: atpažįsta ir įvardija pavojingas buitines medžiagas ir priemones, pateikia pavyzdžių, kaip jas saugiai laikyti namuose, kaip nesusižeisti.	A6.3. Elgiasi budriai ir atsargiai savo aplinkoje: atpažįsta ir įvardija pavojingas buitines medžiagas, pateikia pavyzdžių, kaip jas saugiai laikyti namuose, padeda kitiems.
B. Asmens sveikatos stiprinimas		
B1.1. Pasakoja, kaip supranta kas yra sveikata (būklė, savijauta), tačiau negali tinkamai apibūdinti kaip saugoti savo kūną ir sveikatą.	B1.2. Pasakoja, kas yra sveikata, kaip reikia saugoti kūną, savo ir kitų sveikatą, kad būtų saugus ir sveikas.	B1.3. Pasakoja, kas yra sveikata, žino kelis apibrėžimus, supranta ir paaiškina, kodėl reikia saugoti savo ir kitų kūną ir sveikatą.
B2.1. Papasakoja apie saugias ir nesaugias aplinkas, bet paaiškinti negali, kodėl yra saugios ir nesaugios.	B2.2. Įvardija saugias ir nesaugias mokymosi, žaidimų ir kitas buvimo aplinkas;	B2.3. Įvardija saugias ir nesaugias mokymosi, žaidimų ir kitas buvimo aplinkas, paaiškina, kodėl jos saugios

	paaškina, kaip išvengti ligų ir traumų.	arba nesaugios ir pateikia pavyzdžių.
B3.1. Pasakoja, kas yra sveika gyvensena, tačiau pateikti pavyzdžių, kas veikia sveikatą, negali .	B3.2. Aiškina sveikos gyvensenos sampratą, pateikia sveikatai palankaus ir sveikatai žalingo elgesio pavyzdžių.	B3.3. Pasakoja apie galimus kelis sprendimų priėmimo variantus dėl sveikatos, paaškina galimas pasekmes.
B4.1. Įvardija sveikos mitybos principus, argumentuoja sveiko maisto pasirinkimą, aiškina fizinio aktyvumo naudą sveikatai.	B4.2. Įvardija sveikos mitybos principus, argumentuoja sveiko maisto pasirinkimą, aiškina fizinio aktyvumo naudą sveikatai.	B4.3. Įvardija sveikos mitybos principus, argumentuoja sveiko maisto pasirinkimą, aiškina fizinio aktyvumo naudą sveikatai.
B5.1. Papasakoja, kur kreiptis pagalbos įvykus nelaimėi, tačiau negali pademonstruoti pirmosios pagalbos įgūdžių.	B5.2. Aiškina pirmosios pagalbos algoritmus, žingsnius; papasakoja, kaip elgtis nelaimės atveju ir kur kreiptis pagalbos.	B5.3. Demonstruoja pirmosios pagalbos pradinius įgūdžius, papasakoja apie algoritmus ir žingsnius, demonstruoja, ką darys nelaimės atveju.
B6.1. Papasakoja, kaip elgtis susirgus, tačiau nemoka padėti kitam šeimos nariui.	B6.2. Pasakoja, kaip elgtis susirgus, kaip padėti susirgus šeimos nariui.	B6.3. Papasakoja, kaip elgtis susirgus, kaip padėti sergančiam šeimos nariui, ką daryti, kad pasveikęs vėl nesusirgtum.
C. Judėjimo gebėjimų plėtojimas		
C1.1. Spontaniškai ir / ar tikslingai judėdamas, žaisdamas demonstruoja pagrindinius judėjimo gebėjimus: eina, bėga, šokinėja dviem kojomis, meta, spiria, atmuša kamuolį, atlieka nesudėtingus koordinacinius pratimus. Ne visada pagauna mestą daiktą: kamuolį, balioną, smėlio maišelį. Sunkiau išlaiko pusiausvyrą, jaučia baimę lipdamas, eidamas paaukštinimais, nestabiliais paviršiais, atlieka šuoliukus viena koja vietoje, bet judėdamas pirmyn daro klaidų.	C1.2. Spontaniškai ir / ar tikslingai judėdamas, žaisdamas demonstruoja pagrindinius judėjimo gebėjimus: eina, bėga keisdamas judėjimo kryptį ir tempą, meta, gaudo, atmuša, spiria kamuolį, išlaiko pusiausvyrą, atlieka nesudėtingus koordinacinius pratimus.	C1.3. Spontaniškai ir / ar tikslingai judėdamas, žaisdamas demonstruoja puikius judėjimo gebėjimus: eina, bėga tiesiai, atbulas, šonu, kryžiuojamuoju žingsniu, apibėgdamas kliūtis. Tiksliai meta kamuolį (draugui, į taikinį), pagauna jį, išlaiko stabilų kūno padėtį eidamas paaukštinimais, stovėdamas ant vienos kojos, ant nestabilių paviršių, tiksliai atlieka nesudėtingus koordinacinius pratimus, derina rankų ir kojų judesius atlikdamas šuoliukus viena koja vietoje ir judėdamas pirmyn.
C2.1. Stengiasi pakartoti pedagogo rodomus / įvardinamus judesius, imituoja ir mėgdžioja gyvūnų elgesį. Sunkiau sekasi sujungti kelis judesius, pvz., apibėgti kliūtis ir išokti į lanką. Pratimus atlieka netiksliai.	C2.2. Atkartoja pedagogo rodomus / įvardinamus judesius, noriai improvizuoja mėgdžiodamas gyvūnų elgesį, atlieka nesudėtingus judesių junginius, pvz., aprikena kamuolį aplink kliūtis ir meta jį į krepšį. Stengiasi tiksliai atlikti pasiūlytus pratimus.	C2.3. Stengiasi tiksliai atlikti pedagogo įvardintus judesius, pastebi kitų klaidas, jas komentuoja. Greitai ir tiksliai atlieka 2–3 judesių seką, kuria savo judesių sekas. Atlikdamas pratimus stebi save ir kitus, komentuoja klaidas, stengiasi jų nekartoti.

C3.1. Žaidžia nesudėtingus judriuosius, muzikinius, tautinius (lietuvių liaudies ir kitų tautų) žaidimus. Bando atlikti atskirus sportinių žaidimų (krepšinio, futbolo ir t.t.) elementus. Ne visada pavyksta suprasti žaidimo taisykles, laikytis jų.	C3.2. Noriai žaidžia nesudėtingus judriuosius, sportinius, muzikinius, tautinius (lietuvių liaudies ir kitų tautų) žaidimus. Atlieka sportinių žaidimų (krepšinio, futbolo ir t.t.) elementus, bando pritaikyti juos žaidybinėse situacijose. Supranta žaidimų taisykles, stengiasi jų laikytis.	C 3.3. Paaiškina žaidimų taisykles, žaisdamas pastebi jų nesilaikančius, komentuoja. Stengiasi žaisti sportinius žaidimus (krepšinį, futbolą ir t.t.) laikydamasis supaprastintų taisyklių. Rodo iniciatyvą mokytis naujų žaidimų, siūlo savo mėgstamus žaidimus.
C4.1. Mankštindamasis atlieka pedagogo demonstruojamus pratimus atskiroms kūno dalims, įvardija jas, tačiau pats demonstruoti pratimų nesiryžta.	C4.2. Įvardija pagrindines žmogaus kūno dalis (galvą, pečius, rankas, liemenį, kojas), stengiasi savarankiškai ar pedagogo padedamas demonstruoti joms skirtus mankštos pratimus	C4.3. Įvardija pagrindines ir smulkesnes žmogaus kūno dalis (plaštaka, pėda, keliai, alkūnės ir pan.) ir noriai demonstruoja joms skirtus mankštos pratimus.
C5.1. Stebi savo laikyseną veidrodyje prie sienos; pagrindinius taisyklingos laikysenos bruožus įvardija ir laikyseną koreguoja tik pedagogui padedant. Atlikdamas pratimus kvėpuoja spontaniškai, judesių nederina su kvėpavimu.	C.5.2. Įvardija keletą taisyklingos laikysenos požymių, papasakoja, kaip galima pasitikrinti savo laikyseną. Stebi savo laikyseną veidrodyje prie sienos, pedagogo padedamas stengiasi ją koreguoti. Paaiškina, kaip reikia kvėpuoti judant, atliekant pratimus, o mokytojui atkreipus dėmesį, stengiasi koreguoti kvėpavimą.	C.5.3. Stebi ir tyrinėja savo ir grupės draugų laikyseną. Sėdėdamas, stovėdamas, judėdamas demonstruoja taisyklingą laikyseną, mokytojui atkreipus dėmesį įvardina pagrindinius taisyklingo kvėpavimo požymius. Atlikdamas pratimus, kvėpuoja ritmingai, stengiasi vadovautis pedagogo rekomendacijomis.
D. Savistaba ir sąveika su kitais judant		
D 1.1. Judėdamas dažnai kliūna už erdvėje esančių daiktų, atsitrenkia į kartu judantį vaiką. Veikiant poroje nepavyksta suderinti judesių ir judėjimo tempo.	D1.2. Judėdamas stengiasi saugoti save ir kitus, išvengti kelyje pasitaikančių kliūčių (daiktų, kitų vaikų). Atsistojęs į eilę, vorą, ratą, stengiasi išlaikyti atstumą. Judėdamas poroje stengiasi derinti rankų ir kojų judesius.	D 1.3. Juda saugiai, stebėdamas erdvėje esančias kliūtis: daiktus, kitus vaikus. Greitai atsistoja į eilę, vorą, ratą. Judėdamas poroje prisitaiko prie porininko judėjimo tempo, stengiasi derinti rankų ir kojų judesius.
D 2.1. Atlikdamas pratimus poroje, komandoje, dažniau paiso tik savo norų ar interesų. Nenori dalintis priemonėmis, palaukti savo eilės ir dėl to patenka į konfliktines situacijas. Judriosiose veiklose vengia lyderio vaidmens: atsisako vadovauti žaidimui, demonstruoti mankštos pratimus ir pan.	D 2.2. Bendrauja ir bendradarbiauja būdamas fiziškai aktyvus poroje, grupėje, komandoje: dalinasi priemonėmis, stengiasi derinti veiksmus ir judesius, palaukti savo eilės. Vadovauja žaidimui, noriai imasi lyderio vaidmens.	D 2.3. Teikia pirmenybę grupės, o ne savo interesams vardan bendro tikslo nuslopina savo norus ar impulsus ir suvaldo negatyvias emocijas, pvz., žaidime sutinka prisiimti mažiau norimą vaidmenį, siekdamas, kad žaidimas nenutrūktų, inicijuoja spontaniškas fiziškai aktyvias veiklas, kviečia kitus jose dalyvauti.

D 3.1. Judėdamas neatpažįsta organizmo siunčiamų signalų ir nuovargio požymių. Sustoja pailsėti tik pedagogui pasiūlius.	D 3.2. Įvardija nuovargio požymius: „aš suprakaitavau“, „aš uždusau“ ir organizmo reakcijas į fizinį krūvį: „man karšta“, „mano širdis stipriai plaka“: pavargęs, pajautęs poreikį pailsėti, kreipiasi į pedagogą.	D 3.3. Atpažįsta nuovargį ir įvardija nuovargio požymius. Stengiasi savarankiškai pailsėti ir atsipalaiduoti: pasivaikščioti, giliai pakvėpuoti.
D 4.1. Juda savo pasirinktu tempu ribotoje erdvėje. Ne iškart randa daiktų / objektų vietą pagal nurodytus orientyrus, pvz., „prie lango“, „už medžio“. Ne visada reaguoja į sutartus vaizdo ir garso signalus, skirtus dėmesiui atkreipti. Žaidžiant ar atliekant pratimus sunkiau sekasi greitai pakeisti kūno padėtį: atsistoti iš sėdimos ar gulimos padėties, atsitūpti, atsigulti iš stovimos padėties.	D 4.2. Juda skirtingu tempu ir skirtingomis kryptimis ribotoje erdvėje. Atranda daiktus / objektus pagal nurodytus orientyrus. Reaguoja į vaizdo ir garso signalus, skirtus dėmesiui atkreipti. Išgirdęs ar pamatęs tokį signalą, tiksliai atlieka sutartą veiksmą. Žaisdamas ar atlikdamas pratimus nesunkiai keičia kūno padėtį: atsistoja, atsitūpia, atsisėda, atsigula ir t.t.	D4.3. Supranta užduotį „daryk priešingai“, pvz., kai pedagogas sako, jog judam pirmyn arba einam lėtai, o reikia judėti atgal, eiti greitai ir pan. Siūlo naujus susitarimus garso ar vaizdo signalui. Žaisdamas ar atlikdamas pratimus, lengvai keičia kūno padėtį: atsistoja, atsitūpia, atsisėda, atsigula ir t.t. Keisdamas pradinę padėtį išlaiko pusiausvyrą.
D 5.1. Paaiškina pagrindines sąžiningo žaidimo taisykles, tačiau judriųjų veiklų metu ne visada jų laikosi.	D 5.2. Fiziškai aktyvių veiklų metu laikosi sąžiningo žaidimo taisyklių.	D 5.3. Pastebi nesilaikančius sąžiningo žaidimo taisyklių, paaiškina, kodėl svarbu jų laikytis.

VISUOMENINIS UGDYMAS

Iki pagrindinio lygio	Pagrindinis lygis	Virš pagrindinio lygio
A. Gyvename kartu		
A.1.1. Dialoginiame pokalbyje pasakoja apie savo šeimą, jos narius ir kt. Atpažįsta ir bando įvardinti savo jausmus šeimos nariams. Klausosi pasakojimų apie kitų vaikų šeimas. Pasakoja, kaip jo / jos šeima naudoja technologijas, bendraujant su toli gyvenančiais giminaičiais.	A1.2. Bendrame pokalbyje dalinasi mintimis apie savo šeimą, jos narius, jų pareigas, laisvalaikį kartu. Įvardina konkrečius jausmus, kuriuos jaučia šeimos nariams ir artimiesiems; jausmus sieja / tapatina su santykiu; brangina gerus santykius šeimoje. Domisi kitų vaikų šeimomis, toleruoja įvairias šeimas. Bendraudamas su toli gyvenančiais giminaičiais išbando skaitmenines technologijas; dalinasi bendravimo patirtimi.	A1.3. Reflektuoja savo atvirumo ribas: pasako, kam ir ką gali pasakoti apie savo šeimą; gerbia kitų atvirumo ribas. Emocijas ir jausmus šeimos nariams sieja su situacijomis; tapatina save su šeima ir priima jos vertybes. Remdamasis šeimos patirtimi dalinasi apmąstymais, kaip technologijos padeda toli gyvenantiems šeimos nariams būti kartu; brangina savo santykį su toliau gyvenančiais giminaičiais.
A.2.1. Vadovaujasi keliais grupės susitarimais; supratęs, kad sulaužė susitarimą bando koreguoti elgesį. Elgiasi draugiškai su bendraamžiais; gavęs grįžtamąjį	A.2.2. Veikia vadovaudamasis daugeliu grupės susitarimų; prisiima išipareigojimus ir juos vykdo; pastebi ir nurodo, kai susitarimų nesilaikoma.	A.2.3. Kasdienėse situacijose primena bendraamžiams, koks elgesys yra tinkamas (doras), o koks – ne, kokių susitarimų iškilusioje situacijoje reikėtų laikytis; pats siūlo idėjas

<p>ryši, kad kažkas pasijautė blogai dėl jo/jos elgesio, bando koreguoti savo elgesį, atsiprašo.</p>	<p>Kuria ir palaiko draugiškus santykius su grupės draugais ir ugdytojais; socialiai saugiai (atsižvelgdamas į kitų poreikius ir jausmus) elgiasi; atpažįsta elgesį, darantį žalą sau pačiam ir kitiems.</p>	<p>grupės susitarimams; kasdieninėse situacijose, kai asmeniniai norai prieštarauja kitų gerovei, pradeda riboti savo įgeidžius. Konfliktinėse situacijose ieško visiems priimtino sprendimo.</p>
<p>A.3.1. Epizodiškai imasi grupei aktualių darbų.</p>	<p>A.3.2. Kasdienėje veikloje geranoriškai prisiima apibrėžtą atsakomybę ir stengiasi atlikti grupės bendruomenei aktualius darbus. Įvardija, ką pavyko padaryti; pasidžiaugia savo ir kitų sėkme.</p>	<p>A.3.3. Pats / pati pastebi, kur gali prisidėti, rodo iniciatyvą ir pasiūlo atlikti bendruomenei naudingą darbą.</p>
<p>A.4.1. Kūrybiniuose darbuose vaizduoja Lietuvos valstybinę vėliavą; dialoginiame pokalbyje pasako, kad valstybės tvarka ir gerove rūpinasi gaisrinė, policija, greitoji ir kitos institucijos. Dalyvauja valstybės šventėse, ruošiasi joms.</p>	<p>A.4.2. Lietuvių kalbą nurodo kaip valstybinę kalbą; randa Lietuvą pasaulio žemėlapyje; remdamasis pasakomis ir turima informacija samprotauja apie valstybės vadovo (karaliaus, prezidento) vaidmenį šalies gyvenime. Noriai prisideda rengiant valstybines šventes; kasdieninėje veikloje pagarbiai elgiasi su valstybės simboliais.</p>	<p>A.4.3. Nurodo kelias šiuolaikinės Lietuvos valdžios institucijas; paaiškina, iš kur atsiranda vadovai ir valdžia, supranta, kad ji yra renkama; remdamasis medijose, artimoje aplinkoje ir šeimoje girdėta ar matyta informacija dalinasi asmeniniais pastebėjimais ir samprotavimais apie įvykius Lietuvoje; atpažįsta dabartinės Lietuvos respublikos sienų kontūrą. Siūlo idėjas, kaip švęsti valstybės šventes; į pasiruošimą šventėms įtraukia draugus ir šeimos narius; dalinasi valstybinių švenčių įspūdžiais.</p>
<p>A.5.1. Pasakoja apie šeimoje puoselėjamas savo tautos tradicijas; dainuoja, savo tautos dainas, žaidžia žaidimus, šoka ratelius. Artimoje aplinkoje pastebi kitų tautų žmones, jų kitoniškumą; įvardina sutiktus jų atstovus. Domisi šalia gyvenančių kitų tautų tradicijomis.</p>	<p>A.5.2. Lietuvių kalbą nurodo kaip skiriamąjį lietuvių tautos bruožą. Tyrinėja savo tautos kultūrinį paveldą: meną, maistą, tradicijas; šeimoje renka informaciją apie savo tautos tradicijas ir ja dalinasi grupėje ar įstaigoje; Tautos meno elementus naudoja meninėje saviraiškoje; prisideda rengiant savo tautos tradicines šventes; Atpažįsta artimoje aplinkoje sutinkamas tautines ir religines bendruomenes ir jų atstovus; lygina savo ir kitų tautų kultūrų apraiškas; gerbia savo ir kitų tautų kultūros paveldą.</p>	<p>A.5.3. Stebi artimoje aplinkoje sutinkamas tautines ir religines bendruomenes. Tyrinėdamas tautos kultūros paveldą skaitmeninio turinio peržiūrai panaudoja technologijas. Atskiria savo tautos kultūros apraiškas; pastebi artimoje aplinkoje pažintų tautų kultūros išskirtinumą. Tautos kultūros žiniomis pasinaudoja žaidimo situacijose ar atlikdamas kūrybines / projektines užduotis.</p>

A.6.1. Pastebi ir bando bendrauti su skirtingais nei jis / ji, žaidžia kartu.	A.6.2. Savo kasdieninio gyvenimo ir mokymosi aplinkoje pastebi konkrečius žmonių įvairovės socialinius, ekonominius, kultūrinius, rasinius, religinius, lytinius, galios požymius; atvirai priima žmonių įvairovę; geranoriškai bendrauja su sutinkamais mažumų atstovais.	A.6.3. Paaiškina, kad žmonės yra skirtingi ir priima tai kaip vertybę; gerbia ir pripažįsta sutinkamą kitokį gyvenimo būdą ir tradicijas. Mažumų ir pažeidžiamų grupių atžvilgiu demonstruoja įtraukų elgesį.
B. Kuriame, išigyjame ir naudojame gėrybės		
B.1.1. Nurodo kasdieninėse situacijose naudojamus asmeninius daiktus, juos saugo; laikosi susitarimų dėl bendrai naudojamų daiktų (turto); tvarko savo daiktus ir prisideda tvarkant bendrus.	B.1.2. Samprotauja, kokiomis sąlygomis gali naudotis kitų asmeniniu ar bendru turtu; tvarko bendrus daiktus. Kasdieninėse situacijose atpažįsta tausojančio naudojimosi daiktais pavyzdžius ir siekia jais vadovautis.	B.1.3. Paaiškina, kodėl yra svarbu tausoti savo daiktus ir laikytis bendro turto naudojimo susitarimų; prisiima atsakomybę už nuosavus daiktus; tausoja bendrus daiktus; kelia klausimus ir pasiūlo savo sprendimus kilus konfliktui dėl naudojimosi nuosavybe.
B.2.1. Įvardina daiktus, kuriuos gavo dovanų ar padovanojo savo draugams, artimiesiems; Atranda, kad dovanoti daiktai yra negražinami ir kad skolintus daiktus reikia gražinti.	B.2.2. Kasdieninėse situacijose ir žaidimuose dovanoja, maino, skolina ir skolinasi; skiria ir įvardina šiuos reiškinius.	B.2.3. Kasdieninėse situacijose inicijuoja ir / arba ištraukia į dovanojimo, mainų ir skolinimo(si) procesus. Vartoja sąvokas: dovanoti, mainyti (apsikeisti), skolinti(s).
B.3.1. Atpažįsta Lietuvoje naudojamus pinigus; skiria banknotus ir monetas. Žaisdamas naudoja savo paties sugalvotus „pinigus“. Pasako, kad pinigai naudojami daiktams, paslaugoms įsigyti; gali pateikti pavyzdžių iš patirties.	B.3.2. Domisi, kam šeima išleidžia pinigus; remdamasis patirtimi samprotauja apie pinigų išleidimą; pritaiko patirtį žaisdamas ir kitose veiklose. Tyrinėja Lietuvoje naudojamus pinigus – eurus ir centus – jų išvaizdą ir vertes; pradeda samprotauti apie Eurų ir centų perkamąją galią. Pradeda samprotauti apie daiktų ir paslaugų reikalingumą bei kainą ir skirti sąvokas: „brangu – pigu“, „brangiau – pigiau“.	B.3.3. Vertindamas galimybę įsigyti trokštamą daiktą pritaiko žinias apie pinigų vertę; pradeda samprotauti apie taupymą. Kasdieninėse situacijose tikslingai naudoja sąvokas „brangu“ ir „pigu“. Atpažįsta situacijas, kuriose reikia suvaldyti savo emocijas - troškimą įsigyti daiktą.
B.4.1. Samprotauja, kodėl svarbu dirbti, ištraukti į darbinę veiklą. Įvardina keletą profesijų ir nurodo, ką tų profesijų žmonės veikia, kaip rengiasi, kokius įrankius naudoja ir kt.; papasakoja, kaip gali padėti ir padeda savo šeimos nariams atliekant kasdienius darbus.	B.4.2. Domisi profesijomis; nurodo, kokį darbą dirba jo aplinkos žmonės; svarsto, kuo jų darbinė veikla svarbi šeimos gerovei; tyrinėdamas profesijas naudoja skaitmeninius išteklius; žaisdamas imituoja profesinę veiklą, modeliuoja ekonominius santykius.	B.4.3. Gerbia savo ir kitų darbą bei jo rezultatus. Žaidybinėse ir realiose situacijose taiko žinias apie darbinę veiklą, ekonominius santykius ir pinigus, vartoja sąvokas „pardavėjas“, „pirkėjas“ ir kt. Pradeda skirti veiklas pinigams uždirbti ir tai, ką

<p>Žaidime ar kitoje veikloje atlieka gamintojo arba pirkėjo / pardavėjo vaidmenį. Pradedą tapatintis su artimos aplinkos žmonių profesijomis.</p>	<p>Pradedą apmąstyti savo pomėgius ir dalintis mintimis apie galimas profesijas ateityje.</p>	<p>žmonės daro ne dėl pinigų (žaidimas, hobis, rūpinimasis kitais šeimoje).</p>
C. Mūsų gyvenimo kaita		
<p>C.1.1 Pasakoja apie savo augimą. Įvardina savo šeimos kartas; skirsto šeimos narius vyriausieji / jauniausieji. Trumpai pasakoja jam pačiam svarbius praeities įvykius.</p>	<p>C.1.2. Analizuoja ir apibūdina savo paties augimą nuo gimimo iki dabartinio laikotarpio; lygina savo išvaizdą ir gebėjimus anksčiau ir dabar; didžiuojasi savo augimu ir branda. Išskiria ir apibūdina skirtingas savo šeimos kartas: vaikus, tėvus, senelius ir susieja juos giminystės ryšiais. Pasakojimuose apie jam svarbius šeimos praeities įvykius, pradeda juos sieti su dabartiniu gyvenimu.</p>	<p>C.1.3. Pradedą modeliuoti, koks bus po metų kitų, kai dar paaugs. Tapatinasi su savo šeima kaip socialiniu, tautiniu ir kultūriniu vienetu. Remdamasis savo ir kitų šeimų pažinimu kuria atskirų žmonių ar šeimų gyvenimo pasakojimus, kuriuose įvykius pateikia istorine seka.</p>
<p>C.2.1. Iliustracijas dėliodamas pagal įvykių seką, pradeda nuosekliai pasakoti. Pokalbyje dalinasi, kas buvo praeityje; planavimo situacijoje pradeda kalbėti apie artimą ateitį.</p>	<p>C.2.2. Pasakojime realius ar išklaustytos istorijos įvykius jungia į seką, kurią gali pratęsti į ateitį. Kasdieninėse situacijose išskiria praeitį, dabartį ir ateitį: pasakoja artimos praeities įvykius; pasako, kas vyksta dabar; planuoja tolimesnę veiklą / įvykių eigą.</p>	<p>C.2.3. Įvykių ir / ar paveikslėlių dėliojimą pagal veiksmo eiliškumą ir „kelionių laike“ žaidimus panaudoja kuriant istorijas, siužetus ar pasakojimus.</p>
<p>C.3.1. Renka informaciją apie konkrečius praeities įvykius iš artimų žmonių; spontaniškai palygina dabarties gyvenimą su gyvenimu praeityje; bando dalintis tuo, ką sužinojo, priešdamas / pasakodamas; bando paaiškinti, iš kur sužinojo.</p>	<p>C.3.2. Domisi ir savo iniciatyva klausinėja apie praeities įvykius; pradeda ieškoti informacijos apie praeitį įvairiuose šaltiniuose; peržiūri skaitmeniniu formatu pateiktą informaciją. Pagal paties pastebėjus ir/ar pasiūlytus požymius lygina dabarties gyvenimą su gyvenimu praeityje; dabartį ir praeitį sieja panašumo ryšiais. Remdamasis tėvų ir senelių prisiminimais bei pateikta informacija sukuria kelių sakinių pasakojimą apie praeitį. Pasakojimuose apie praeities įvykius nurodo, iš kur gavo informaciją.</p>	<p>C.3.3. Stengiasi tiksliai perteikti informaciją apie praeities įvykius; savaip interpretuoja ir aiškina surinktą informaciją; pradeda ieškoti priežastinių ryšių tarp praeities ir dabarties įvykių; atranda asmeninę santykį su tauta ir valstybe. Domisi ir samprotauja, kur galima rasti informacijos apie praeities įvykius; pradeda abejoti informacijos tikslumu ir patikimumu. Įsitraukia rengiant žodinį ir / ar vaizdinį pranešimą apie praeitį; pasakojimui iliustruoti ir pateikti pradeda naudotis prieinamomis skaitmeninėmis technologijomis.</p>
D. Mūsų aplinka		

<p>D.1.1. Pasakodamas apie savo gyvenamąją vietą įvardina miestą / kaimą, gatvę; atpažįsta keletą situacijų, kuriose svarbu žinoti savo adresą.</p> <p>Apibūdindamas žinomą vietovę įvardina keletą artimoje aplinkoje matomų objektų.</p> <p>Pasakodamas, kaip keliauja iš namų į darželį, mokyklą, pasako keletą maršruto elementų.</p>	<p>D.1.2. Nurodo vietas, kur gyvena ir / ar dažnai lankosi; pasako svarbiausius adreso elementus: šalį, miestą / kaimą, gatvę ir namo numerį; samprotauja, kada svarbu žinoti savo adresą.</p> <p>Pasakodamas, kur gyvena, ugdomi ar dažnai lankosi, nurodo vietovės pavadinimą ir apibūdina aplinkui esančius objektus, kurie gali padėti įsivaizduoti ar atpažinti tą vietovę; piešiniu pavaizduoja matytas vietas.</p> <p>Piešia kasdieninės kelionės maršrutą ir jį paaiškina.</p>	<p>D.1.3. Teisingai vartoja sąvoką „adresas“; paaiškina, kokiose situacijose ir kodėl yra svarbu žinoti savo adresą; pradeda samprotauti apie asmeninių duomenų apsaugą tiesiogiai bendraujant.</p> <p>Vietovei nurodyti ir maršrutui nusakyti pasinaudoja aplinkui esančiais objektais: gatvių pavadinimas, atstumas, kryptis ir kt.; maršruto piešinyje / schemeje žymi orientacinius objektus; žaidžia naudodamas savo sudarytus ar kitų pasiūlytus žemėlapius, maršrutus; nurodo orientavimuisi naudojamas technologijas.</p>
<p>D.2.1. Pasakoja apie aplankytas Lietuvos ar pasaulio vietas; nurodo jose aplankytus objektus; gali įvardinti keletą gyvūnų ar augalų iš nutolusių kraštų. Nurodo keletą pažįstamoje aplinkoje žmogaus vykdomų ūkinės ar pramoginės veiklos pavyzdžių.</p> <p>Pradedą domėtis žemėlapiu.</p>	<p>D.2.2. Pasakoja apie tolimas (iš knygų ar filmų žinomas arba aplankytas) vietas; lygina aplankytų šalių klimatą, augaliją ir gyvūniją.</p> <p>Vietoves sieja su žmonių gyvenimu ir veikla.</p> <p>Lietuvos žemėlapyje randa kelis aktuales objektus: miestus, upes, jūrą; atpažįsta šių objektų žymėjimo ženklus; pasaulio žemėlapyje arba gaublyje ieško Lietuvos.</p>	<p>D.2.3. Pradedą ieškoti ryšių tarp aplinkos ir žmonių gyvenimo joje; samprotauja, kaip žmonių gyvenimas ir veikla veikia aplinką ir kaip aplinka veikia žmonių veiklą bei gyvenimo būdą. Pradedą vertinti žmogaus daromą įtaką aplinkai; samprotauja apie aplinkos puoselėjimą; Domisi žemėlapiais ir aiškina jų paskirtį; pasaulio žemėlapyje arba gaublyje randa kelias žinomas arba aplankytas užsienio šalis; tyrinėja skaitmeninį žemėlapi.</p>
<p>D.3.1. Stebi aplinką, spontaniškai klausinėja apie tiesiogiai stebimus ir / ar vaizdinėje medžiagoje pateiktus gamtinius / žmogaus sukurtus aplinkos objektus; savo pastebėjimais dalinasi žodžiu.</p>	<p>D.3.2. Domisi artima aplinka, ir joje pastebi pokyčius; savo pastebėjimus fiksuoja pasirinkta forma (piešiniu, lentele ar diagrama); Tikslingai renka informaciją apie gamtinius / žmogaus sukurtus aplinkos objektus; naudojant IT peržiūri pateiktą skaitmeninį turinį; nurodo naudotus informacijos šaltinius; įvardina, analizuoja, lygina ir pradeda grupuoti pažįstamus objektus; papasakoja, ką pastebėjo, sužinojo ir suprato.</p>	<p>D.3.3. Domisi, kur galima rasti informacijos apie gamtinę / žmogaus sukurtą aplinką; pradeda abejoti informacijos tikslumu.</p> <p>Apibūdina stebimus aplinkos objektus; kuria jų klasifikavimo sistemas, kurias pristato schematiškai ir paaiškina.</p>